

Serie de autor

Roberto Bolaño

AMULETA

Roberto Bolaño

AMULETA

Traducere din limba spaniolă și note
de
DAN MUNTEANU COLĂN

Redactor Alina Hlinski
Corector Irinel Antoniu
Tehnoredactor Constantin Niță
Copertă credit foto Shutterstock

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOLAÑO ÁVALOS, ROBERTO

Amuleta / Roberto Bolaño ; trad. din spaniolă de Dan Munteanu Colán. - București : Univers Publishing House, 2016
ISBN 978-606-8631-38-7

I. Munteanu Colan, Dan (trad.)

821.134.2(83)-31=135.1

ROBERTO BOLAÑO

AMULETO

Copyright © Roberto Bolaño, 1999

All rights reserved

© Editura UNIVERS, 2016, pentru prezenta traducere

EDITURA UNIVERS

www.edituraunivers.ro

ISBN 978-606-8631-38-7

Pentru Mario Santiago Papasquiaro
(México DF, 1953-1998)

**Voiam, sărmani de noi, să cerem ajutor¹;
dar nu era nimeni care să ne vină în sprijin.**

PETRONIUS

1. În original *auxilio* (ajutor), substantiv care poate fi și comun, ca aici, și propriu, ca în numele personajului romanului, Auxilio.

Acest roman va fi un roman de groază. Va fi o carte polițistă, o narațiune în stilul romanului negru și de groază. Dar nu va părea așa. Nu va părea așa fiindcă sunt eu cea care o povestește. Sunt eu cea care vorbește și de aceea nu va părea așa. Dar în fond este relatarea unei crime cumplite.

Eu sunt prietena tuturor mexicanilor. Aș putea spune: eu sunt mama poeziei mexicane, dar mai bine n-o spun. Eu îi cunosc pe toți poeții și toți poeții mă cunosc pe mine. Așa că aș putea s-o spun. Aș putea spune: eu sunt mama și suflă un vânticel nenorocit de veacuri, dar mai bine n-o spun. Aș putea spune, de pildă: eu l-am cunoscut pe Arturito Belano când avea șaptesprezece ani și era un băiat timid care scria piese de teatru și versuri și nu știa să bea, dar ar fi ceva redundant într-un fel și pe mine m-au învățat (cu nuiua m-au învățat, cu o vergea de fier) că trebuie să tai ce este de prisos și că trebuie să fie de ajuns povestea în sine.

Ce pot să spun însă este cum mă numesc.

Numele meu este Auxilio Lacouture și sunt uruguayană, din Montevideo, deși când mi se urcă nebunia la cap, nebunia dorului, zic că sunt *charrúa*¹, care înseamnă același lucru deși nu este același lucru, și asta îi încurcă pe mexicani și prin urmare pe latinoamericani.

1. Americanism cult pentru „uruguayan”.

Dar ce contează este că într-o zi am ajuns în Mexic fără să știu prea bine de ce, nici cu ce scop, nici cum, nici când.

Am sosit în Mexic Districtul Federal (DF) în anul 1967 sau poate în anul 1965 sau 1962. Nu mai țin minte datele și nici hoinărelile mele, singurul lucru pe care îl știu este că am ajuns în Mexic și n-am mai plecat. Hai să vedem, să-mi aduc aminte. Să întindem timpul ca pielea unei femei anesteziate în sala de operație a unui specialist în chirurgie plastică. Vasăzică. Am ajuns în Mexic când mai trăia încă León Felipe, ce colos, ce forță a naturii, și León Felipe a murit în 1968. Am ajuns în Mexic când mai trăia încă Pedro Garfias, ce om formidabil, ce melancolic era, și don Pedro a murit în 1967, așa că am ajuns cu siguranță înainte de 1967. Să zicem atunci că am sosit în Mexic în 1965.

În mod cert, cred că am ajuns în 1965 (dar s-ar putea să greșesc, aproape întotdeauna greșește omul) și i-am frecventat pe acești spanioli universali, zilnic, ceas de ceas, cu pasiunea unei poetese și devoțiunea fără limite a unei infirmiere engleze și a unei surori mai mici care are grijă de frații ei mai mari, pribegi ca mine, deși caracterul exodului lor era foarte diferit de al meu, pe mine nu mă dăduse nimeni afară din Montevideo, pur și simplu într-o zi m-am hotărât să plec și m-am dus la Buenos Aires și de la Buenos Aires, după câteva luni, poate un an, am decis să-mi continui călătoria fiindcă atunci știam că destinația mea era Mexicul, și știam că León Felipe trăia în Mexic și nu eram foarte sigură dacă don Pedro Garfias locuia și el acolo, dar cred că în fond presupuneam asta. Poate că nebunia a fost motivul care m-a împins să călătoresc. S-ar putea să fi fost nebunia. Eu ziceam că fusese cultura. Firește că uneori cultura este nebunie, sau include nebunia. Poate că lipsa de iubire a fost motivul care m-a îndemnat să călătoresc. Poate a fost o iubire nemăsurată și debordantă. Poate a fost nebunia.

Singurul lucru sigur este că am ajuns în Mexic în 1965 și m-am prezentat acasă la León Felipe și acasă la Pedro Garfias și

le-am spus că sunt întru totul la dispoziția lor. Și probabil că le-am părut simpatică, fiindcă antipatică nu sunt, deși uneori sunt pisăloagă, dar antipatică nicidecum. Și primul lucru pe care l-am făcut a fost să pun mâna pe mătură și să mătur pe jos în casele lor și apoi să spăl geamurile și de câte ori puteam le ceream bani și le făceam cumpărăturile. Și ei îmi spuneau cu acea intonație spaniolă așa de caracteristică, cu acea vorbă aspră cântată pe care n-au pierdut-o niciodată, de parcă ar fi încercuit z-urile și s-urile interdentală și ar fi lăsat s-urile mai orfane și mai libidinoase ca niciodată¹, Auxilio, îmi spuneau, nu mai întoarce pe dos tot apartamentul, Auxilio, lasă hârtiile alea la locul lor, că praful întotdeauna s-a înțeles bine cu literatura. Și eu mă uitam la ei și îmi ziceam câtă dreptate au, praful întotdeauna, și literatura întotdeauna, și cum pe vremea aceea eu căutam nuanțele îmi imaginam situații teribile și triste, îmi imaginam cărțile cumiști pe rafturi și îmi imaginam praful lumii intrând în biblioteci lent, perseverent, imparabil, și atunci înțelegeam că toate cărțile sunt o pradă ușoară pentru praf (înțelegeam, dar refuzam să accept asta), vedeam vârtejuri de praf, nori de praf ce se materializau într-un pampas care exista în adâncul memoriei mele, și norii înaintau până ajungeau în DE, norii din pampasul meu particular care era pampasul tuturor deși mulți refuzau să îl vadă, și atunci totul rămânea acoperit de praf, cărțile pe care le citisem și cărțile pe care aveam de gând să le citesc, și nu mai era nimic de făcut, oricât aş fi folosit mătura și cărpa praful nu dispărea niciodată, fiindcă acel praf era parte integrantă a cărților și acolo, într-un anumit fel, conviețuiau sau imitau ceva asemănător cu conviețuirea.

Asta era ce vedeam. Asta era ce vedeam în timpul unui frison pe care îl simțeam numai eu. Apoi deschideam ochii și

1. În spaniola literară există două foneme diferite, /s/ și /θ/ interdental, primul cu o pronunțare asemănătoare cu cel din limba română, iar al doilea asemănător cu fonemul din engleză, în cuvinte ca *thank*, reprezentate prin grafemele *s* și respectiv *z* și *ce, ci*.

apărea cerul Mexicului. Sunt în Mexic, îmi spuneam, când coada frisonului încă nu dispăruse. Sunt aici, mă gândeam. Atunci uitam *ipso facto* de praf. Vedeam cerul printr-o fereastră. Vedeam pereții pe care aluneca lumina din DF. Îi vedeam pe poeții spanioli și cărțile lor lucitoare. Și eu le spuneam: don Pedro, León (uite ce ciudat, pe cel mai în vârstă și mai venerabil îl tutuiam; cel mai tânăr, însă, parcă mă intimidă și nu puteam să nu-i spun dumneavoastră), lăsați-mă pe mine să mă ocup de asta, dumneavoastră vedeți-vă de treburile dumneavoastră, stați și scrieți liniștiți și considerați că sunt femeia invizibilă. Și ei râdeau. Sau mai bine zis, León Felipe râdea, deși, ca să fiu sinceră, nu știam foarte bine dacă râdea sau își dregea vocea sau injura, omul ăsta era ca un vulcan, don Pedro Garfias, în schimb, se uita la tine și apoi privea în altă parte (o privire foarte tristă) și se uita, nu știu, să zicem că la o vază de flori sau la un raft plin de cărți (o privire foarte melancolică), și atunci eu mă gândeam: ce-o fi având vaza asta de flori sau cotoarele cărților asupra cărora i se oprește privirea, ca să provoace atâta tristețe. Și uneori începeam să meditez, când el nu era în cameră sau când nu se uita la mine, începeam să meditez și chiar să privesc respectiva vază de flori sau cărțile menționate mai înainte și ajungeam la concluzia (concluzie pe care, pe de altă parte, o respingeam imediat) că acolo, în acele obiecte aparent atât de inofensive, se ascunde iadul sau una din porțile lui secrete.

Și din când în când don Pedro mă surprindea uitându-mă la vază sau la cotoarele cărților și mă întreba la ce te uiți, Auxilio, și eu atunci ziceam ha?, cum?, și mai curând făceam pe proasta sau pe visătoarea, dar alteori îl întrebam lucruri aparent fără legătură cu problema aceea, dar lucruri bine gândite căci se dovedeau relevante; îi spuneam don Pedro, de când aveți vaza asta de flori?, v-a făcut-o cadou cineva?, are o valoare deosebită pentru dumneavoastră? Și el se uita la mine fără să știe ce să răspundă. Sau spunea: e o vază de flori. Sau:

n-are nici o importanță deosebită. Și atunci de ce vă uitați la ea de parcă ar ascunde una din porțile iadului?, ar fi trebuit să-i răspund eu. Dar eu nu răspundeam. Eu spuneam doar: aha, aha, o expresie pe care nu știu de la cine o auzisem și se lipise de mine în lunile acelea, primele pe care le-am trăit în Mexic. Dar capul meu continua să funcționeze oricâte aha-uri ar fi rostit buzele mele. Și odată, de asta îmi amintesc și îmi vine să râd, când eram singură în biroul lui Pedrito Garfias, m-am apucat să mă uit la vaza de flori la care se uita el cu atâta tristețe, și m-am gândit: poate că se uită așa la ea pentru că nu are flori, aproape niciodată nu are flori, și m-am apropiat de vază și am studiat-o din diverse unghiuri, și atunci (eram tot mai aproape de ea, deși așa cum mă apropiam, așa cum mă deplasam spre obiectul studiat părea că desenam o spirală) mi-am zis: o să bag mâna în gura neagră a vazei. Asta mi-am zis. Și am văzut cum mâna mi se dezlipește de corp, se ridică, planează deasupra gurii negre a vazei de flori, se apropie de marginile smălțuite, și chiar atunci un glăscior dinăuntrul meu mi-a spus măi, Auxilio, ce faci, nebuno, și cred că asta m-a salvat, fiindcă în aceeași clipă brațul meu s-a oprit și mâna a rămas suspendată, într-o poziție ca de balerină moartă, la câțiva centimetri de acea gură a iadului, și din momentul acela nu știu ce mi s-a întâmplat, dar știu ce nu mi s-a întâmplat și ar fi putut să mi se întâmple.

Pericolele stau la pândă. Asta-i adevărul pur. Pericolele stau la pândă și ești o jucărie în mâna destinului până și în locurile cele mai neverosimile.

Atunci cu vaza de flori m-a apucat plânsul. Sau mai bine zis, mi-au dat lacrimile fără să-mi dau seama și a trebuit să mă așez pe un fotoliu, singurul fotoliu pe care îl avea don Pedro în acea cameră, că dacă nu m-aș fi așezat aș fi leșinat. În orice caz, pot să vă asigur că la un moment dat mi s-a făcut negru înaintea ochilor și mi s-au înmuiat picioarele. Și după ce m-am așezat, m-a apucat un tremurat cumplit de ai fi zis că o

să fac un atac. Și cel mai rău lucru era că singura mea grijă în acea clipă era să nu intre Pedrito Garfias și să mă vadă în starea aceea așa de deplorabilă. În același timp nu-mi ieșea din minte vaza de flori, la care evitam să mă uit cu toate că știam (proastă să dau în gropi nu sunt) că era acolo, în cameră, în picioare pe o etajeră unde era și o broască de argint, o broască a cărei piele părea că absorbise toată nebunia lunii mexicane. Și apoi, tremurând încă, m-am ridicat și m-am apropiat din nou, cred că având sănătoasă intenție de a lua vaza și de a o arunca pe jos, pe dalele verzi ale pardoselii, și de data asta nu m-am apropiat de obiectul groazei mele în spirală, ci în linie dreaptă, o linie dreaptă șovăitoare, e-adevărat, dar o linie dreaptă până la urmă. Și când am ajuns la jumătate de metru de vază m-am oprit și mi-am spus: dacă nu e iadul, acolo sunt ascunse coșmaruri, acolo e tot ce au pierdut oamenii, tot ce produce durere, și e mai bine să uiți.

Și atunci m-am gândit: Pedrito Garfias știe ce se ascunde înăuntrul vazei? Știu poezii ce se ascunde în gura fără fund a vazelor lor de flori? Și dacă știu de ce nu le distrug, de ce nu-și asumă ei înșiși această răspundere?

În ziua aceea n-am fost capabilă să mă gândesc la altceva. Am plecat mai devreme decât de obicei și m-am dus să mă plimb prin Pădurea Chapultepec. Un loc frumos și liniștitor. Dar oricât mergeam și admiram ce vedeam nu puteam să nu mă gândesc la vază și la biroul lui Pedrito Garfias și la cărțile lui și la privirea lui atât de tristă ce uneori se oprea asupra celor mai nevinovate lucruri, iar alteori asupra celor mai periculoase lucruri. Și așa, în timp ce în fața ochilor vedeam zidurile palatului lui Maximilian și al Carlotei, sau vedem copacii din pădure multiplicându-se pe suprafața lacului Chapultepec, în imaginația mea vedeam doar un poet spaniol care privea o vază de flori cu o tristețe ce părea că e atotcuprinzătoare. Și asta mă înfuria. Sau mai bine zis, la început m-a înfuriat. Mă întrebam pe mine însămi de ce nu făcea nimic în privința

asta. De ce stătea poetul și se uita la vază în loc să facă doi pași (doi sau trei pași care ar fi foarte eleganți cu pantalonii lui din pânză groasă de in) și să apuce vaza cu amândouă mâinile și s-o spargă de pardoseală. Dar pe urmă îmi trecea furia și începeam să mă gândesc în timp ce boarea din Pădurea Chapultepec (din pitorescul Chapultepec, cum a scris Manuel Gutiérrez Nájera) îmi mângâia vârful nasului până să-mi dau seama că probabil Pedrito Garfias spărsese multe vase, multe obiecte misterioase de-a lungul vieții sale, nenumărate vase de flori!, și pe două continente!, așa că eu nu-i puteam reproșa, chiar și numai în mintea mea, pasivitatea față de cea pe care o avea atunci în birou.

Și o dată ajunsă aici, căutam mai multe motive care să justifice permanența vasei de flori, și într-adevăr găseam multe, dar de ce să le înșir, e ceva inutil. Singurul lucru sigur este că vaza de flori se afla acolo, deși putea să se afle și pe pervazul unei ferestre deschise din Montevideo sau pe biroul tatălui meu, care a murit de atâta timp încât aproape l-am uitat, în vechea casă a tatălui meu, doctorul Lacouture, o casă și un birou peste care de-acum se prăbușesc coloanele uitării.

Așa că singurul lucru sigur este că eu mă duceam acasă la León Felipe și acasă la Pedro Garfias și că îi ajutam cum puteam, ștergând cărțile de praf și măturând pe jos, de exemplu, și când ei protestau eu le spuneam lăsați-mă în pace, dumneavoastră scrieți și lăsați-mă pe mine să mă ocup de treburile casnice, și atunci León Felipe râdea și don Pedro nu râdea, Pedrito Garfias, ce melancolic, el nu râdea, el mă privea cu ochii lui ca un lac în amurg, lacurile acelea care se află în creierul munților și pe care nu le vizitează nimeni, acele lacuri nespuse de triste și liniștite, atât de liniștite că nu par de pe lumea asta, și spunea nu te deranja, Auxilio, sau mulțumesc, Auxilio, și nu spunea nimic altceva. Ce bărbat dumnezeiesc. Ce bărbat integru. Stătea în picioare, nemișcat, și îmi mulțumea. Asta era tot și mie îmi era de ajuns. Pentru că eu mă

mulțumesc cu puțin. Asta sare în ochi. León Felipe îmi spunea frumoaso, îmi spunea ești o fată neprețuită, Auxilio, și încerca să mă ajute cu câțiva pesos, dar în general când îmi oferea bani eu începeam să urlu (literalmente), eu fac asta de plăcere, León Felipe, îi ziceam, eu fac asta săgetată de admirație. Și León Felipe rămânea câteva momente gândindu-se la adjectivul folosit de mine și atunci eu puneam pe masă banii pe care mi-i dăduse și îmi continuam lucrul. Cântam. Eu cântam când lucram și nu-mi păsa dacă muncesc pe gratis sau pe bani. De fapt, cred că preferam ca munca să fie pe gratis (deși nu sunt așa de ipocrită încât să spun că nu eram fericită când eram plătită). Dar la ei preferam să fie pe gratis. La ei aș fi plătit din buzunar ca să mă învărt printre cărțile lor și printre hârtiile lor cu totală libertate. Și ce primeam de obicei (și acceptam) erau cadouri. León Felipe îmi făcea cadou statuete mexicane de lut pe care nu știu de unde le scotea pentru că în casă nu avea prea multe. Cred că le cumpăra special pentru mine. Ce tristețe de statuete. Erau foarte frumoase. Mici și frumoase. În ele nu se ascundea nici poarta iadului, nici cea a raiului, erau doar statuete pe care le făceau indienii și apoi le vindeau intermediarilor ce veneau să le cumpere la Oaxaca și pe urmă le revindeau, mult mai scump, în piețele sau la tarabele de pe stradă din DF. Don Pedro Garfias, în schimb, îmi făcea cadou cărți, cărți de filozofie. Chiar acum îmi amintesc de una de José Gaos, pe care am încercat s-o citesc, dar nu mi-a plăcut. José Gaos era și el spaniol și a murit tot în Mexic. Bietul José Gaos, ar fi trebuit să mă străduiesc mai mult. Când a murit Gaos? Cred că în 1968, ca León Felipe, sau nu, în 1969, și atunci e posibil chiar să fi murit de tristețe. Pedrito Garfias a murit în 1967, la Monterrey; León Felipe a murit în 1968. Statuetele pe care mi le-a dăruit León Felipe le-am pierdut una după alta. Acum se află probabil pe etajere în case solide sau în camerele construite pe terase din cartierul Nápoles sau din cartierul Roma sau din cartierul Hipódromo-Condesa.

Cele care nu s-au spart. Cele care s-au spart probabil sunt parte din praful din DF. Am pierdut și cărțile de la Pedro Garfias. Mai întâi pe cele de filozofie și, în mod fatal, și pe cele de poezie.

Uneori mă bate gândul că atât cărțile cât și statuetele mă însoțesc într-un fel. Dar cum să mă însoțească? mă întreb. Plutesc în jurul meu? Plutesc deasupra capului meu? Cărțile și statuetele pe care le-am pierdut au devenit aerul din DF? Au devenit cenușa ce străbate acest oraș de la nord la sud și de la est la vest? Poate. Noaptea neagră a sufletului înaintează pe străzile din DF măturând totul. De-abia se mai aud cântece, aici, unde înainte totul era cântec. Norul de praf pulverizează totul. Întâi pe poeți, apoi iubirile, și apoi, când pare că s-a săturat și că dispare, norul se întoarce și se instalează în partea cea mai de sus a orașului sau a minții tale și îți spune cu gesturi misterioase că nu are de gând să se miște de acolo.

Cum vă spuneam, eu îi frecventam pe León Felipe și pe Pedro Garfias, încontinuu și fără infidelități, fără să-i bat la cap cu poeziile mele și fără să le povestesc necazurile mele, dar încercând, asta da, să fiu utilă, însă făceam și alte lucruri.

Aveam viața mea particulară. Aveam și altă viață în afară de cea în care căutam căldura acestor bărbați iluștri ai literaturii spaniole. Aveam și alte nevoi. Lucram. Încercam să lucrez. Mă agitam și mă cuprindea disperarea. Pentru că viața în DF este ușoară, cum știe toată lumea sau crede sau își închipuie, dar e ușoară numai dacă ai niște bani sau o bursă sau o familie sau măcar câte o slujbă temporară amărâtă din când în când, și eu nu aveam nimic, lungă călătorie până la regiunea cea mai transparentă¹ mă ușurase de multe lucruri, printre care de energia necesară ca să prestez vreo muncă oarecare. Așa că mă învârteam pe la universitate, mai concret pe la Facultatea de Litere și Filozofie, și făceam muncă voluntară, s-ar putea spune, într-o zi îi ajutam să scrie la mașină cursul profesorului García Liscano, în altă zi traduceam texte din franceză la Catedra de Franceză, unde erau foarte puțini care știau cu adevărat limba lui Molière, și eu nu vreau să spun că franceza mea este cea mai bună, dar comparată cu cea vorbită de cei de la catedră era foarte bună, și în altă zi mă lipeam ca o ventuză de

1. Aluzie la romanul *La región más transparente* (1958), de scriitorul mexican Carlos Fuentes, amplă radiografie a societății mexicane a vremii.

un grup care făcea teatru și stăteam opt ore, fără exagerare, să privesc repetițiile care se reluau la infinit, aducând turtițe, mânuind de probă reflectoarele, recitând rolurile tuturor actorilor cu o voce aproape de neauzit, pe care o auzeam doar eu și care mă făcea fericită numai pe mine.

Uneori, nu de multe ori, găseam o slujbă plătită, câte un profesor mă plătea din salariul lui ca să fac, să zicem, pe asistentă lui, sau șefii de catedră reușeau ca respectivele catedre sau facultatea să mă angajeze pentru cincisprezece zile, pentru o lună, uneori pentru o lună și jumătate pe posturi vagi și ambigue, cele mai multe inexistente, sau secretarele, ce fete simpatice, toate erau prietene cu mine, toate îmi povesteau suferințele lor din dragoste și speranțele lor, aranjau în așa fel încât șefii lor să îmi dea câte ceva de lucru, ceea ce îmi permitea să câștig câțiva pesos. Asta în timpul zilei. Serile duceam o viață mai degrabă boemă, cu poeții din Mexic, ceea ce îmi dădea mari satisfacții și era chiar convenabil, căci pe atunci duceam lipsă de bani și nu aveam nici cu ce să plătesc pensiunea. Dar în general aveam. Nu vreau să exagerez. Aveam bani ca să trăiesc și poeții din Mexic îmi împrumutau cărți de literatură mexicană, la început propriile lor volume de versuri, așa sunt poeții, pe urmă cele indispensabile și clasicii, și în felul acesta cheltuielile mele se reduceau la minimum.

Uneori putea să treacă o săptămână întreagă fără să cheltuiască un peso. Eu eram fericită. Poeții mexicani erau generoși și eu eram fericită. Pe vremea aceea am început să-i cunosc pe toți și ei să mă cunoască pe mine. Eram nedespărțiți. În timpul zilei îmi făceam viața la facultate, ca o furnicuță sau mai exact ca un greier, de colo până colo, dintr-un birou în alt birou, la curent cu toate bârfele, cu toate infidelitățile și divorțurile, la curent cu toate tragediile. Ca aceea a profesorului Miguel López Azcárate, pe care l-a lăsat nevasta, și Miguelito López n-a suportat durerea, eu eram la curent, secretarele îmi povesteau tot, odată m-am oprit pe un culoar al facultății și

m-am alăturat unui grup care discuta despre nu știu ce aspect al poeziei lui Ovidiu, poate că în grup era poetul Bonifaz Nuño, poate că erau și Monterroso și doi sau trei poeți tineri. Și cu siguranță era acolo profesorul López Azcárate care n-a scos o vorbă decât la sfârșit (în materie de poeți latini unica autoritate recunoscută era Bonifaz Nuño). Despre ce vorbeam, Dumnezeule mare, despre ce vorbeam? Nu-mi aduc aminte exact. Îmi amintesc doar că subiectul era Ovidiu și că Bonifaz Nuño perora și perora și perora. Probabil îl desființa pe un traducător începător al *Metamorfozelor*. Și Monterroso surâdea și aproba în tăcere. Și poeții tineri (sau poate erau doar niște studenți, sărăcuții) îi țineau isonul. Și eu. Eu îmi întindeam gâtul și mă uitam la ei fix. Și din când în când scoteam câte o exclamație peste umerii studenților, ceea ce era ca și cum ai fi adăugat un strop de tăcere la tăcere. Și atunci (la un moment dat al acestei clipe care a existat, căci n-am putut s-o visez) profesorul López Azcárate a deschis gura. A deschis gura de parcă n-ar fi avut aer, de parcă acel culoar al facultății ar fi intrat brusc într-o dimensiune necunoscută și a spus ceva despre *Arta de a iubi*, de Ovidiu, ceva ce l-a luat prin surprindere pe Bonifaz Nuño și care l-a interesat în mod deosebit pe Monterroso, se pare, iar tinerii poeți sau studenți n-au înțeles, nici eu, și apoi s-a înroșit, ca și cum lipsa de aer era deja insuportabilă, și câteva lacrimi, nu multe, patru sau șase, i s-au rostogolit pe obraji până au rămas agățate de mustață, o mustață neagră care începea să încărunțească la vârfuri și la mijloc dându-i un aer care mie mi s-a părut întotdeauna foarte ciudat, ca de zebură sau așa ceva, o mustață neagră, în orice caz, care nu avea ce căuta acolo, care cerea în gura mare un brici sau o foarfecă și care, dacă te uitai la fața lui López Azcárate prea mult timp, te făcea să înțelegi fără cea mai mică îndoială că era vorba de o anomalie și că având această anomalie pe chip (având această anomalie voită pe chip) era obligatoriu ca lucrurile să iasă prost.

După o săptămână López Azcárate s-a spânzurat de un copac și vestea a străbătut facultatea ca un animal speriat și iute de picior. O veste care, când mi-a ajuns la urechi, m-a lăsat împutănată și tremurândă și în același timp uluită, fiindcă vestea, fără îndoială, era foarte proastă, dar totodată era fantastică, era ca și cum realitatea ți-ar fi spus la ureche: mai sunt încă în stare să fac lucruri mari, mai sunt încă în stare să te uimesc, proasto, pe tine, și pe toți, mai sunt încă în stare să răscolesc cerul și pământul în numele iubirii.

Serile, însă, mă întindeam, creșteam din nou, mă transformam într-un liliac, uitam de facultate și hoinăream prin DF ca un spiriduș (mi-ar plăcea să spun ca o zână, dar aș minți), și beam și discutam și luam parte la șezători literare (le știam pe toate) și le dădeam sfaturi poezilor tineri care mă consultau încă de pe atunci, nu atât de des ca mai târziu, și eu aveam pentru fiecare o vorbă bună, o vorbă, ce zic!, pentru toți aveam sute de vorbe sau mii, toți mi se păreau nepoții lui López Velarde, strănepoți ai lui Salvador Díaz Mirón, masculii tinerei chinuiți, masculii tinerei ofiliți ai nopților din DF, masculii tinerei care veneau cu foile lor de hârtie împăturite și cărțile lor terfelite și caietele lor murdare și se așezau în cafenelele care nu închid niciodată sau în barurile cele mai deprimante din lume, unde eu eram singura femeie, eu și uneori fantoma lui Lilian Serpas (dar de Lilian voi vorbi mai târziu), și mi le dădeau să le citesc, poeziile, versurile lor, traducерile lor împiedicate, și eu luam foile acelea și le citeam în gând, cu spatele la masa unde toți ciocneau paharele și încercau disperati să fie ingenioși sau ironici sau cinici, bieții mei îngerași, și mă cufundam în acele vorbe (mi-ar plăcea să spun flux verbal, dar aș minți, nu era nici un flux verbal, ci o serie de bâlbâieli) până la *masmédula*¹.

1. Referire la cartea *En la mas médula* de Oliverio Girondo (1891-1967), poet argentinian avangardist, încercare disperată a expresiei absolute, în care recurge la unirea cuvintelor pentru a sugera dimensiunea forței poetice. Sp. *masmédula* însemna „mai mult decât măduva”.

rămâneam singură pentru o clipă cu acele cuvinte amorțite de luciul și tristețea tinereții, rămâneam singură pentru o clipă cu acele cioburi de oglindă făcute țândări, și mă priveam sau mai bine zis mă căutam în mercurul acelei ieftinătăți, și mă găseam!, eram acolo, eu, Auxilio Lacouture, sau fragmente din Auxilio Lacouture, ochii albaștri, părul blond și încărunit cu o tunsoare stil Făt-Frumos, fața alungită și uscățivă, ridurile de pe frunte, și identitatea mea mă înspăimânta, mă scufunda într-un ocean de îndoieli, mă făcea să mă îndoiesc de viitor, de zilele ce se apropiau cu o viteză de vapor de croazieră, deși pe de altă parte îmi confirma că trăiesc în timpul meu, în timpul pe care îl alesesem și cu timpul care mă înconjură, tremurător, schimbător, pletoric, fericit.

Și așa am ajuns în anul 1968. Sau anul 1968 a ajuns la mine. Și acum aș putea spune că l-am presimțit. Acum aș putea spune că am avut un presentiment groaznic și că nu m-a luat prin surprindere. L-am prevestit, l-am intuit, l-am bănuț, l-am suspectat din primul moment al lui ianuarie; l-am prezis și l-am adulmecat de când s-a spart prima *piñata*¹ (și ultima) a inocentului ianuarie festiv. Și dacă asta n-ar fi de-ajuns aș putea spune că i-am simțit mirosul în baruri și în parcuri în februarie sau în martie 1968, am simțit nemișcarea lui supranaturală în librării și la tarabele cu mâncăruri, în timp ce mâncam o turtiță umplută cu carne, în picioare, pe strada San Idelfonso, admirând biserica Santa Catalina de Siena și crepusculul mexican ce se învoldura ca un delir, înainte ca anul 68 să devină realmente anul 68.

Ah, îmi vine să râd când îmi amintesc. Îmi vine să plâng! Plâng? Am văzut tot și în același timp n-am văzut nimic. Înțelegeți ce vreau să spun? Eu sunt mama tuturor poezilor și n-am

1. Recipient de lut sau de carton, acoperit cu *papier maché*, decorat cu scene din viața unor personaje de basm sau super-eroi, agățat de tavan sau de un loc înalt, plin cu fructe, dulciuri și alte daruri, pe care copiii îl sparg cu un băț la sărbători și aniversări ca să intre în posesia conținutului (în sp.).

permis (sau destinul n-a permis) ca acel coșmar să mă distrugă. Acum îmi curg lacrimile pe obrajii scofâlciți. Eu eram la facultate în acel 18 septembrie când armata a violat autonomia universitară și a intrat în campus ca să aresteze sau să omoare pe toată lumea. Nu. La universitate n-au fost mulți morți. Au fost la Tlatelolco¹. Numele acesta trebuie să ne rămână întipărit în memorie pentru totdeauna! Dar eu eram la facultate când au intrat armata și poliția și i-au arestat pe toți. De necrezut! Eram la closet, la toaletele unui etaj al facultății, la etajul al patrulea, cred, nu pot fi sigură. Și stăteam pe veceu, cu poalele suflecate, cum spune poezia sau cântecul, citind poeziile acelea foarte delicate de Pedro Garfias, care murise deja de un an, don Pedro așa de melancolic, așa de îndurerat din cauza Spaniei și a lumii în general, ce-ar crede dacă ar ști că îl citeam chiar în momentul când nesimțiții de polițiști intrau în universitate. Eu cred, și dați-mi voie să fac această digresiune, că viața e plină de lucruri enigmatice, mici întâmplări care așteaptă doar contactul epidermic, privirea noastră, ca să se dezlănțuie într-un șir de fapte întemeiate care apoi, văzute prin prisma timpului, nu pot decât să producă uimire sau spaimă. De fapt, mulțumită lui Pedro Garfias, poeziilor lui Pedro Garfias și inveteratului meu viciu de a citi la closet, eu am fost ultima care a aflat că au intrat polițiștii, că armata violase autonomia universitară și că, în timp ce ochii mei urmăreau versurile acelui spaniol mort în exil, soldații și polițiștii arestau și percheziționau pe oricine întâlneau, indiferent de sex sau vârstă, de stare civilă sau statutul dobândit (sau dăruit) în încălcata lume a ierarhiilor universitare.

Să zicem că am auzit un zgomot.

Un zgomot în suflet!

Și să zicem că pe urmă zgomotul a tot crescut și că atunci am fost atentă la ce se întâmplă, am auzit că cineva trage apa

1. La Tlatelolco autoritățile mexicane au reprimat cu cruzime mișcarea studențească din octombrie 1968.

în veceul de alături, am auzit o ușă trântită, pași pe culoar și larma ce se înălța dinspre grădini, de pe acel gazon foarte îngrijit care înconjoară facultatea ca o mare verde o insulă mereu înclinată spre destăinuiți și iubire. Și atunci balonul poeziei lui Pedro Garfias a făcut poc și am închis cartea și m-am ridicat, am tras apa, am deschis ușa, am spus ceva cu glas tare, am zis măi, ce se întâmplă afară, dar nu mi-a răspuns nimeni, toate cele care folosiseră toaleta dispăruseră, am zis măi, nu e nimeni aici?, știind dinainte că n-o să-mi răspundă nimeni, nu știu dacă voi cunoașteți senzația, o senzație ca de film de groază, dar nu din cele în care femeile sunt toante, ci din cele în care femeile sunt inteligente și curajoase sau în care există cel puțin o femeie inteligentă și curajoasă ce rămâne brusc singură, intră într-o clădire solitară sau o casă părăsită și întreabă (fiindcă nu știe că locul unde a intrat e părăsit) dacă e cineva acolo, ridică tonul și întreabă, cu toate că în tonul cu care pune întrebarea e inclus implicit și răspunsul, dar ea întreabă, de ce?, păi pentru că este în mod normal o femeie bine crescută, și femeile bine crescute nu putem să fim decât așa în orice situație în care ne pune viața, rămâne pe loc sau poate face câțiva pași și întreabă și nimeni, evident, nu îi răspunde. Așa că eu m-am simțit ca acea femeie, deși nu știu dacă mi-am dat seama de asta pe moment sau îmi dau seama acum, și am făcut și eu câțiva pași de parcă m-aș fi mișcat pe o imensă suprafață de gheață. Și pe urmă m-am spălat pe mâini, m-am uitat în oglindă, am văzut o figură înaltă și slabă, cu câteva, prea multe deja, riduri mici pe față, versiunea feminină a lui don Quijote cum îmi spusese odată Pedro Garfias, și apoi am ieșit pe culoar, și acolo mi-am dat seama cu adevărat că se petrece ceva, culoarul era gol, ascuns de spălăcita culoare crem, iar strigătele ce urcau pe scări erau din cele ce te zăpăcesc și rămân în istorie.

Ce-am făcut atunci? Ce face orice om, m-am apropiat de fereastră și m-am uitat în jos și am văzut soldați și apoi m-am

uitat pe altă fereastră și am văzut tanchete și apoi pe alta, cea din fundul culoarului (am străbătut culoarul făcând salturi ca o fantomă), și am văzut dubele în care soldații și câțiva polițiști în civil îi urcau pe studenții și pe profesorii arestați, ca într-o scenă dintr-un film despre al Doilea Război Mondial combinat cu unul cu María Félix și Pedro Armendáriz despre Revoluția Mexicană, un film care dispărea într-o pânză neagră, dar cu mici figuri fosforescente, cum se zice că văd unii nebuni sau persoanele care suferă pe neașteptate un atac de spaimă. Și apoi am văzut un grup de secretare, printre care mi s-a părut că zăresc mai multe prietene (în realitate mi s-a părut că le-am zărit pe toate!), care ieșeau în șir indian, aranjându-și îmbrăcămintea, cu gențile în mână sau agățate pe umăr, și pe urmă am văzut un grup de profesori care ieșeau și ei în ordine, cel puțin în ordinea pe care o îngăduia situația, am văzut oameni cu cărți în mână, am văzut persoane cu dosare și pagini dactilografiate care se împrăștiu pe jos și ele se aplecau și le adunau, și am văzut oameni care erau scoși cu forța sau oameni care ieșeau din facultate acoperindu-și nasul cu o batistă albă pe care sângele o înnegrea rapid. Și atunci mi-am spus: stai aici, Auxilio. Nu-i lăsa, fetițo, să te aresteze. Stai aici, Auxilio, nu intra de bună voie în acest film, fetițo, dacă vor să te salte să se deranjeze să te găsească.

Și atunci m-am întors la toaletă și să vezi ce chestie curioasă, nu numai că m-am întors la toaletă, dar m-am întors în veceu, exact același unde stătusem înainte, și m-am așezat din nou pe scaun, vreau să spun, iarăși cu fusta suflecată și cu chi-loții în vine, dar fără nici o nevoie fiziologică (se zice că exact în situații din astea te apucă burta, dar n-a fost cazul meu), și cu cartea lui Pedro Garfias deschisă, cu toate că nu voiam să citesc m-am apucat să citesc, încet la început, cuvânt cu cuvânt și vers cu vers, deși după puțin timp lectura mea s-a accelerat până când în sfârșit a devenit nebunească, versurile treceau atât de repede că de-abia reușeam să înțeleg ceva din

ele, cuvintele se lipeau unele de altele, nu știu, o lectură în cădere liberă la care, pe de altă parte, poezia lui Pedro Garfias de-abia a putut rezista (există poeți și poezii ce rezistă la orice lectură, alții, majoritatea, nu), și asta făceam când dintr-odată am auzit zgomot pe culoar, zgomot de bocanci?, zgomot de bocanci țintuiți?, dar, măi fată, prea multe coincidențe, nu ți se pare, zgomot de bocanci țintuiți!, fir-ar să fie, mi-am zis, acum mai lipsește să intre frigul și să-mi cadă o beretă în cap, și atunci am auzit o voce care spunea ceva de genul totul e în ordine, dom' sergent, poate că o fi spus altceva, și după cinci secunde cineva, poate același nesimțit care vorbise, a deschis ușa de la toaletă și a intrat.

Și eu, biata de mine, am auzit ceva asemănător cu foșnetul vântului când coboară și aleargă printre florile de hârtie, am auzit un foșnet de aer și apă, și mi-am ridicat (în tăcere) picioarele ca o balerină de Renoir, de parcă aș fi născut (și într-un fel, efectiv, mă pregăteam să scot ceva din mine și să fiu scoasă afară), cu chiloții înlănțuindu-mi gleznele mele subțiri, agățați de niște pantofi pe care îi aveam pe atunci, niște mocasini galbeni foarte comozi, și în timp ce așteptam ca soldatul să inspecteze cabinele una câte una și mă pregăteam sufletește și fizicește, la o nevoie, să nu deschid, să apăr ultima reductă a autonomiei UNAM¹-ului, eu, o sărmană poetesă uruguayană, dar care iubeam Mexicul cum nu se poate imagina, în timp ce așteptam, zic, s-a făcut o liniște specială, o liniște pe care nu o înregistrează nici dicționarele muzicale, nici dicționarele filozofice, ca și cum timpul s-ar fi fracționat și ar fi alergat prin mai multe dicționare în același timp, un timp pur, nici verbal, nici compus din gesturi sau acțiuni, și atunci m-am văzut pe mine însămi și l-am văzut pe soldatul care se uita încântat în oglindă, cele două figuri ale noastre într-un romb negru sau scufundate într-un lac, și am simțit un fior, *hélas*, fiindcă mi-am dat seama că momentan legile matematicii mă protejau, fiindcă mi-am dat seama că

1. *Universidad Nacional Autónoma de México* (în sp.), Universitatea Națională Autonomă din Mexic.

legile tiranice ale cosmosului, ce se opun legilor poeziei, mă protejau și că soldatul se uita încântat în oglindă și eu îl auzeam sau mi-l închipuiam, la fel de încântată, în singularitatea closetului meu, și că ambele singularități reprezentau începând din acea secundă cele două fețe ale unei monede atrece ca moartea.

Vorbind fără ocolișuri, soldatul și eu am rămas nemișcați ca niște statui în toaleta femeilor de la etajul al patrulea al Facultății de Litere și Filozofie, și asta a fost tot, pe urmă i-am auzit pașii ce se îndepărtau, am auzit că se închide ușa și picioarele mele ridicate, de parcă ar fi avut voință proprie, au revenit la vechea lor poziție.

Nașterea se terminase.

Probabil că am stat așa vreo trei ore, după calculele mele.

Știu că începea să se înnopteze când am ieșit din closet. Aveam extremitățile amorțite. Aveam o piatră în stomac și mă durea pieptul. Parcă aveam un voal sau un tifon pe ochi. În urechi sau în minte simțeam un zumzăit de albine sau de viespi sau de bondari. Parcă simțeam furnicături și totodată aveam chef să dorm. Dar adevărul este că eram mai trează ca niciodată. Situația era inedită, de acord, dar eu știam ce am de făcut.

Și știam care este datoria mea.

Așa că m-am cățărat pe unica fereastră de la toaletă și m-am uitat afară. Am văzut un soldat undeva departe. Am văzut silueta unei tanchete sau umbra unei tanchete, deși pe urmă am stat și m-am gândit și poate ce văzusem era umbra unui copac. Ca porticul literaturii latine, ca porticul literaturii grecești. Ah, ce mult îmi place literatura greacă, de la Safo la Ghiorgios Seferis. Am văzut vântul care hoinărea prin universitate parcă delectându-se cu ultimele lumini ale zilei. Și am știut ce am de făcut. Am știut că trebuie să rezist. Așa că m-am așezat pe dalele din toaleta femeilor și am profitat de ultimele raze de lumină ca să mai citesc trei poezii de Pedro

Garfias și pe urmă am închis cartea și am închis ochii și mi-am zis: Auxilio Lacouture, cetățeană uruguayană, latinoamericană, poetă și călătoare, rezistă.

Doar atât.

Și pe urmă am început să mă gândesc la trecutul meu așa cum mă gândesc acum la trecutul meu. Apoi am trecut peste date, rombul s-a rupt în spațiul presupusei disperări, imaginile s-au ridicat din fundul lacului, fără ca nimic sau nimeni să le poată împiedica, imaginile s-au ridicat din acel sărman lac pe care nu-l luminează nici soarele, nici luna, timpul s-a pliat și s-a desfășurat ca un vis. Anul 1968 s-a transformat în anul 1964 și în anul 1960 și în anul 1956. Și s-a transformat și în anul 1970 și în anul 1973 și în anul 1975 și 1976. Ca și cum aș fi murit și aș fi privit anii dintr-o perspectivă inedită. Vreau să spun că m-am apucat să mă gândesc la trecutul meu ca și cum m-aș fi gândit la prezentul și la viitorul și la trecutul meu, totul de-a valma și amestecat de somn într-un singur ou călduț, un ou enorm al nu știu cărei păsări interioare (un arheopterix?), adăpostită într-un cuib de dărâmături fumegânde.

M-am gândit, de pildă, la dinții pe care i-am pierdut, deși în momentul acela, în septembrie 1968, aveam toți dinții, ceea ce dacă te gândești bine e destul de ciudat. Dar adevărul este că m-am gândit la dinții mei, cei patru dinți din față pe care i-am pierdut în ani la rând pentru că nu aveam bani să mă duc la dentist, nici chef să mă duc la dentist, nici timp. Și a fost curios că m-am gândit la dinții mei fiindcă pe de o parte mie nu-mi păsa că-mi lipsesc cei patru dinți din față cei mai importanți pentru dantura unei femei, și pe de altă parte faptul că i-am pierdut m-a rănit în cel mai adânc ungher al ființei mele și această rană ardea și era necesară și inutilă, era absurdă. Nici azi, când mă gândesc la asta, nu înțeleg. În fine, mi-am pierdut dinții în Mexic așa cum pierdusem atâtea alte lucruri în Mexic, și cu toate că din când în

când voci prietenești sau care pretindeau că sunt prietenești îmi spuneau fă-ți dinții, Auxilio, o să facem o colectă ca să-ți pui o proteză, Auxilio, eu am știut întotdeauna că rana aceea va rămâne în carne vie până la sfârșit și nu le dădeam prea multă importanță deși nu le dădeam nici un răspuns negativ categoric.

Și pierderea lor a adus cu sine un obicei nou. De atunci, când vorbeam sau când râdeam, îmi acopeream gura știrbă cu palma, gest care, după cum am aflat, a devenit repede popular în anumite medii. Eu mi-am pierdut dinții, dar nu mi-am pierdut discreția, reținerea, un anumit simț al eleganței. Împărăteasa Josefina, este știut, avea niște carii negre enorme în partea din spate a gurii și asta nu-i știrbea farmecul nici un strop. Ea se acoperea cu o batistă sau cu un evantai; eu, mai pământeană, locuitoare din DF-ul înaripat și din DF-ul subteran, îmi duceam palma la gură și râdeam și vorbeam fără sfială în lungile nopți mexicane. Înfațișarea mea, pentru cei ce mă cunoșteau de curând, era cea a unei conspiratoare sau cea a unei ființe stranii, pe jumătate sulamita și pe jumătate liliac albinos. Dar mie nu-mi păsa de asta. A venit Auxilio, spuneau poeții, și eu eram acolo, stând la masa unui romancier cu delirium tremens sau a unui ziarist sinucigaș, râzând și vorbind, și șușotind și povestind bârfe, și nimeni nu putea spune: eu am văzut gura rănită a uruguayenei, eu am văzut gingiile goale ale singurei persoane care a rămas în universitate când au venit polițiștii, în septembrie 1968. Puteau spune: Auxilio vorbește ca o conspiratoare, apropiindu-și fața și acoperindu-și gura. Puteau spune: Auxilio vorbește privindu-te în ochi. Puteau spune (și râde când o spuneau): cum reușește Auxilio, deși are mâinile ocupate cu cărți și cu pahare de *tequila*¹, să-și ducă întotdeauna mâna la gură și

1. Rachiul mexican distilat din seva agavei, produs inițial în localitatea Tequila din statul mexican Jalisco.

încă într-un mod așa de spontan și de natural?, care este secretul acestei scamatorii extraordinare? Secretul, prieteni, n-am de gând să-l iau cu mine în mormânt (în mormânt nu trebuie să iei nimic). Secretul stă în nervi. Nervii care se încordează și se alungesc ca să ajungă la marginile sociabilității și ale iubirii.

Eu mi-am pierdut dinții pe altarul sacrificiilor umane.

Dar nu m-am gândit doar la dinții mei, care încă nu îmi căzuseră, m-am gândit și la alte lucruri, ca de exemplu la tânărul Arturo Belano, pe care l-am cunoscut când avea șaisprezece sau șaptesprezece ani, în anul 1970, când eu eram mama poeziei tinere din Mexic și el un puști care nu știa să bea, dar se simțea mândru că în îndepărtatul lui Chile câștigase alegerile Salvador Allende.

Eu l-am cunoscut. L-am cunoscut la o întâlnire zgomotoasă a poezilor la barul *Encrucijada Veracruzana*, o vizuină sau o cocină groaznică unde se întâlnea din când în când un grup eterogen de tinere și nu foarte tinere speranțe. Dintre toate speranțele el era speranța cea mai tânără. Și în plus singurul care la șaisprezece ani scrisese deja un roman. Un roman care pe urmă s-a pierdut sau a fost devorat de foc sau a sfârșit într-una din imensele gropi de gunoi care înconjoară DF-ul și pe care eu l-am citit, la început cu rezerve, apoi cu plăcere, nu pentru că ar fi fost bun, nu, plăcerea mi-o produceau indiciile de perseverență din fiecare pagină, emoționanta voință a unui adolescent; romanul era prost, dar el era bun. Așa că m-am împrietenit cu el. Și cred că s-a întâmplat asta fiindcă eram singurii sud-americieni în mijlocul atâtor mexicani. M-am împrietenit cu el, m-am apropiat și i-am vorbit acoperindu-mi gura cu o mână și el mi-a susținut privirea și nu m-a întrebat din ce motiv îmi acopăr gura, dar cred că, spre deosebire de alții, a ghicit imediat, cea din urmă mândrie mă făcea să-mi acopăr gura, și nu i-a păsat.

În noaptea aceea m-am împrietenit cu el, în ciuda diferenței de vârstă, în ciuda tuturor diferențelor! Eu i-am spus, după câteva săptămâni, cine era Ezra Pound, cine era William Carlos Williams, cine era T. S. Eliot. Eu l-am condus odată acasă, bolnav, beat, eu l-am dus acasă sprijinindu-se de mine, agățat de spatele meu slab, și m-am împrietenit cu mama lui și cu tatăl lui și cu sora lui foarte simpatică, toți erau foarte simpatici.

Primul lucru pe care i l-am spus mamei lui a fost: doamnă, nu m-am culcat cu fiul dumneavoastră. Mie așa îmi place să fiu, deschisă și sinceră (deși am avut parte de nenumărate neplăceri din cauza acestui obicei inveterat). Am ridicat mâinile și am zâmbit și apoi am lăsat mâinile în jos și i-am spus asta și ea s-a uitat la mine de parcă aș fi ieșit din vreunul din caietele fiului său, Arturito Belano, care atunci dormea după beție în caverna care era odaia lui. Și ea a spus: sigur că nu, Auxilio, dar nu-mi spune doamnă, suntem aproape de aceeași vârstă. Și eu am ridicat o sprânceană și mi-am ațintit asupra ei ochiul meu cel mai albastru, dreptul, și mi-am zis: păi, fetițo, are dreptate, trebuie să fim cam de aceeași vârstă, poate că eu eram cu trei ani mai tânără, sau doi, sau unul, dar în fond eram aceeași generație, unica diferență era că ea avea o casă și un serviciu și în fiecare lună își primea salariul, și eu nu, unica diferență era că eu mă vedeam cu oameni tineri, iar mama lui Arturito se vedea cu lume de vârsta ei, unica diferență era că ea avea doi copii adolescenți și eu nu aveam nici unul, dar nici asta nu conta fiindcă în perioada aceea aveam și eu, în felul meu, sute de copii.

Așa că m-am împrietenit cu acea familie. O familie de chilieni călători care emigrase în Mexic în 1968. Anul meu. Și odată i-am spus-o mamei lui Arturo: fii atentă, când tu te pregăteai de plecare, eu stăteam închisă în toaleta femeilor de la etajul al patrulea al Facultății de Litere și Filozofie de la UNAM. Știu, Auxilio, îmi spunea ea. E curios, nu? ziceam eu. Așa e, spunea ea. Și puteam sta așa o bună bucată de vreme, seara, ascultând muzică și vorbind și râzând.

Eu m-am împrietenit cu acea familie. Rămâneam ca invitată la ei acasă lungi perioade de timp, o dată o lună, altă dată cincisprezece zile, altă dată o lună și jumătate, pentru că atunci nu mai aveam bani ca să plătesc pensiunea sau o cameră pe o terasă și viața mea cotidiană devenise o cutreierare dintr-o parte în alta a orașului, la cheremul vântului nocturn ce aleargă pe străzile și bulevardele din DF.

Ziua trăiam la universitate făcând o mulțime de treburi și noaptea duceam o viață boemă și dormeam și îmi risipeam puținele mele lucruri personale prin casele prietenelor și prietenilor, îmbrăcăminte, cărțile, revistele, fotografiile mele, eu cu Remedios Varo, eu cu Leonora Carrington, eu cu Eunice Odio, eu cu Lilian Serpas (ah, biata Lilian Serpas, trebuie să vorbesc despre ea). Și prietenele și prietenii mei, bineînțeles, la un moment dat, se plictiseau de mine și mă rugau să plec. Și eu plecam. Făceam o glumă și plecam. Încercam să nu iau lucrurile în serios și plecam. Aplecam capul și plecam. Le dădeam un pupic pe obraz și le mulțumeam și plecam. Unii clevetitori spun că nu plecam. Mint. Eu plecam de cum îmi spuneau. Poate, vreodată, m-am încuiat în baie și am vărsat câteva lacrimi. Unii clevetitori spun că băile sunt slăbiciunea mea. Ce mult greșesc. Băile sunt coșmarul meu, cu toate că din septembrie 1968 coșmarurile nu-mi erau străine. Te obișnuiești cu toate. Îmi plac băile. Îmi plac băile prietenelor și prietenilor mei. Îmi place, ca oricărei ființe omenești, să fac un duș și să încep o zi nouă cu un corp curat. Îmi place, de asemenea, să fac un duș înainte de culcare. Mama lui Arturito îmi spunea: folosește prosopul ăsta curat, că l-am pus pentru tine, Auxilio, dar eu nu foloseam niciodată prosoape. Nu-mi place. Preferam să mă îmbrac cu pielea udă și căldura mea corporală să usuce picăturile de apă. Lumea se distra pe chestia asta. Și eu mă distrăm.

Dar aș fi putut să și înnebunesc.

Dacă n-am înnebunit e pentru că întotdeauna mi-am păstrat umorul.

Râdeam de fustele mele, de pantalonii mei ca niște bur-lane, de ciorapii mei în dungi, de șosetele mele albe, de tun-soarea mea stil Făt-Frumos, de părul meu pe zi ce trece mai mult alb decât blond, de ochii mei ce scrutau noaptea din DF, de urechile mele roz care ascultau povești de la universitate, avansări și retrogradări, lipsă de considerație, amânări, lingușeli, adulări, merite false, paturi clătinătoare ce se demontau și se montau sub cerul înfiorat al DF-ului, cer pe care îl cunoșteam atât de bine, cer răscolit și de neatins ca o oală aztecă sub care eu mă mișcam fericită cu viața, cu toți poeții din Mexic și cu Arturito Belano care avea șaptesprezece ani, optsprezece ani, și care creștea sub ochii mei. Toți creșteau protejați de privirea mea! Adică toți creșteau în intemperiiile mexicane, în intemperiiile latinoamericane, care sunt cele mai mari intemperii pentru că sunt cele mai fărâmițate și cele mai disperate. Și privirea mea pâlpâia ca luna în acele intemperii și se oprea asupra statuilor, asupra figurilor speriate, asupra pâlcurilor de umbre, asupra siluetelor care nu aveau nimic altceva decât utopia cuvântului, cuvânt, pe de altă parte, destul de vrednic de milă. Vrednic de milă? Da, trebuie să recunoaștem, destul de vrednic de milă.

Și eu eram împreună cu ei pentru că nici eu nu aveam nimic altceva decât memoria mea.

Eu aveam amintiri. Eu trăiam închisă în toaleta femeilor de la facultate, trăiam zidită în luna septembrie a anului 1968 și, prin urmare, îi puteam vedea fără pasiune, deși, uneori, din fericire, mă jucam cu pasiunea și cu iubirea. Pentru că nu toate iubirile mele au fost platonice. M-am culcat cu poeții. Nu cu mulți, dar cu unii m-am culcat. Eu, în pofida aparențelor, eram o femeie, nu o sfântă. Și sigur că m-am culcat cu mai mulți.

Majoritatea au fost amoruri de o noapte, tineri beți pe care i-am dus până la un pat sau un fotoliu în altă cameră în timp ce în încăperea de alături răsună o muzică barbară pe care acum prefer să nu mi-o amintesc. Alții, mai puțini, au fost amoruri nefericite care au durat mai mult de o noapte și mai mult de un sfârșit de săptămână, și în care rolul meu a fost mai mult de psihoterapeută decât de amantă. Dar nu mă plâng. După ce mi-am pierdut dinții îmi era jenă să sărut sau să fiu sărutată, și ce iubire poate dura un timp mai îndelungat dacă nu ești sărutată pe gură? Dar chiar și-așa m-am culcat cu bărbați și am făcut amor cu mult chef. Cuvântul e chef. Trebuie să ai chef ca să faci amor. Trebuie să ai și ocazia, dar mai ales trebuie să ai chef.

Apropo de asta mi-aduc aminte de o întâmplare din anii aceia pe care nu strică s-o povestesc. Am cunoscut o fată la facultate. A fost în perioada când mă apucase teatrul. Era o fată încântătoare. Terminase filozofia. Era foarte cultă și foarte elegantă. Eu dormeam într-un fotoliu la teatrul facultății (un teatru practic inexistent) și visam ceva din copilărie sau cu extraterestri. Ea s-a așezat lângă mine. Teatrul, bineînțeles, era gol; pe scenă o companie lamentabilă repeta o piesă de García Lorca. Nu știu în ce moment m-am trezit. Atunci ea a spus: tu ești Auxilio Lacouture, nu-i așa?, și a spus asta cu atâta căldură că mi-a devenit simpatică pe loc. Avea o voce puțin răgușită, părul negru, pieptănat pe spate, nu foarte lung. Pe urmă a spus ceva nostim sau eu am fost cea care a

spus ceva nostim și am început să râdem, încet, ca să nu ne audă regizorul, un tip care fusese prieten cu mine în '68, dar acum ajunsese un regizor de teatru prost și el știa asta și era supărat pe toată lumea. Pe urmă am plecat împreună pe străzile din México DF.

Se numea Elena și m-a invitat la o cafea. A zis că are multe lucruri să-mi spună. A zis că dorea să mă cunoască de mult timp. Când am plecat de la facultate mi-am dat seama că era șchioapă. Nu foarte șchioapă, dar era evident șchioapă. Elena filozoafa. Avea un Volkswagen și m-a dus la o cafenea de pe Insurgentes Sur. Eu nu mai fusesem niciodată acolo. Era un loc încântător și foarte scump, dar Elena avea bani și voia foarte mult să vorbească cu mine, deși până la urmă am vorbit numai eu. Ea asculta și râdea și părea fericită, dar n-a vorbit mult. Când ne-am despărțit, m-am gândit: ce voia să-mi spună?, despre ce voia să discute cu mine?

De atunci ne întâlneam la anumite intervale de timp, la teatru sau pe culoarele facultății, aproape mereu seara, când începe să se lase noaptea peste universitate și unele persoane nu știu unde să se ducă și ce să facă cu viața lor. Mă întâlneam cu Elena și Elena mă invita să bem ceva sau să mâncăm în vreun restaurant de pe Insurgentes Sur. Odată m-a invitat la ea acasă, în Coyoacán, o casă minunată, mică, dar minunată, foarte feminină și foarte intelectuală, plină de cărți de filozofie și de teatru, fiindcă Elena considera că filozofia și teatrul au o legătură foarte strânsă. Mi-a vorbit odată despre asta, dar eu n-am înțeles nici o vorbă. Pentru mine teatrul are legătură cu poezia, pentru ea cu filozofia, fiecare cu pășărica lui. Până când, dintr-odată, nu m-am mai întâlnit cu ea. Nu știu cât timp a trecut. Câteva luni, poate. Firește, am întrebat câteva secretare de la facultate ce s-a întâmplat cu Elena, dacă este bolnavă sau plecată, dacă știu ceva de ea, și nimeni n-a știut să-mi dea un răspuns clar. Într-o după-masă m-am hotărât să mă duc la ea acasă, dar m-am rătăcit. Era prima dată că mi se întâmpla așa ceva! Din

septembrie 1968 nu mă rătăcisem niciodată în labirintul din DF! Înainte da, înainte mă rătăceam, nu foarte des, dar mă mai rătăceam. După aceea nu. Și acum eram acolo, căutându-i casa, și nu o găseam și atunci mi-am zis aici se întâmplă ceva ciudat, Auxilio, fetiço, deschide ochii bine și fii atentă la amănunte, nu cumva să pierzi din vedere partea cea mai importantă din povestea asta. Și asta am făcut. Am deschis bine ochii și am bătut străzile din Coyoacán până la unsprezece și jumătate noaptea, rătăcindu-mă tot mai tare, tot mai oarbă, de parcă biata Elena ar fi murit sau n-ar fi existat niciodată.

Așa a trecut o vreme. Eu am abandonat postul meu de chi-biș teatral. M-am întors la poezi și viața mea a luat o direcție pe care nu merită s-o explic. Singurul lucru sigur este că nu l-am mai ajutat pe acel regizor veteran din 68, nu pentru că montarea mi se părea proastă, ci din plictiseală, fiindcă aveam nevoie să respir și să vagabondez, fiindcă spiritul meu îmi cerea alt tip de neplăceri.

Și într-o zi, când nici nu mă așteptam, m-am întâlnit din nou cu Elena. La cafeneaua de la facultate. Eu stăteam acolo și improvizam o anchetă privind frumusețea studenților, și am văzut-o pe neașteptate, la o masă retrasă, într-un colț, și cu toate că la început mi s-a părut aceeași dintotdeauna, pe măsură ce m-am apropiat, o apropiere pe care nu știu de ce am prelungit-o oprindu-mă la fiecare masă și purtând conversații scurte și mai curând porcoase, am observat că are ceva schimbat deși în clipa aceea n-am putut să-mi dau seama ce se schimbase. Când m-a văzut, vă pot garanta, m-a salutat cu aceeași dragoste și simpatie dintotdeauna. Era... nu știu cum să spun. Poate mai slabă, dar în realitate nu era mai slabă. Poate mai palidă, dar în realitate nu era mai palidă. Poate mai tăcută, dar mi-au trebuit doar trei minute ca să-mi dau seama că nu era nici mai tăcută. Poate că avea pleoapele umflate. Poate că toată fața ei era mai umflată, de parcă ar fi luat cortizon. Dar nu. Ochii mei nu mă puteau înșela; era aceeași dintotdeauna.

În seara aceea nu m-am despărțit de ea. Am stat un timp în cafeneaua care încetul cu încetul s-a golit de studenți și de profesori și până la urmă am rămas doar noi două și femeia de serviciu și un bărbat de vârstă mijlocie, un tip foarte simpatice și foarte trist care servea la tejghea. Pe urmă ne-am ridicat (ea a spus că la ora aceea cafeneaua i se pare sinistă; eu nu mi-am spus părerea, dar nu văd de ce să nu mi-o spun acum: la ora aceea mie cafeneaua mi se părea magnifică, uzată și maiestuoasă, săracă și total liberă, străpunsă de ultimele scânteieri ale soarelui din vale, o cafenea care mă ruga într-un murmur să rămân acolo până la sfârșit și să citesc un poem de Rimbaud, o cafenea pentru care merita să plângi) și ne-am urcat în mașina ei și ea a zis, după ce mersesem o bună bucată de drum, că o să mă prezinte unui tip extraordinar, așa a spus, extraordinar, Auxilio, a spus, vreau să-l cunoști și pe urmă să-mi spui ce părere ai, dar eu mi-am dat seama pe loc că n-o interesa nici un pic părerea mea. Și a mai spus: după ce ți-l prezint, pleci, că trebuie să vorbesc cu el între patru ochi. Și eu i-am zis firește, Elena, sigur că da. Tu mi-l prezinți și pe urmă eu plec. Cine are urechi de auzit să audă. De altfel în seara asta am niște treburi. Ce treburi ai? a spus ea. Trebuie să mă întâlnesc cu poezii pe strada București, am zis eu. Și atunci am râs ca niște proaste și cât pe ce să ne ciocnim cu mașina, dar eu în forul meu interior mă gândeam și mă gândeam și de câte ori mă gândeam îmi dădeam seama că Elena nu se simte bine, fără să pot preciza, obiectiv, ce are, ce mă făcea să simt asta.

Și așa am ajuns la un local din Zona Rosa, un fel de cârciumă al cărei nume l-am uitat, dar care era pe strada Varșovia și era specializată în brânzeturi și vinuri, era prima dată că intram într-un asemenea loc, vreau să spun un loc așa de scump, și adevărul e că m-a apucat brusc o foame de lup, fiindcă sunt eu slăbănoaga slăbănoagelor, dar când e vorba de mâncare sunt în stare să mă port ca o fiară neîmblânzită din

Conul Sudic, ca Emily Dickinson a bulimiei, mai ales dacă mi se pune pe masă o varietate de brânzeturi incredibilă, și o varietate de vinuri care te înfioară de plăcere din cap până-n picioare. Nu știu ce figură oi fi făcut, dar Elenei i s-a făcut milă de mine și mi-a spus rămâi să mănânci cu noi, deși pe ascuns mi-a dat un cot care însemna: rămâi să mănânci cu noi, dar pe urmă te cari imediat. Și am rămas să mănânc cu ei și am gustat cincisprezece feluri de brânză și am băut o sticlă de Rioja și l-am cunoscut pe bărbatul extraordinar, un italian în trecere prin Mexic și care în Italia era prieten, așa spunea el, cu Giorgio Strehler, și căruia i-am căzut bine sau așa deduc eu acum, deoarece când am spus prima oară că trebuie să plec el a zis mai stai, Auxilio, de ce te grăbești, și când am spus a doua oară că trebuie să plec, el a zis nu pleca încă, minunată cozeuză (exact așa a zis), noaptea e lungă, și când am spus a treia oară că trebuie să plec, el a zis nu mai face atâtea fasoane, Auxilio, te-am jignit cumva Elena și eu, și atunci Elena mi-a dat alt cot, pe sub masă, și glasul ei nespus de calm și bine timbrat a zis mai stai, Auxilio, pe urmă fac eu un salt cu tine până unde trebuie să te duci, și eu mă uitam la ei și încuviințam, extaziată de brânzeturi și de vin, și nu mai știam ce să fac, dacă să plec sau să nu plec, dacă promisiunea Elenei voia să spună ce voia să spună sau voia să spună altceva. Și în fața acestei dileme am decis că cel mai bun lucru pe care îl pot face este să rămân tăcută și să ascult. Și așa am făcut.

Italianul se numea Paolo. Cu asta cred că am spus tot. Se născuse într-un sătuc din apropiere de Torino, avea cel puțin un metru optzeci, avea părul șaten și lung, și avea și o barbă enormă, și Elena și orice altă femeie se putea pierde fără probleme în brațele lui. Era specialist în teatru modern, dar în Mexic nu venise să studieze nici un spectacol de teatru. De fapt, singurul lucru pe care îl făcea în Mexic era să aștepte o viză și o dată ca să plece în Cuba să-i ia un interviu lui Fidel Castro. Aștepta de mult timp. L-am întrebat de ce durează atât

de mult. Mi-a răspuns că, mai întâi, îl studiază cubanezii pe el. Nu se poate apropia oricine de Fidel Castro.

Mai fusese de două ori în Cuba și asta, zicea el, iar Elena îi întărea spusele, îl făcuse să fie suspect pentru poliția mexicană, dar eu n-am văzut niciodată vreun polițist dându-i târcoale. Dacă i-ai vedea, mi-a spus Elena, înseamnă că sunt polițiști proști și pe Paolo îl supraveghează agenți de la poliția secretă. Ceea ce era, evident, un punct în favoarea mea, căci este public și notoriu că polițiștii de la serviciile secrete sunt cei ce seamănă cel mai mult cu ei înșiși. Un polițist de la circulație, de pildă, dacă îi dai jos uniforma, poate părea un muncitor sau unii par chiar lideri muncitorești, dar un polițist de la serviciile secrete va semăna mereu cu un polițist de la serviciile secrete.

Din noaptea aceea ne-am împrietenit. Sâmbăta și duminica ne duceam toți trei la teatru gratis la *Casa del Lago*. Lui Paolo îi plăcea să vadă grupurile de artiști amatori care dădeau spectacole în aer liber. Elena se așeza la mijloc și își sprijinea capul de brațul lui Paolo și adormea repede. Elenei nu-i plăceau actorii amatori. Eu mă așezam la dreapta Elenei și adevărul este că eram foarte puțin atentă la ce se petrecea pe scenă pentru că îmi petreceam tot timpul uitându-mă pe furiș să văd dacă surprind vreun agent de la poliția secretă. Și într-adevăr am descoperit nu unul, ci mai mulți. Când i-am spus Elenei, a început să râdă. Nu se poate, Auxilio, mi-a spus, dar eu știam că nu mă înșelasem. Pe urmă am înțeles care era adevărul. Sâmbăta și duminica, *Casa del Lago* se umplea literalmente de spioni, dar nu toți îl urmăreau pe Paolo, majoritatea lor erau acolo ca să supravegheze alți oameni. Pe unii îi cunoșteam de la universitate sau făceau parte din companiile de teatru independente și ne salutam. Pe alții nu-i cunoșteam deloc și ne puteam doar închipui și deplânge drumul pe care o luau ei și urmăritorii lor.

Nu mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama că Elena era foarte îndrăgostită de Paolo. Ce-o să faci când o să plece în

Cuba? am întrebat-o într-o zi. Nu știu, a spus, și pe fetișoara ei de fetiță mexicană solitară mi s-a părut că văd o strălucire sau o dezolare pe care o mai văzusem și alte dăți și care niciodată nu prevestea ceva bun. Dragostea nu aduce niciodată ceva bun. Dragostea aduce întotdeauna ceva mai bun. Dar mai bun este uneori mai rău dacă ești femeie, dacă trăiești pe acest continent pe care l-au descoperit spaniolii într-un ceas blestemat, pe care l-au populat acei asiatici aiuriți într-un ceas blestemat.

La asta mă gândeam eu închisă în toaleta femeilor de la etajul al patrulea al Facultății de Litere și Filozofie în septembrie 1968. Mă gândeam la asiaticii care au trecut Strâmtoarea Behring, mă gândeam la singurătatea Americii, mă gândeam cât de ciudat este să emigrezi spre est și nu spre vest. Pentru că sunt o proastă și habar n-am de asta, dar nimeni n-o să nege că în această epocă frământată a emigra spre răsărit este ca și cum ai emigra spre noaptea cea mai neagră. La asta mă gândeam. Stând pe jos, cu spatele sprijinit de perete și privirea pierdută pe petele din tavan. Spre răsărit. Spre locul de unde vine noaptea. Dar pe urmă m-am gândit: dar este și locul de unde vine soarele. Depinde de ora la care pelerinii pornesc la drum. Și atunci mi-am dat o palmă peste frunte (o palmă ușoară, fiindcă puterile mele, după atâtea zile fără să mănânc, erau reduse) și am văzut-o pe Elena mergând pe o stradă singuratică din cartierul Roma, am văzut-o pe Elena mergând în direcția răsăritului, spre noaptea cea mai neagră, singură, șchiopătând, îmbrăcată elegant, am văzut-o și am strigat-o Elena!, dar de pe buzele mele n-a ieșit nici un sunet.

Și Elena s-a întors spre mine și mi-a spus că nu știe ce să facă. Poate o să plec în Italia, a spus. Poate o să aștept să vină din nou în Mexic. Nu știu, mi-a spus zâmbind, și eu am știut că ea știa foarte bine ce o să facă și că nu îi păsa. Italianul, în ceea ce-l privește, se lăsa iubit și plimbat prin DF. Nu mai țin minte în câte locuri am fost împreună, la Villa, la Coyoacán, la Tlatelolco (acolo eu n-am fost, s-au dus el și Elena, eu n-am putut să mă

duc), la poalele vulcanului Popocatepetl, la Teotihuacán, și peste tot italianul era fericit și Elena era și ea fericită și eu eram fericită pentru că mie mi-a plăcut întotdeauna să mă plimb și să fiu împreună cu oameni care sunt fericiți.

Într-o zi, la *Casa del Lago*, ne-am întâlnit chiar și cu Arturito Belano. Eu l-am prezentat Elenei și lui Paolo. Le-am spus că este un poet chilian de optsprezece ani. Le-am explicat că nu scrie numai versuri, ci și teatru. Paolo a spus: interesant. Elena n-a spus nimic pentru că Elenei, în acele momente, i se părea interesantă doar relația ei cu Paolo. Ne-am dus să bem o cafea într-un loc care se numea *El Principio de México* și care era (s-a închis demult) pe strada Tokio. Nu știu de ce îmi amintesc de acea seară. Acea seară din 1971 sau 1972. Și ce e mai curios este că mi-o amintesc din miradorul meu din 1968. Din turnul meu de pază, din vagonul meu de metrou care sângerează, din imensa mea zi de ploaie. Din toaleta femeilor de la etajul al patrulea al Facultății de Litere și Filozofie, nava mea a timpului de unde pot să observ toate timpurile unde respiră Auxilio Lacouture, care nu sunt multe, dar sunt.

Și țin minte că Arturo și italianul au stat de vorbă despre teatru, teatrul din America Latină, și că Elena a comandat un cappuccino și era mai degrabă tăcută, și că eu m-am apucat să mă uit la pereții și la pardoseala de la *El Principio de México* pentru că am observat imediat ceva ciudat, mie nu-mi scapă anumite lucruri, era ceva ca un zgomot, un vânt sau o răsuflare ce trecea la intervale neregulate prin temelia cafenelei. Și așa au trecut minutele, cu Arturo și Paolo vorbind de teatru, cu Elena tăcută și cu mine care îmi întorceam capul tot timpul urmărind dâra lăsată de zgomotele ce săpau pe dedesubt nu numai temelia localului *El Principio de México*, ci orașul întreg, ca și cum m-ar fi anunțat cu câțiva ani mai înainte sau cu câteva veacuri mai târziu care va fi destinul teatrului latinoamerican, dubla natură a tăcerii și a catastrofei colective ai cărei heralzi sunt de obicei zgomotele neverosimile. Zgomotele

neverosimile și norii. Și atunci Paolo n-a mai vorbit cu Arturo și a spus că în dimineața aceea i-a venit viza pentru Cuba. Și asta a fost tot. Zgomotele au încetat. Meditativa tăcere s-a rupt. Am uitat de teatrul latinoamerican, inclusiv Arturo, care nu uita nimic cu una, cu două deși teatrul latinoamerican pe care îl prefera el nu era tocmai latinoamerican, ci era al lui Beckett și al lui Jean Genet. Și am început să vorbim de Cuba și de interviul pe care urma să i-l ia Paolo lui Fidel Castro și așa s-a sfârșit tot. Ne-am despărțit pe bulevardul Reforma. Arturo a fost primul care a plecat. Pe urmă au plecat Elena și italianul ei. Eu am rămas pe loc, sorbind aerul ce trecea pe bulevard, și i-am văzut cum se îndepărtează. Elena șchiopăta mai tare ca de obicei. M-am gândit la Elena. Am respirat. Am tremurat. Am văzut-o cum se îndepărta șchiopătând lângă italian. Și brusc am văzut-o numai pe ea. Italianul a început să dispară, să devină transparent, toată lumea care mergea pe Reforma a devenit transparentă. Doar Elena și pardesiul ei și pantofii ei existau pentru ochii mei îndurerați. Și atunci mi-am spus: rezistă, Elena. Și mi-am mai spus: du-te după ea și îmbrățișează-o. Dar ea se ducea să-și trăiască ultimele nopți de iubire și eu n-o puteam deranja.

După ziua aceea a trecut mult timp fără să mai știu nimic de Elena. Nimeni nu știa nimic. Unul dintre prietenii ei mi-a spus: dispărută în luptă. Altul: se pare că a plecat la Puebla, la părinții ei. Eu știam că Elena este în DF. Într-o zi i-am căutat casa și m-am rătăcit. În altă zi am obținut de la universitate adresa ei și m-am dus la ea cu taxiul, dar nu mi-a deschis nimeni. Am revenit la poezi, am revenit la viața mea nocturnă și am uitat de Elena. Uneori o visam și o vedeam șchiopătând prin campusul nesfârșit al UNAM-ului. Uneori mă duceam la fereastra din toaleta mea de femei de la etajul al patrulea și o vedeam apropiindu-se de facultate în mijlocul unei involburări de transparențe. Uneori adormeam pe dalele pardoselii și îi auzeam pașii care urcau pe scări, ca și cum ar fi venit să

mă elibereze, ca și cum ar fi venit să-mi spună iartă-mă că am întârziat așa de mult. Și eu deschideam gura, pe jumătate moartă sau pe jumătate adormită, și spuneam *chido*¹, Elena, un termen urât din argoul mexican pe care nu îl folosesc nicio dată pentru că mi se pare oribil. *Chido, chido, chido*. Ce oroare. Argoul mexican este masochist. Și uneori sadomasochist.

1. Super, mișto (în sp.).

Așa e amorul, prieteni dragi, vă spun eu, care am fost mama tuturor poeților. Așa e amorul, așa e argoul, așa sunt străzile, așa sunt sonetele, așa este cerul de la cinci dimineața. Prietenia, în schimb, nu e așa. Când ai prieteni nu ești nicio dată singur.

Eu am fost prietenă cu León Felipe și cu don Pedro Garfias, dar am fost prietenă și cu cei mai tineri, cu acei copii care trăiau în singurătatea iubirii și în singurătatea argoului.

Unul dintre ei era Arturito Belano.

Eu l-am cunoscut și am fost prietenă cu el, iar el a fost poetul meu tânăr preferat, pentru că el nu era mexican și denumirile „poet tânăr” sau „tânăra poezie” sau „noua generație” se foloseau în general pentru tinerii mexicani care încercau să preia ștafeta de la Pacheco sau de la ilustrul grec din Guanajuato sau de la acel grăsuț care lucra la Secretariatul Guvernului așteptând ca guvernul mexican să-i dea vreo ambasadă sau vreun consulat sau de la Poeții Țărani, care nu mai țin minte dacă erau trei sau patru sau cinci cavaleri ai apocalipsului nerudian, și Arturo Belano, deși era cel mai tânăr dintre toți sau cel mai tânăr o vreme, nu era mexican și prin urmare nu făcea parte din ceea ce se numea „poeții tineri”, nici din „tânăra poezie”, o masă informă, dar vie al cărei țel era să scuture covorul sau pământul mănăs unde pășteau ca niște statui Pacheco și grecul din Guanajuato sau Aguascalientes sau Irapuato, și grăsuțul care cu trecerea

timpului devenise un gras binevoitor și unsuros (cum se întâmplă frecvent cu poeții), și Poeții Țărani tot mai solid și mai bine instalați (da' ce vorbesc, stabiliți, înșurubați, înrădăcinați de la începutul timpurilor lor) în birocrăția (administrativă și literară). Și ceea ce voiau poeții tineri sau noua generație era să facă curățenie în casă și la momentul potrivit să dărâme acele statui, cu excepția celei a lui Pacheco, singurul care se pare că scria cu adevărat, singurul care nu părea funcționar. Dar în fond erau și împotriva lui Pacheco. În fond ei *trebuiau* în mod obligatoriu să fie împotriva tuturor. Așa că atunci când le spuneam că José Emilio este încântător, este nespus de delicat, este fascinant, și pe deasupra este un adevărat cavaler, poeții tineri din Mexic (și Arturito printre ei, dar Arturito nu era unul de-al lor) mă priveau parcă zicând ce spune nebuna asta, ce spune sperietoarea asta ieșită direct din iadul toaletei pentru femei de la etajul al patrulea al Facultății de Litere și Filozofie, și în fața unor asemenea priviri în general omul nu știe ce argumente să folosească, cu excepția mea, clar, care eram mama lor, a tuturor, și niciodată nu mă dădeam bătută.

Odată le-am povestit o întâmplare pe care am auzit-o de la José Emilio: dacă Rubén Darío n-ar fi murit așa de tânăr, înainte de a împlini cincizeci de ani, cu siguranță că Huidobro ar fi ajuns să-l cunoască, mai mult sau mai puțin așa cum Ezra Pound l-a cunoscut pe W.B. Yeats. Închipuiți-vă-l pe Huidobro ca secretar al lui Rubén Darío. Dar poeții tineri erau tineri și nu știau să cântărească importanța pe care a avut-o pentru poezia de limbă engleză (și în realitate pentru poezia din lumea întreagă) întâlnirea dintre bătrânul Yeats și tânărul Pound, și prin urmare nu-și dădeau seama nici de importanța pe care ar fi avut-o ipotetica întâlnire între Darío și Huidobro, de posibila lor prietenie, de nenumăratele posibilități pe care le-a pierdut poezia în limba noastră. Fiindcă, mă gândesc eu, Darío l-ar fi învățat multe pe Huidobro, dar și

Huidobro l-ar fi învățat unele lucruri pe Darío. Așa este relația între maestru și discipol, învață discipolul și învață și maestrul. Și dacă tot facem presupuneri, eu cred, și Pacheco credea și el (și asta este una din marile calități ale lui José Emilio, în entuziasmul lui inocent), că Darío ar fi învățat mai mult, și ar fi fost capabil să pună capăt modernismului și să inițieze ceva nou care n-ar fi fost avangarda, dar ceva apropiat de avangardă, să spunem o insulă între modernism și avangardă, o insulă pe care acum o numim insula inexistentă, cuvinte care n-au existat niciodată, și care ar fi putut exista (și mergem cam departe cu presupunerile) numai după întâlnirea imaginară între Darío și Huidobro, iar Huidobro însuși după fructuoasa lui întâlnire cu Darío ar fi fost capabil să creeze o avangardă și mai viguroasă, o avangardă pe care acum o numim avangarda inexistentă și care dacă ar fi existat ne-ar fi făcut diferiți, ne-ar fi schimbat viața. Asta le spuneam eu poezilor tineri din Mexic (și lui Arturito Belano) când vorbeau urât de José Emilio, dar ei nu mă ascultau sau ascultau doar partea anecdotică a întâmplării, călătoriile lui Darío și călătoriile lui Huidobro, internările în spitale, o viață cu o sănătate diferită, necondamnată să se stingă prematur cum se sting atâtea lucruri în America Latină.

Și atunci eu tăceam și ei continuau să vorbească (urât) de poezii din Mexic pe care urmau să-i facă praf și eu începeam să mă gândesc la poezii morți ca Darío și Huidobro și la întâlnirile ce nu s-au produs niciodată. Adevărul este că istoria noastră e plină de întâlniri care n-au avut loc, nu am avut un Pound al nostru, nici un Yeats al nostru, i-am avut pe Huidobro și pe Darío. Am avut ce-am avut.

Și chiar, dacă întindem de funia cu care se vor spânzura toți în afară de mine, în unele nopți prietenii mei păreau că îi întruchipează pentru o secundă pe cei ce n-au existat niciodată: poezii din America Latină morți la cinci sau la zece ani, poezii morți la câteva luni după ce s-au născut. Era greu, și în

plus era sau părea inutil, dar în unele nopți cu lumini violacee eu vedeam în chipurile lor fețișoarele pruncilor care n-au crescut. Îi vedeam pe îngerașii care în America Latină sunt îngropați în cutii de pantofi sau în sicrie mici de lemn vopsite în alb. Și uneori îmi spuneam: băieții ăștia sunt speranța. Dar alteori îmi spuneam: cum să fie speranța, cum să fie spumoasa speranță acești bețivani care nu știu decât să-l vorbească de rău pe José Emilio, acești tineri băuți pricepuți în arta ospitalității, dar nu în cea a poeziei.

Și atunci poeții tineri din Mexic începeau să recite cu glasurile lor profunde, dar impardonabil de tinere și versurile pe care le recitau zburau cu vântul pe străzile din DF și pe mine mă apuca plânsul și ei spuneau Auxilio s-a îmbătat, ce iluzii vă faceți, e nevoie de mult alcool ca să mă îmbăt, plânge fiindcă a părăsit-o cutare, și eu îi lăsam să spună ce vor. Sau îi insultam. Sau mă ridicam de pe scaun și plecam fără să plătesc, fiindcă eu nu plăteam niciodată sau aproape niciodată. Eu eram cea care vedea trecutul și femeile care văd trecutul nu plătesc niciodată. Vedeam și viitorul și acestea în schimb plătesc un preț mare, în unele împrejurări prețul este viața sau judecata, și după părerea mea în nopțile acelea uitate eu plăteam băutura pentru toți fără să-și dea seama nimeni, pentru cei ce aveau să fie poeți și pentru cei ce nu aveau să fie niciodată poeți.

Plecam și se părea că nu plătesc. Nu plăteam pentru că vedeam vârtejul trecutului ce trecea ca un suflu de aer cald pe străzile din DF spărgând geamurile clădirilor. Dar eu vedeam și viitorul din peștera mea abolită din toaleta pentru femei de la etajul al patrulea și pentru asta plăteam cu viața mea. Așa că plecam și plăteam, deși nimeni nu-și dădea seama! Îmi plăteam partea mea și plăteam partea poezilor tineri din Mexic și partea alcoolicilor anonimi din barul unde ne aflam. Și porneam împleticindu-mă pe străzile din México DF, urmându-mi umbra evazivă, singură și plângând, simțind probabil ceea ce ar putea simți ultima uruguayană de

pe planeta Terra, cu toate că eu nu eram ultima, ce înfumurare, și craterele luminate de sute de luni pe care le străbăteam nu erau cele de pe Terra, ci erau cele din Mexic, și pare că e același lucru, dar nu e același lucru.

Odată am simțit că mă urmărește cineva. Nu știu unde eram. Poate în vreo cârciumă pe prin împrejurimile zonei La Villa sau poate în vreun local din cartierul Guerrero. Nu-mi aduc aminte. Știu doar că am continuat să merg, deschizându-mi drumul printre dărâmături, fără să dau prea multă atenție pașilor ce veneau în urma mea, până când soarele nocturn s-a stins brusc, n-am mai plâns, am revenit la realitate cu un fior și am înțeles că cel ce mă urmărea îmi dorește moartea. Sau viața. Sau lacrimile mele care stropeau acea realitate odioasă ca limba noastră uneori potrivnică. Și atunci m-am oprit și am așteptat și pașii ce veneau în urma pașilor mei s-au oprit și au așteptat și eu m-am uitat pe stradă căutând vreun cunoscut sau necunoscut după care să mă iau strigând și să-l apuc de braț și să-l rog să mă conducă până la o stație de metrou sau până găsesc un taxi, dar n-am văzut pe nimeni. Sau poate nu. Am văzut ceva. Am închis ochii și apoi am deschis ochii și am văzut pereții cu faianță albă din toaleta pentru femei de la etajul al patrulea. Și apoi am închis iar ochii și am auzit vântul care mătura campusul Facultății de Litere și Filozofie cu o meticulozitate demnă de o cauză mai nobilă. Și m-am zis: așa este Istoria, o povestire de groază. Și când am deschis ochii o umbră s-a dezlipit de un zid, pe același trotuar, la vreo zece metri, și a început să înainteze spre locul unde stăteam eu, și eu am băgat mâna în geantă, mă rog, geantă, în traista mea din Oaxaca, și mi-am căutat șiful, pe care îl aveam întotdeauna la mine ca măsură de prevedere în cazul unei catastrofe urbane, dar vârfurile degetelor mele, buricele degetelor care ardeau, au pipăit doar hârtii și cărți și reviste și chiar și lenjerie de corp curată (spălată cu mâna și fără săpun, numai cu apă și cu multă voință într-una din chiuvetele de la

acel etaj patru ubicuu ca un coșmar), dar nu șișul, ah, prieteni dragi, altă groază recurentă și mortalmente latinoamericană, să-ți cauți arma și să n-o găsești, s-o cauți acolo unde ai pus-o și să n-o găsești.

Și asta-i situația.

Și asta mi s-a putut întâmpla mie. Dar când umbra care îmi voia moartea sau dacă nu moartea cel puțin suferința și umilierea a început să înainteze spre intrarea unde mă ascunsesem, au apărut alte umbre pe strada aceea ce ar fi putut deveni rezumatul străzilor mele de groază și m-au strigat: Auxilio, Auxilio, Socorro, Amparo, Caridad, Remedios¹ Lacouture, unde ai dispărut? Și printre vocile care mă strigau am recunoscut vocea melancolicului și inteligentului Julián Gómez, iar cealaltă, cea mai veselă, era a lui Arturito Belano, gata ca întotdeauna de încăierare. Și atunci umbra care îmi dorea suferința s-a oprit, s-a uitat în spate și apoi a continuat să înainteze, și a trecut pe lângă mine, un tip obișnuit și comun de mexican ieșit dintr-o glumă proastă, și împreună cu el a trecut un aer calduț și puțin umed ce evoca geometrii instabile, ce evoca singurătăți, schizofrenii și măceluri, și nici măcar nu s-a uitat la mine nenorocitul ăla sută la sută împuțit.

După aceea ne-am dus în centru, toți trei, și Julián Gómez și Arturito Belano continuau să vorbească despre poezie, și la *Encrucijada Veracruzana* ni s-au mai alăturat doi sau trei poeți, sau poate erau doar ziariști sau viitori profesori de liceu; toți vorbeau despre poezie, despre noua poezie, dar eu nu spuneam nimic, eu îmi ascultam bătăile inimii, impresionată de umbra care trecuse pe lângă mine și despre care nu spuseseam nici o vorbă, și nu mi-am dat seama când dialogul s-a

1. În sp. Auxilio, în afară de nume propriu, înseamnă „ajutor”. Socorro, Amparo sunt nume proprii feminine și sinonime ale termenului *auxilio*. Iar Caridad și Remedios sunt de asemenea nume proprii feminine, toate determinante ale numelui María (María del Auxilio, del Socorro, de la Caridad, de los Remedios), care pot face parte din aceeași serie sinonimică.

preschimbat în discuție și discuția în strigăte și insulte. Pe urmă ne-au dat afară din bar. Pe urmă am pornit-o pe străzile pustii din DF la cinci dimineața și unul câte unul ne-am risipit, fiecare spre casa lui, și eu la fel, care pe atunci aveam o cameră pe o terasă în cartierul Roma Nord, pe strada Tabasco, și cum Arturito Belano locuia în cartierul Juárez, pe strada Versailles, am plecat pe jos împreună, deși după manualul cercetașilor el trebuia s-o cotească spre vest, spre Glorieta de Insurgentes sau Zona Rosa, căci locuia chiar la colțul străzii Versailles cu Berlín, în timp ce eu trebuia să-mi continui drumul spre sud. Dar Arturito Belano a preferat să se abată un pic din drumul lui și să mă conducă.

Și la acea oră a nopții adevărul e că nici unul dintre noi nu era prea vorbăreț, și cu toate că din timp în timp mai vorbeam despre cearta de la *Encrucijada Veracruzana*, mai mult mergeam și respiram, ca și cum o dată cu zorii aerul din DF s-ar fi purificat, până când, pe un ton indiferent, Arturito a spus că a fost îngrijorat din cauza mea în bomba aceea din La Villa (ergo a fost în La Villa) și atunci eu l-am întrebat de ce și a zis că văzuse și el, îngerașul meu, umbra aceea care mergea în urma umbrei mele, și eu foarte dezinvoltă m-am uitat la el, mi-am adus o mână la gură și i-am spus: era umbra morții. Atunci el a râs, fiindcă nu credea în umbra morții, dar râsul lui, deși sceptic, n-a fost deloc jignitor. Râsul lui parcă ar fi spus ce beție, Auxilio, ce nasoală chestia cu umbra. Și eu mi-am dus iar mâna la gură și m-am oprit și i-am spus: dacă n-ați fi fost voi, Julián și cu tine, acum aș fi fost moartă. Și Arturito m-a ascultat și a continuat să meargă. Și eu am continuat să merg lângă el. Așa, fără să ne dăm seama, oprindu-ne și vorbind sau mergând în liniște, am ajuns până la intrarea casei unde locuiam eu. Și asta a fost tot.

Pe urmă, în 1973, el a hotărât să se întoarcă în țara lui să participe la revoluție și eu am fost unica, în afară de familia lui, care l-am condus la autogară, căci Arturito Belano a plecat

cu autobuzul, într-o călătorie lungă, foarte lungă, plină de pericole, călătoria inițiată a tuturor tinerilor latinoamericani săraci, traversarea acestui continent absurd pe care îl înțelegem prost sau pe care nu îl înțelegem deloc. Și când Arturito a scos capul pe fereastra autobuzului ca să-și ia rămas-bun cu mâna, n-a plâns numai mama lui, am plâns și eu, în mod inexplicabil, mi s-au umplut ochii de lacrimi, de parcă băiatul acela era și fiul meu și mă temeam că atunci era ultima dată când îl văd.

În noaptea aceea am dormit acasă la familia lui, mai ales ca să-i țin companie mamei lui, și mi-aduc aminte că am vorbit până târziu de treburi femeiești deși subiectele mele de conversație nu sunt tocmai cele obișnuite între femei, am vorbit despre copiii care cresc și pleacă să se joace în lumea largă, am vorbit despre viața copiilor ce se despart de părinții lor și pleacă în căutarea necunoscutului în lumea largă. Pe urmă am vorbit despre lumea largă și identitatea ei. O lume largă care pentru noi nu era, de fapt, așa de largă. Și apoi mama lui Arturo mi-a dat în cărți și mi-a citit în cărțile de tarot și mi-a spus că viața mea se va schimba și eu am zis ce bine, să știi, habar n-ai ce bine mi-ar veni o schimbare în momentul ăsta. Și pe urmă eu am făcut cafea, nu știu cât era ceasul, dar era foarte târziu și amândouă eram probabil obosite deși nu lăsam să se vadă, și când m-am întors în salon am găsit-o pe mama lui Arturo dându-și în cărți singură, pe o măsuță joasă aflată în cameră, și fără să spun nimic am stat o clipă să mă uit la ea, ea acolo, stând pe sofa și cu o expresie concentrată pe față (deși în spatele concentrării era posibil să vezi și puțină perplexitate), în timp ce mâinile ei mici mișcau cărțile de parcă s-ar fi desprins de corp. Ghicea în tarot pentru ea însăși, de asta mi-am dat seama imediat, și ce spuneau cărțile era teribil, dar nu asta era important. Important era ceva puțin mai greu de observat. Important era că stătea acolo singură și mă aștepta, important era că nu se temea.

În noaptea aceea mi-ar fi plăcut să fiu mai inteligentă decât sunt. Mi-ar fi plăcut să fiu în stare s-o consolez. În schimb singurul lucru pe care l-am putut face a fost să-i aduc cafeaua și să-i spun să nu-și facă griji, că totul o să iasă bine.

A doua zi dimineață am plecat, deși în perioada aceea nu aveam unde să mă duc în afară de facultate și de barurile și cafenelele și cârciumile dintotdeauna, dar tot am plecat, nu-mi place să abuzez.

Când Arturo s-a întors în Mexic, în ianuarie 1974, era alt om. Allende căzuse și el își făcuse datoria, așa mi-a povestit sora lui, Arturito își făcuse datoria și conștiința lui, teribila lui conștiință de tânăr mascul latinoamerican, teoretic vorbind, nu avea nimic să-și reproșeze.

Când Arturo s-a întors în Mexic era un necunoscut pentru toți vechii lui prieteni, în afară de mine. Pentru că eu am trecut mereu pe la el pe acasă ca să aflu vești despre el. Am fost mereu acolo. În mod discret. Nu mai rămâneam să stau acasă la ei, treceam doar, stăteam de vorbă un pic cu maică-sa sau cu soră-sa (cu taică-su nu, fiindcă nu mă plăcea) și pe urmă plecam și nu mai veneam decât după o lună. Așa am aflat de aventurile lui în Guatemala, în El Salvador (unde a stat destul de mult timp la prietenul său Manuel Sorto, care fusese prieten și cu mine), în Nicaragua, în Costa Rica, în Panamá. În Panamá s-a bătut cu un negru panamez pentru o prostie. Ah, ce-am mai râs cu sora lui după scrisoarea aceea! Negrul, din spusele lui Arturo, avea 1,90 și cântărea vreo sută de kile, iar el avea 1,76 și nu trecea de șaizeci și cinci de kile. Apoi a luat un vapor la Cristóbal care l-a dus prin Pacific până în Columbia, Ecuador, Peru și în sfârșit în Chile.

M-am întâlnit cu sora lui și cu maică-sa la prima manifestație care s-a organizat în Mexic după lovitura de stat. Pe atunci ele nu știau nimic de Arturo și toate ne temeam că se întâmplase ce-i mai rău. Țin minte manifestația aceea, s-ar putea să

fi fost prima care s-a organizat în America Latină după răsturnarea guvernului lui Allende. Acolo am văzut câteva fețe cunoscute din 68 și niște înverșunați de la facultate și mai ales am văzut tineri mexicani generoși. Dar am mai văzut ceva: am văzut o oglindă și mi-am băgat capul în oglindă și am văzut o vale enormă și nelocuită și vederea văii mi-a umplut ochii de lacrimi, între altele pentru că în zilele acelea plângeam întruna pentru cele mai mici fleacuri. Valea pe care am văzut-o, însă, nu era un fleac. Nu știu dacă era valea fericirii sau a nefericirii. Dar am văzut-o și atunci m-am văzut pe mine însămi închisă în toaleta femeilor și mi-am amintit că acolo visasem aceeași vale și că atunci când m-am trezit din acel vis sau coșmar m-a apucat plânsul sau poate că tocmai lacrimile m-au trezit. Și în acel septembrie 1973 apărea visul cu septembrie 1968 și asta în mod sigur voia să spună ceva, lucrurile astea nu sunt întâmplătoare, nimeni nu iese nevătămat din înlănțuirile sau permutările sau deciziile hazardului, poate Arturito a murit, m-am gândit, poate această vale solitară este reprezentarea văii morții, fiindcă moartea este toiagul Americii Latine și America Latină nu poate merge fără toiagul ei. Dar atunci mama lui Arturo m-a luat de braț (eu eram parcă pe altă lume) și am înaintat toate strigând *el pueblo unido jamás será vencido*¹, ah, numai ce-mi amintesc și îmi curg lacrimile din nou.

După două săptămâni am vorbit la telefon cu sora lui și mi-a spus că Arturo trăiește. Am respirat ușurată. Ce bine. Dar trebuia să-mi văd de drum. Eu eram mama călătoare. Trecătoarea. Viața m-a purtat spre alte întâmplări.

Într-o noapte, în timp ce observam sprijinită în coate într-o mare de *tequila* cum un grup de prieteni încercau să spargă o *piñata* în grădina unei case din cartierul Anzures, mi-a trecut prin cap că era un moment foarte potrivit ca să le dau telefon din nou. Mi-a răspuns sora lui cu o voce adormită.

1. Poporul unit niciodată nu va fi învins (în sp.).

Crăciun fericit, i-am spus. Crăciun fericit! mi-a spus ea. Pe urmă m-a întrebat unde sunt. Cu niște prieteni, am zis. Ce face Arturo? Se întoarce în Mexic luna viitoare, mi-a zis. Pe ce dată? am întrebat eu. Nu știm, a spus ea. Mi-ar plăcea să-l aștept la aeroport. Apoi am tăcut amândouă ascultând zgomotul petrecerii care venea din patioul casei unde mă aflam eu. Te simți bine? a zis sora lui. Mă simt *ciudat*, am spus eu. Mă rog, asta-i normal la tine, a spus ea. Chiar așa normal nu e, am zis eu, de cele mai multe ori mă simt cât se poate de bine. Sora lui Arturo a rămas un moment tăcută și apoi a spus că în realitate cea care se simte *ciudat* este ea. De ce? am zis. Întrebarea era pur retorică. Adevărul e că amândouă aveam motive mai mult decât suficiente ca să ne simțim *ciudat*. Nu țin minte ce mi-a răspuns. Ne-am urat din noua sărbători fericite și apoi am închis.

După puține zile Arturo s-a întors din Chile și era alt om.

Vreau să spun că era același dintotdeauna, dar în fond era schimbat sau crescuse sau se schimbase și crescuse totodată. Vreau să spun că lumea, prietenii lui, toți au început să-l privească de parcă ar fi fost altă persoană deși el era același dintotdeauna. Vreau să spun că toți așteptau într-un fel ca el să vorbească și să povestească ultimele noutăți despre Oroare, dar el rămânea tăcut ca și cum ce așteptau ceilalți s-ar fi transformat într-un limbaj de neînțeles sau lui i-ar fi fost indiferent.

Și atunci cei mai buni prieteni ai lui n-au mai fost poeții tineri din Mexic, toți mai mari decât el, și a început să se vadă cu poeții foarte tineri din Mexic, toți mai mici ca el, băiețandri de șaisprezece ani, de șaptesprezece ani, băiețandri de optsprezece ani, care păreau ieșiți din marele orfelinat al metroului din DF și nu din Facultatea de Litere și Filozofie, ființe din carne și oase cum îi vedeam uneori lipiți de ferestrele cafenelelor și barurilor de pe strada Bucareli și simpla lor imagine îmi dădea fiori, ca și cum n-ar fi fost din carne și oase, o generație ieșită direct din rana deschisă la Tlatelolco,

ca niște furnici sau ca niște greieri sau ca un puroi, dar care nu fuseseră la Tlatelolco, nici nu participaseră la luptele din 68, copii care, pe când eu stăteam închisă la universitate în septembrie 68, nici măcar nu intraseră la liceu. Și aceștia erau noii prieteni ai lui Arturito. Și eu n-am fost imună la frumusețea lor. Eu nu sunt imună la nici un fel de frumusețe. Dar mi-am dat seama (și în același timp tremuram când îi vedeam) că limbajul lor este altul, diferit de al meu, diferit de cel al poezilor tineri, ce spuneau ei, bieți puișori orfani, nu puteau înțelege José Agustín, romancierul la modă, nici poezii tineri care voiau să-l desființeze pe José Emilio Pacheco, nici José Emilio, care visa la imposibila întâlnire între Dario și Huidobro, nu-i putea înțelege nimeni, glasurile lor pe care nu le auzeam spuneau: nu suntem din partea asta a DF-ului, venim de la metrou, din tunelurile subterane ale DF-ului, din canalele de scurgere, trăim în cea mai mare întunecime și cea mai mare murdărie, acolo unde cel mai dat dracului dintre poezii tineri n-ar face altceva decât să vomite.

Dacă mă gândesc bine, era normal ca Arturo să se apropie de ei și să se îndepărteze puțin câte puțin de vechii prieteni. Ei erau copiii canalelor și Arturo fusese întotdeauna un copil al canalelor.

Cu toate acestea, unul dintre vechii lui prieteni nu s-a despărțit de el. Ernesto San Epifanio. Eu l-am cunoscut întâi pe Arturo, pe urmă l-am cunoscut pe Ernesto San Epifanio, într-o noapte radiantă a anului 1971. Pe atunci Arturo era cel mai tânăr din grup. Apoi a venit Ernesto, care era cu un an sau cu câteva luni mai tânăr ca el, și Arturito a pierdut acest tron echivoc și strălucitor. Dar între ei n-a existat nici un fel de invidie și când Arturo s-a întors din Chile, în ianuarie 1974, Ernesto San Epifanio a continuat să fie prieten cu el.

Ce s-a întâmplat între ei este foarte curios. Și nu sunt singura care poate istorisi povestea. Ernesto San Epifanio parcă era bolnav în epoca aceea. Aproape că nu mânca și ajunsese

piele și os. Noaptea, acele nopți din DF acoperite de succesive cearșafuri de în, nu făcea decât să bea și de-abia vorbea cu cineva, iar când ieșeam afară se uita în toate direcțiile de parcă se temea de ceva. Dar când prietenii îl întrebau ce-i cu el nu spunea nimic sau răspundea cu un citat din Oscar Wilde, unul dintre scriitorii lui preferați, dar și la acest capitol, cel al ingeni-zității, forța lui scăzuse și o frază de Wilde în gura lui în loc să te pună pe gânduri provoca mai mult un sentiment de uimire și de milă. Într-o seară i-am dat vești despre Arturo (stătusem de vorbă cu maică-sa și cu soră-sa) și el mă asculta ca și cum ideea de a trăi în Chile sub Pinochet nu era proastă, în fond.

În primele zile după întoarcerea sa, Arturo a stat închis în casă, aproape fără să iasă pe stradă, și pentru toți, cu excepția mea, era ca și cum nu s-ar fi întors din Chile. Dar eu m-am dus la el acasă și am vorbit cu el și am aflat că fusese închis, opt zile, și că deși nu a fost torturat s-a purtat curajos. Și le-am spus-o prietenilor lui. Le-am spus: Arturito s-a întors și am împodobit întoarcerea sa cu culori luate din paleta poeziei epice. Și când Arturito, într-o seară, a apărut în sfârșit la cafe-neaua *Quito*, de pe Bucureli, vechii lui prieteni, poeții tineri, s-au uitat la el cu o privire care nu mai era aceeași. De ce nu era aceeași? Deoarece pentru ei Arturito făcea parte acum din categoria celor ce au văzut moartea de aproape, din subcate-goria tipilor duri, și asta, pe scara valorilor tinerilor masculi disperați din America Latină, este o diplomă, o grădină de medalii ce nu pot fi disprețuite.

În fond, trebuie să spun și asta, nimeni nu credea povestea cuvânt cu cuvânt. Adică, legenda pornise de pe buzele mele, buzele mele ascunse de dosul palmei, și cu toate că tot ce spuseseam despre el când rămăsese închis în casă era adevă-rat, venind de la cine venea, de la mine, nu se bucura de o exagerată credibilitate. Așa sunt lucrurile pe acest continent. Eu eram mama și mă credeau, dar nu mă credeau *prea mult*. Ernesto San Epifanio, în schimb, a crezut spusele mele cuvânt

cu cuvânt. În zilele dinaintea reapariției în public a lui Arturo mi-a cerut să-i repet aventurile lui la celălalt capăt al lumii, și de câte ori le repetam entuziasmul lui creștea. Adică, eu vorbeam și născoceam aventuri și nepăsarea lui Ernesto San Epifanio dispărea, dispărea melancolia lui, sau măcar nepăsarea și melancolia se înfiorau, se scuturau de praf, respirau. Așa că atunci când a reapărut și toată lumea voia să fie lângă el, Ernesto San Epifanio a participat, dar a rămas într-un discret al doilea plan, la petrecerea de bun-venit pe care au organizat-o vechii lui prieteni, petrecere ce a constat, dacă țin bine minte, într-o invitație la o bere și la niște *chilaquiles*¹ la cafeneaua Quito, agapă evident modestă, dar în acord cu economia generală. Și când au plecat toți, Ernesto San Epifanio a rămas acolo, sprijinit de tejgheaua de la *Encrucijada Veracruzana*, căci nu mai eram la Quito, ne mutaserăm la barul menționat, în vreme ce Arturo, stând la o masă singur cu fantomele lui, se uita la ultimul pahar de *tequila* de parcă pe fundul lui avea loc un naufragiu de proporții homerice, ceva ce nu se potrivea oricum ai fi privit lucrurile cu un băiat care nu împlinise încă douăzeci și unu de ani.

Atunci a început aventura.

Am văzut-o cu ochii mei. Sunt martoră. Eu eram așezată la altă masă și stăteam de vorbă cu un ziarist novice de la secția culturală a unui ziar din DF și tocmai îi cumpărasem un desen lui Lilian Serpas, și Lilian Serpas după ce ne-a vândut desenul ne-a surâs cu surâsul ei cel mai enigmatic (dar cuvântul enigmatic nu izbuteste să zugrăvească întunericul abisal al surâsului ei) și a dispărut în noaptea din DF și eu îi spuneam ziaristului cine este Lilian Serpas, îi spuneam că desenul nu este făcut de ea, ci de fiul ei, îi povesteam puținul pe care îl știam despre această femeie ce apărea și dispărea din barurile de pe strada Bucureli. Și în acel moment, în timp ce eu vorbeam și Arturo

1. *Chilaquile* (în sp.), mâncare tipic mexicană pregătită din bucățele de tortille fripte sau prăjite cu un sos de ardei iute, verde sau roșu, care se poate mânca și cu bucăți de pui dezosat, brânză, smântână și ceapă.

contempla la masa vecină ipoteticele vârtejuri din *tequila* lui, Ernesto San Epifanio s-a îndepărtat de tejghea și s-a așezat lângă el și pentru o clipă le-am văzut doar capetele, cele două clăi de păr lung ce le cădeau până la umeri, cea a lui Arturo cărlionțată și cea a lui Ernesto întinsă și mult mai neagră, și o vreme au stat de vorbă pe când *Encrucijada Veracruzana* se golea de ultimii mușterii noctambuli, cei care brusc se grăbeau să plece și strigau din ușă trăiască Mexicul și cei care erau așa de băuți că nici nu se mai puteau ridica de pe scaun.

Și atunci eu m-am sculat și am rămas în picioare lângă ei ca statuia de sticlă care voiam să fiu când eram mică și am auzit că Ernesto San Epifanio povestea o întâmplare despre regele curiștilor din cartierul Guerrero, un tip căruia i se spunea Regele și care controla prostituția masculină din acel tipic și, de ce nu?, drag cartier al capitalei. Și Regele, spunea Ernesto San Epifanio, îi cumpăraseră corpul și acum el îi aparținea cu trup și suflet (ceea ce se întâmplă când din neatenție te lași cumpărat) și dacă nu-i îndeplinea cerințele justiția și furia Regelui vor cădea asupra lui și asupra familiei lui. Și Arturito asculta ce îi spunea Ernesto și din timp în timp își înălța capul din maelström-ul său de *tequila* și căuta ochii prietenului său ca și cum s-ar fi întrebat cum a putut Ernesto să fie atât de dobitoc încât să se vâre în povestea aceea. Și Ernesto San Epifanio, citind parcă gândurile prietenului său, a spus că la un moment dat al vieții toți homosexualii din Mexic comit o tâmpenie ireparabilă, și apoi a spus că nu are pe nimeni care să-l ajute și că dacă lucrurile continuă așa va trebui să devină sclavul regelui curiștilor din cartierul Guerrero. Și atunci Arturito, copilul pe care îl cunoscusem când avea șaptesprezece ani, a zis: și vrei să te ajut să rezolvi porcăria asta?, iar Ernesto San Epifanio a spus: porcăria asta n-are soluție, dar nu mi-ar strica să mă ajuți. Și Arturo a zis: ce vrei să fac, să-l omor pe regele curiștilor? Și Ernesto San Epifanio a spus: nu vreau să omori pe nimeni, vreau doar să vii cu mine și să-i

spui să mă lase în pace o dată pentru totdeauna. Și Arturo a zis: și de ce mă-sa nu i-o spui tu? Și Ernesto a spus: dacă mă duc singur or să mă belească toți bodyguardii regelui curiștilor și or să-mi arunce cadavrul la câini. Și Arturo a zis: ah, ce porcărie. Și Ernesto San Epifanio a spus: da' tu ești gagiul dur. Și Arturo a zis: nu te căca pe tine. Și Ernesto a spus: m-am căcat deja, poeziile mele vor rămâne în cartea sfântă a poeziei mexicane, dacă nu vrei să vii nu veni. În fond, ai dreptate. De ce dreptate vorbim? a zis Arturo și s-a întins ca și cum până atunci ar fi visat. Pe urmă au vorbit despre puterea pe care o are regele curiștilor din cartierul Guerrero și Arturo a întrebat pe ce se bazează puterea lui. Pe frică, a răspuns Ernesto San Epifanio, Regele își exercită puterea prin frică. Și eu ce trebuie să fac? a zis Arturito. Tu nu ești fricos, a spus Ernesto, tu te-ai întors din Chile, tot ce poate să-mi facă Regele mie tu ai văzut înmulțit de o sută sau de o sută de mii de ori. Când Ernesto a spus asta n-am văzut fața lui Arturo, dar am ghicit că expresia pe care o avea până atunci, ușor pierdută, s-a schimbat cu un rid mic aproape imperceptibil, în care se concentra însă toată frica din lume. Și atunci Arturito a râs și apoi a râs și Ernesto, râsetele lor cristaline păreau păsări polimorfe în spațiul pară plin de cenușă al barului *Encrucijada Veracruzana* la acea oră, și apoi Arturo s-a ridicat și a spus hai în cartierul Guerrero și Ernesto s-a ridicat și a ieșit cu el și după treizeci de secunde am ieșit și eu ca din pușcă din barul în agonie și i-am urmat la o oarecare distanță fiindcă știam că dacă m-ar fi văzut nu m-ar fi lăsat să vin cu ei, pentru că eu sunt femeie și o femeie nu se bagă în asemenea încurcături, pentru că eram mai în vârstă și o persoană mai în vârstă nu are entuziasmul unui tânăr de douăzeci de ani și pentru că la acel ceas incert al zorilor Arturito Belano își accepta destinul de copil al canalelor și pornea în căutarea fantomelor sale.

Și eu nu voiam să-l las singur. Nici pe el, nici pe Ernesto San Epifanio. Așa că am pornit după ei, la o anumită distanță,

și în timp ce mergeam am început să-mi caut în geantă sau în vechea traistă din Oaxaca șișul meu norocos și de data asta l-am găsit fără nici o greutate și l-am băgat în buzunarul fustei mele plisate, o fustă plisată gri, cu două buzunare laterale, pe care mi-o puneam rar și care era un cadou de la Elena. Și în momentul acela nu m-am gândit la consecințele pe care le putea avea acest lucru asupra mea și a altora care fără îndoială vor fi implicați. M-am gândit la Ernesto, care în noaptea aceea era îmbrăcat cu un sacou de culoare lila și o cămașă de culoare verde închis cu gulerul și manșetele scrobite, și m-am gândit la consecințele dorinței. Și m-am gândit de asemenea la Arturo, care dintr-odată se înălțase fără voie la categoria de veteran al războaielor importante și care, Dumnezeu știe din ce motive, accepta responsabilitatea pe care o implica această confuzie.

Și i-am urmat; i-am văzut mergând grăbiți pe Bucureli până la bulevardul Reforma și apoi i-am văzut traversând Reforma fără să aștepte să se facă verde, amândoi cu părul lung și ciufulit pentru că la ora aceea pe Reforma bate vântul nocturn ce-i prisosește nopții, iar bulevardul Reforma se transformă într-un tub transparent, într-un plămân cuneiform pe unde trec aburii imaginari ai orașului, și apoi am început să mergem pe bulevardul Guerrero, ei ceva mai încet decât înainte, eu ceva mai repede decât înainte, bulevardul Guerrero la acea oră seamănă din toate punctele de vedere cu un cimitir, dar nu cu un cimitir din 1974, nici cu un cimitir din 1968, nici cu un cimitir din 1975, ci cu un cimitir din anul 2666, un cimitir uitat sub o pleoapă moartă sau nenăscută, cu lichidul apos lipsit de pasiune al unui ochi care vrând să uite ceva a sfârșit prin a uita tot.

Așa că, dragi prieteni, iat-o pe mama poeziei mexicane cu șişul ei în buzunar urmându-i pe cei doi poeți care încă nu împliniseră douăzeci și unu de ani, în acel fluviu tulbure care era și este bulevardul Guerrero, asemănător nu cu Amazonul, de ce să exagerăm, ci cu Grijalva, râul pe care la vremea lui l-a cântat Efraín Huerta (dacă nu mă înșală memoria), deși râul Grijalva în noapte care era și este bulevardul Guerrero își pierduse din timpuri imemoriale condiția originală de inocență. Adică, acel Grijalva ce curgea în noapte era, sub toate aspectele, un râu condamnat în ale cărui ape pluteau cadavre sau prospecte de cadavre, automobile negre ce apăreau, dispăreau și apăreau iarăși, aceleași sau tăcutele lor ecouri înnebunite, ca și cum râul infernului ar fi fost circular, ceea ce, acum că stau să mă gândesc, probabil așa și era.

Cert este că am mers în spatele lor și ei au continuat pe bulevardul Guerrero și apoi au luat-o pe strada Magnolia și după gesturile pe care le făceau ai fi zis că vorbesc însuflețiți, deși nu era nici ora, nici locul cel mai potrivit pentru un dialog. Din localurile de pe strada Magnolia (nu foarte numeroase, de altfel) ieșea leșinată o muzică tropicală ce te invita la reculegere, nu la petrecere sau la dans, din când în când te asurzea un țipăt, țin minte că m-am gândit că strada părea un spin sau o săgeată înfiptă într-o coastă a bulevardului Guerrero, imagine care nu i-ar fi displicut lui Ernesto San Epifanio. Pe urmă s-au oprit în fața firmei luminoase a

hotelului *Trébol*¹, lucru amuzant, pentru că era sau mi s-a părut că era (eram foarte emoționată) ca și cum un local de pe strada Berlín s-ar fi numit Paris, și atunci se pare că au stabilit ce strategie urmau să adopte începând din momentul acela; Ernesto, în ultima clipă, mi s-a părut că vrea să se întoarcă și să plece cât mai repede de acolo, Arturito, dimpotrivă, se arăta dispus să continue, total identificat cu rolul de tip dur la fătura căruia contribuise și pe care el, în noaptea aceea căreia îi lipsea tot, până și aerul, îl accepta ca pe o cuminecătură de carne amară, cuminecătura aceea pe care nimeni nu are dreptul s-o înghită.

Și atunci cei doi eroi au intrat în hotelul *Trébol*. Întâi Arturo Belano și după el Ernesto San Epifanio, poeți făuriți în Mexic DF, și după ei am intrat eu, măturătoarea lui León Felipe, spărgătoarea de vase de flori a lui don Pedro Garfias, unica persoană care a rămas în universitate în septembrie 1968, când polițiștii au violat autonomia universitară. Și interiorul hotelului, la prima vedere, mi s-a părut decepționant. În asemenea cazuri procedezi ca și cum ai sări cu ochii închiși într-o piscină de foc și apoi ai deschide ochii. Eu am sărit. Eu am deschis ochii. Și ce-am văzut nu era deloc teribil. O recepție minusculă, cu două sofale pe care trecerea timpului produsese ravagii ce nu au nume, un recepționar negricios, bondoc și cu o enormă claie de păr negru antracit, un tub fluorescent care atârna de tavan, pardoseală cu dale verzi, o scară acoperită cu o mochetă de plastic gri murdar, o recepție de categorie foarte joasă deși o parte din cartierul Guerrero considera poate acel hotel de un lux acceptabil.

După ce au parlamentat cu recepționarul cei doi eroi au urcat pe scară și eu am intrat în hotel și i-am spus recepționarului că venisem cu ei. Bondocul a clipit și a vrut să spună ceva, a vrut să-și arate colții, dar eu eram deja la primul etaj și

1. Trifoi (în sp.).

printr-un nor de dezinfectant și luminează fără viață s-a dezbrăcat în fața mea un culoar care era gol din primele zile ale Facerii, și am deschis o ușă ce tocmai se închisese și am intrat, martor invizibil, în camera regală a regelui curiștilor din cartierul Guerrero.

Evident, prieteni, Regele nu era singur.

În cameră era o masă și pe masă o pânză verde, dar cei din încăpere nu jucau cărți, ci făceau socotelile din ziua aceea sau din săptămâna aceea, adică pe masă erau hârtii cu nume și cifre, și erau bani.

Nimeni nu s-a mirat când m-a văzut.

Regele era robust și avea probabil în jur de treizeci de ani. Avea părul șaten, acea nuanță de șaten căreia în Mexic n-o să știu niciodată dacă în mod serios sau în glumă i se spune blond, și era îmbrăcat cu o cămașă albă, puțin transpirată, care îi permitea eventualului spectator să admire ca din neatenție niște brațe musculoase și păroase. Lângă el stătea un tip dolofan, cu mustăți și perciuni foarte mari, probabil vistiericul regelui. În fundul camerei, în semiîntunericul ce învăluia patul, un al treilea bărbat ne supraveghea și ne asculta dând din cap. Primul lucru la care m-am gândit a fost că omul acela nu era sănătos. La început a fost singurul de care mi-a fost frică, dar pe măsură ce treceau minutele teama s-a transformat în milă; mi-am zis că bărbatul acela care stătea pe jumătate întins în pat (într-o poziție ce, pe de altă parte, cerea sigur un mare efort) nu putea fi decât o persoană bolnavă, poate era subnormal, poate era un nepot subnormal sau sedat al Regelui, și asta m-a făcut să cuget că oricât de rea ar fi o situație în care se află cineva (în cazul de față situația în care se afla Ernesto San Epifanio) întotdeauna există altcineva care se află într-o situație mai proastă.

Îmi aduc aminte de vorbele Regelui. Îmi aduc aminte de surâsul lui când s-a uitat la Ernesto și de privirea lui inchizitorială când s-a uitat la Arturo. Îmi aduc aminte de distanța pe

care a stabilit-o Regele între persoana lui și vizitatorii săi dintr-o singură mișcare, aceea de a lua banii și a-i băga în buzunar. Pe urmă au stat de vorbă.

Regele a amintit de două nopți când Ernesto s-a supus de bună voie și a vorbit de contractarea de obligații, obligații pe care le implică orice faptă, oricât de gratuită sau accidentală ar fi. A vorbit despre inimă. Inima bărbaților, care sângerează ca femeile (cred că se referea la menstruație) și care îi obligă pe adevărații bărbați să fie responsabili de faptele lor, oricare ar fi acestea. Și a vorbit despre datorii; nimic nu era mai de disprețuit decât o datorie prost plătită. Așa a zis. Nu a zis o datorie neplătită, ci prost plătită. Apoi a tăcut și a așteptat să audă ce aveau de spus vizitatorii săi.

Primul a fost Ernesto San Epifanio. A spus că nu are nici o datorie la Rege. A spus că singurul lucru pe care l-a făcut a fost să se culce două nopți la rând cu el (două nopți nebunești, a precizat), știind poate că face amor cu regele curiștilor, și fără să calculeze, prin urmare, pericolele „și responsabilitățile” pe care le contracta cu această acțiune, dar că a făcut-o în mod inocent (deși când a spus cuvântul inocent Ernesto nu și-a putut stăpâni un mic răs nervos, care poate contrazicea adjectivul pe care și l-a atribuit), călăuzit doar de dorință și de aventură, și nu din intenția secretă de a deveni sclavul Regelui.

Tu ești sclavul meu nenorocit, l-a întrerupt Regele. Eu sunt sclavul tău nenorocit, a zis bărbatul sau băiatul care stătea în fundul camerei. Avea un glas țipător și dureros care m-a făcut să tresar. Regele s-a întors și i-a poruncit să tacă. Eu nu sunt sclavul tău nenorocit, a spus Ernesto. Regele s-a uitat la Ernesto cu un zâmbet răbdător și rău. L-a întrebat cine se crede. Un poet homosexual mexican, a spus Ernesto, un poet homosexual, un poet, un (Regele n-a înțeles nimic), și apoi a adăugat ceva despre dreptul pe care îl are (dreptul *inalienabil*) de a se culca cu cine vrea și că nu din cauza asta poate fi considerat

un sclav. Dacă povestea n-ar fi așa de patetică, aş muri de răs, a spus. Păi atunci mori de răs, a zis Regele, înainte să te decorăm. Vocea lui a devenit dintr-odată tăioasă. Ernesto s-a îmbujorat. Eu îl vedeam din profil şi am observat că îi tremură buza de jos. O să te torturăm, a spus Regele. O să-ţi rupem oasele până o să-ţi dai duhul, a zis vistiernicul regatului. O să te spintecăm până o să-ţi prindem decoraţii de bojoci, până o să-ţi prindem o decoraţie de inimă, a zis Regele. Curios, însă, a fost că au spus toate astea fără să-şi mişte buzele, şi fără să iasă un sunet din gurile lor.

Nu mă mai bate la cap, a spus Ernesto cu o voce fără vlagă.

Bietul băiat subnormal din fundul camerei a început să tremure şi s-a acoperit cu o pătură. După puţin timp toţi am putut auzi gemetele lui înăbuşite.

Atunci a vorbit Arturo. Cine e? a spus.

Cine e cine, gagiule? a zis Regele. Cine e ăsta? a spus Arturo şi a arătat spre forma din pat. Vistiernicul a aruncat o privire scrutătoare spre fundul camerei şi apoi s-a uitat la Arturo şi la Ernesto cu un zâmbet inexpresiv. Regele nu s-a întors. Cine e? a spus Arturo. Da' tu cine mă-ta eşti? a zis Regele.

Băiatul din fundul încăperii s-a înfiorat sub pătură. Parcă se răsucea. Încurcat sau înăbuşit, cine se uita la el nu putea să spună exact dacă avea capul aproape de pernă sau la picioarele patului. E bolnav, a spus Arturo. Nu era o întrebare, nici măcar o afirmaţie. Parcă ar fi spus asta pentru el însuşi şi, totodată, parcă ar fi clacat şi, ce curios, în acel moment i-am auzit glasul şi în loc să mă gândesc la ce spusese sau la boala celui sărman băiat, mi-am zis că Arturo recuperase (şi încă nu-şi pierduse) accentul chilian în lunile pe care le petrecuse în ţara lui. Imediat m-am gândit ce s-ar întâmpla dacă eu, să presupunem, m-aş întoarce la Montevideo. Mi-aş recupera accentul? N-aş mai fi, cu timpul, mama poeziei mexicane? Aşa sunt eu. Mă gândesc la lucrurile cele mai bizare şi nepractice în momentele cele mai nepotrivite.

Căci acela era, fără îndoială, unul dintre cele mai nepotrivite momente și m-am gândit chiar că Regele ne poate omori fără să pătească nimic și poate azvârli la câini cadavrele noastre, câinii muți din cartierul Guerrero, sau ne poate face ceva și mai rău. Dar atunci Arturo și-a dres vocea (sau așa mi s-a părut) și s-a așezat pe un scaun liber în fața Regelui (dar mai înainte scaunul nu era acolo) și și-a pus palmele pe față (ca și cum ar fi fost amețit sau s-ar fi temut că leșină) și Regele și vistiernicul regatului s-au uitat curioși la el, de parcă n-ar fi văzut niciodată în viața lor un ucigaș așa de moale. Atunci Arturo a spus că în noaptea aceea trebuie să rezolve definitiv toate problemele pe care le are Ernesto San Epifanio. Privirea curioasă s-a topit pe chipul Regelui. Asta se întâmplă mereu cu privirile curioase; tind să se schimbe în altceva pe neașteptate; se topesc, dar nu se topesc de tot; rămân la jumătatea drumului, curiozitatea e lungă și deși dusul pare scurt (pentru că suntem predispuși la el), întorsul devine interminabil, un coșmar ce nu se sfârșește. Și privirea Regelui în noaptea aceea era reflectarea fidelă a acestui fapt; un coșmar nesfârșit de care ar fi vrut să scape prin violență.

Dar atunci Arturo a început să vorbească despre alte lucruri. A vorbit despre băiatul bolnav care tremura în patul din fund și a spus că o să-l luăm și pe el cu noi și a vorbit despre moarte și a vorbit despre băiatul care tremura (deși nu mai tremura) și a cărui față se iveau acum de sub marginile păturii și ne privea, și a vorbit despre moarte, și s-a repetat o dată și încă o dată și mereu revenea la moarte, ca și cum i-ar fi spus regelui curiștilor din cartierul Guerrero că la subiectul moarte este total incompetent, și în clipa aceea mi-am zis: face literatură, creează o povestire, totul este fals, și atunci, ca și cum Arturito Belano mi-ar fi citit gândurile, s-a întors puțin, o mișcare din umeri abia schițată, și mi-a spus: dă-mi-l, și a întins mâna dreaptă.

Și eu am pus în palma mâinii lui drepte șișul deschis și el a spus mulțumesc și iar mi-a întors spatele. Și atunci Regele

l-a întrebat dacă e beat. Nu, a spus Arturo, sau poate că da, dar nu foarte tare. Și atunci Regele l-a întrebat dacă Ernesto este iubitul lui. Și Arturo a zis că da, ceea ce demonstra că de beție nici urmă, dar literatură multă. Și atunci Regele a vrut să se ridice, poate ca să ne spună noapte bună și să ne conducă până la ușă, dar atunci Arturo i-a zis nu te mișca căcănar împuțit, nimeni să nu miște, mâinile alea ticăloase cumiști și pe masă, și în mod surprinzător Regele și vistiernicul l-au ascultat. Eu cred că în momentul acela Arturo și-a dat seama că el câștigase sau că cel puțin câștigase jumătate de meci sau prima rundă și probabil și-a dat seama și că dacă se lungește conflictul mai poate pierde încă. Adică, dacă meciul era de două runde posibilitățile lui erau enorme, dar dacă meciul era de zece runde, sau de douăsprezece, sau de cincisprezece, posibilitățile lui se pierdeau în imensitatea regatului. Așa că a continuat și i-a spus lui Ernesto să se ducă să vadă ce-i cu băiatul din fundul camerei. Și Ernesto s-a uitat la el spunându-i parcă nu merge prea departe, prietene, dar cum lucrurile nu permiteau o discuție, l-a ascultat. Și din fundul camerei Ernesto a spus că băiatul era mai mult rău decât bine. Eu l-am văzut pe Ernesto. L-am văzut înaintând în semicerc prin camera regală până a ajuns la pat și acolo dând la o parte pătura de pe tânărul sclav și pipăindu-l sau poate ciupindu-l de un braț și șoptindu-i ceva la ureche și apropiindu-și urechea de buzele băiatului și apoi înghițind în sec (l-am văzut înghițind în sec aplecat peste patul acela ce avea caracteristicile unei mlaștini și ale unui deșert în același timp) și apoi spunând că e mai mult rău decât bine. Dacă moare băiatul ăsta mă întorc și te omor, a spus Arturo. Atunci eu am deschis gura pentru prima oară în noaptea aceea: îl luăm cu noi? am întrebat. Vine cu noi, a răspuns Arturo. Și Ernesto, care era tot în fundul încăperii, s-a așezat pe pat, ca și cum dintr-odată s-ar fi simțit teribil de descurajat și a spus: vino să-l vezi cu ochii tăi, Arturo. Și am văzut că Arturo dă din cap în semn că

nu de mai multe ori. Nu voia să-l vadă. Și atunci m-am uitat la Ernesto și mi s-a părut pentru o clipă că fundul încăperii, cu patul ca o pânză de corabie sfâșiata, se desprindea de restul încăperii, se îndepărta de clădirea hotelului *Trébol* navigând pe un lac care la rândul lui naviga pe un cer foarte foarte senin, unul din acele ceruri din valea Mexicului pictat de Dr. Atl¹. Nălucirea a fost atât de clară că nu mai lipsea decât ca Arturo și eu să ne ridicăm în picioare și să le facem semne de rămas-bun cu mâna. Și niciodată nu mi s-a părut Ernesto așa de curajos ca atunci. Și, în felul lui, și băiatul bolnav.

M-am mișcat. Eu m-am mișcat. Întâi cu gândul. Apoi fizic. Băiatul bolnav s-a uitat în ochii mei și a izbucnit în plâns. Într-adevăr era într-o stare foarte proastă, dar am preferat să nu-i spun lui Arturo. Unde-i sunt pantalonii? a zis Arturo. Pe-aici, a spus Regele. Am căutat sub pat. Nu era nimic. Am căutat de o parte și de alta a patului. M-am uitat la Arturo vrând să-i spun că nu îi găsesc, ce facem? Atunci lui Ernesto i-a trecut prin cap să caute printre pături și a scos o pereche de pantaloni pe jumătate uzi și niște teniși de marcă. Lasă-mă pe mine, i-am spus. L-am așezat pe băiat pe marginea patului și i-am pus blugii și l-am încălțat. Apoi l-am ajutat să se ridice ca să văd dacă poate merge. Putea. Haide, i-am zis. Arturo nu se mișca. Trezește-te, Arturo, m-am gândit. O să-i spun o ultimă poveste maiestății sale, a zis. Voi ieșiți și așteptați-mă la intrare.

Ernesto și cu mine l-am ajutat pe băiat să coboare. Am oprit un taxi și am așteptat la intrarea hotelului *Trébol*. După scurt timp a apărut Arturo. În amintirile mele noaptea aceea când nu s-a întâmplat nimic și putea să se întâmple totul se estompează ca devorată de un animal uriaș. Uneori văd în depărtare, spre nord, o mare furtună electrică înaintând spre centrul DF-ului, dar memoria mea îmi spune că n-a fost nici o furtună electrică, înaltul cer mexican a coborât puțin, asta-i

1. Gerardo Murillo, cunoscut cu numele de Dr. Atl (1875-1964), pictor și scriitor mexican.

adevărat, în unele momente se respira cu greutate, aerul era uscat și făcea rău la gât, țin minte râsul lui Ernesto San Epifanio și râsul lui Arturo Belano în taxi, un râs care îi readucea la realitate, sau la ceea ce ei preferau să numească realitate, și țin minte aerul de pe trotuarul hotelului și din taxi format parcă din cactuși, din toată varietatea de necuprins a cactușilor din această țară, și țin minte că eu am spus e greu să respiri, și: dă-mi înapoi șișul; și: e greu să vorbești, și: unde mergem, și țin minte că la fiecare din vorbele mele Ernesto și Arturo izbucneau în râs și până la urmă am râs și eu, la fel ca ei sau mai tare decât ei, toți râdeam cu excepția taximetristului, care la un moment dat ne-a privit de parcă toată noaptea n-ar fi făcut altceva decât să transporte oameni ca noi (ceea ce pe de altă parte, și fiind vorba de DF, era perfect normal), și a băiatului bolnav, care a adormit cu capul sprijinit de umărul meu.

Și așa am intrat și apoi am ieșit din regatul regelui curiștilor, enclavă în deșertul cartierului Guerrero, Ernesto San Epifanio, de douăzeci sau nouăsprezece ani, poet homosexual născut în Mexic (și care era, dacă nu-l luăm în considerare pe Ulises Lima, pe care încă nu îl cunoșteam, cel mai bun poet al generației sale), Arturo Belano, de douăzeci de ani, poet heterosexual născut în Chile, Juan de Dios Montes (numit și Juan de Dos Montes și Juan Dedos¹), de optsprezece ani, ucenic la o brutărie din cartierul Buenavista, bisexual, se pare, și eu, Auxilio Lacouture, de vârstă în mod definitiv nedefinită, cititoare și mamă născută în Uruguay sau Republica Orientală, și martoră a reticulelor întortocheate pe care se strecura uscăciunea.

Și cum despre Juan de Dos Montes n-o să mai vorbesc, cel puțin vă pot spune că acel coșmar s-a terminat bine pentru el.

Câteva zile a stat acasă la părinții lui Arturito și apoi prin diferite camere construite pe terase. Până la urmă câțiva prieteni i-am găsit de lucru la o brutărie din cartierul Roma și a

1. Variațiuni în spaniolă pe numele Juan de Dios Montes: Juan Doi Munți, Juan Degete.

dispărut, cel puțin aparent, din viața noastră. Îi plăcea să se drogheze aspirând clei. Era melancolic și foarte trist. Era stoic. Într-o zi l-am întâlnit întâmplător în Parque Hundido. I-am spus ce mai faci Juan de Dios. Super bine, mi-a răspuns. După câteva luni, la petrecerea pe care a organizat-o Ernesto San Epifanio după ce a obținut bursa Salvador Novo (și la care n-a venit Arturo fiindcă poezii se ceartă), i-am spus că în noaptea aceea de-acum aproape uitată nu urma să fie ucis el, cum credeam toți, ci Juan de Dios. Da, mi-a spus Ernesto, și eu am ajuns la concluzia asta. Juan de Dios trebuia să moară.

Intenția noastră secretă a fost să împiedicăm acea crimă.

Apoi m-am întors la realitate. Gata cu aventurile, mi-am spus cu un firicel de voce. Aventuri, aventuri. Eu am trăit aventurile poeziei, care sunt întotdeauna aventuri pe viață și pe moarte, dar apoi m-am întors, am revenit la străzile din México DF și viața cotidiană mi s-a părut bună, de ce să cer mai mult. De ce să mă înșel și mai tare. Viața cotidiană este o transparență imobilă care durează numai câteva secunde. Așa că am revenit și am privit-o și m-am lăsat învăluită de ea. Eu sunt mama, i-am spus, și sincer nu cred că filmele de groază sunt recomandabile pentru mine. Și atunci viața zilnică s-a umflat ca un balon de săpun, dar în mod bestial, și a pocnit.

Eram din nou în toaleta de femei de la Facultatea de Litere și Filozofie și era septembrie 1968 și eu mă gândeam la aventuri și la Remedios Varo. Sunt foarte puțini cei ce își amintesc de Remedios Varo. Eu n-am cunoscut-o. Sinceră să fiu, m-ar încânta să spun că am cunoscut-o, dar adevărul este că nu am cunoscut-o. Am cunoscut femei minunate, tari ca o stâncă sau ca niște curenți marini, dar pe Remedios Varo nu am cunoscut-o. Nu pentru că mi-ar fi fost rușine să mă duc la ea acasă, nu pentru că nu i-aș fi apreciat opera (pe care o apreciez din toată inima), ci pentru că Remedios Varo a murit în 1963 și eu în 1963 eram încă în îndepărtatul și iubitul meu Montevideo.

Deși în unele nopți, când luna intră în toaleta femeilor și eu sunt încă trează, mă gândesc că nu, că în 1963 eram deja în DF

și că don Pedro Garfias mă ascultă cufundat în gânduri cum îi cer să-mi dea adresa lui Remedios Varo, pe care el nu o vizitează, dar o respectă, și apoi se apropie cu mișcări nesigure de biroul lui, scoate o hârtiuță, o agendă din sertar, stiloul dintr-un buzunar al sacoului și îmi scrie ceremonios și cu o caligrafie excelentă adresa unde pot s-o găesc pe pictorița catalană.

Și într-acolo mă îndrept în zbor, spre casa lui Remedios Varo, care se află în cartierul Polanco, e posibil?, sau în cartierul Anzures, e posibil?, sau în cartierul Tlazpana, e posibil?, memoria îți joacă renghiuri când luna în descreștere se instalează ca un păianjen în toaleta femeilor, în orice caz trec ca o vijelie pe străzile din México DF care se succed una după alta și încetul cu încetul, pe măsură ce mă apropii de casa ei, își schimbă înfățișarea (și fiecare schimbare pornește de la schimbarea precedentă, ca o succesiune și totodată ca o critică), până ajung la o stradă unde toate casele par castele în ruină, și atunci sun la sonerie și aștept câteva secunde în care îmi aud doar bătăile inimii (pentru că așa sunt eu proastă, când urmează să cunosc o persoană pe care o admir îmi bate inima mai repede), și apoi aud niște pași mici și cineva deschide ușa și apare Remedios Varo.

Are cincizeci și patru de ani. Adică mai are un an de viață.

Mă poștește înăuntru. Nu primesc multe vizite, îmi spune. Eu merg înainte și ea în spatele meu. Intrați, intrați, spune, și eu înaintez pe un coridor slab luminat până la un salon de dimensiuni mari, cu două ferestre care dau într-un patio, vegheate de două draperii grele de culoare liliachie. În salon e un fotoliu și iau loc. Pe măsuța pliantă se odihnesc două cești de cafea. Într-o scrumieră văd trei mucuri de țigară. Concluzia logică este că există o a treia persoană în casă. Remedios Varo mă privește în ochi și zâmbește: sunt singură, mă anunță.

Îi spun cât de mult o admir, îi vorbesc despre suprarealiștii francezi și despre suprarealiștii catalani, despre Războiul Civil din Spania, nu-i vorbesc de Benjamin Péret pentru că

s-au despărțit în 1942 și nu știu ce amintiri are despre el, dar îi vorbesc de Paris și de exil, despre sosirea ei în Mexic și despre prietenia ei cu Leonora Carrington, și atunci îmi dau seama că îi povestesc lui Remedios Varo propria ei viață, că mă comport ca o adolescentă emoționată care își recită lecția în fața unei comisii inexistente. Și atunci mă fac roșie ca o pătlăgică, și spun iertați-mă, nu știu ce vorbesc, spun, spun aș putea aprinde o țigară?, și îmi caut în geantă pachetul meu de *Delicados*, dar nu-l găsesc, și spun aveți o țigară?, și Remedios Varo, care stă în picioare cu spatele la un tablou acoperit cu o fustă veche (dar o fustă veche, îmi zic, care a fost a unei uriașe), zice că nu mai fumează, că plămânii ei s-au subrezit, deși nu arată că ar avea ceva la plămâni, nici măcar nu arată că ar fi văzut lucruri cumplite, deși eu știu că a văzut multe lucruri cumplite, înălțarea diavolului, nesfârșitul cortegiu de termite pe Arborele Vieții, bătălia între Iluminism și Umbră sau Împărăția sau Regatul Ordinii, căci în toate aceste feluri poate și trebuie să fie numită pata irațională ce vrea să ne transforme în bestii sau în roboți și care luptă împotriva Iluminismului de la începutul vremurilor (supoziția mea pe care nici un iluminist nu ar accepta-o), eu știu că ea a văzut lucruri pe care foarte puține femei știu că le-au văzut și că acum își vede moartea peste mai puțin de douăsprezece luni, și știu că mai e cineva în casa ei care fumează, și că nu dorește să fie văzut de mine, ceea ce mă face să cred că oricine ar fi este o persoană pe care o cunosc.

Atunci oftez și privesc luna în descreștere reflectându-se în dalele din toaleta pentru femei de la etajul al patrulea și cu un gest care învinge oboseala și frica întind mâna și o întreb ce tablou este acela pe care l-a acoperit cu fusta uriașei. Și Remedios Varo se uită la mine zâmbind și se întoarce, îmi întoarce spatele și un timp studiază tabloul, dar fără să ia sau să dea la o parte fusta care îl ferește de priviri indiscrete. Este ultimul, spune. Sau poate spune este penultimul. Ecoul cuvintelor

ei rîcoșează pe dalele zgâriate de lună și așa e ușor să faci confuzia între ultimul și penultimul. Ah, toate pânzele lui Remedios Varo, la acest ceas de insomnie militantă, defilează ca niște lacrimi vărsate de lună sau de ochii mei albaștri. Și e dificil, sincer vorbind, să observi detaliile sau să distingi cu claritate cuvântul ultimul de cuvântul penultimul. Și atunci Remedios Varo ridică fusta uriașei și pot vedea o vale enormă, o vale văzută de pe muntele cel mai înalt, o vale verde și maro, și simpla vedere a acestui peisaj îmi provoacă neliniște, fiindcă știu, așa cum știu că mai există o persoană în casă, că ceea ce îmi arată artista este un *preambul*, o scenografie în care se va desfășura o scenă care mă va însemna cu fierul roșu, sau nu, cu fierul roșu nu, nimic nu mă va însemna cu fierul roșu la vârsta mea, intuiesc mai curând un bărbat de gheață, un bărbat făcut din cuburi de gheață care se va apropia și mă va săruta pe gură, pe gura mea știrbă, și eu voi simți acele buze de gheață pe buzele mele și voi vedea acei ochi de gheață la câțiva centimetri de ochii mei, și atunci o să-mi pierd cunoștința ca Juana de Ibarbourou și voi murmura de ce eu?, cochetărie care îmi va fi iertată, și bărbatul din cuburi de gheață va clipi, își va mișca pleoapele, și în această clipire și în această mișcare a pleoapelor eu voi reuși să văd un uragan de zăpadă, o secundă, ca și cum cineva ar deschide fereastra și apoi, regretând, ar închide-o brusc spunând încă nu, Auxilio, ce trebuie să vezi vei vedea, dar încă nu.

Eu știu că acest peisaj, această vale imensă cu un ușor aer de fundal renascentist, *așteaptă*.

Dar ce *așteaptă*?

Și atunci Remedios Varo acoperă pânza cu fusta și îmi oferă o cafea și începem să vorbim de alte lucruri, de viața de zi cu zi, de pildă, cu toate că în conversație se strecoară cuvinte în afara contextului ca așteptarea venirii Domnului, hierofant, substanțe psihofarmaceutice sau electroșoc. Și pe urmă am vorbit despre cineva care face sau a făcut de curând o grevă a

foamei și eu mă aud spunând: după o săptămână fără să mănânci nu-ți mai este foame, și Remedios Varo se uită la mine și zice: sărmana.

Exact în clipa aceea draperia grea de culoare liliachie se agită și eu mă ridic în picioare și nu pot (nici nu-mi permit) să mă gândesc la ce spusese pictorița catalană. Mă apropii de fereastră, dau la o parte draperia și descopăr o pisicuță neagră. Scot un oftat de ușurare. Știu că, în spatele meu, Remedios Varo zâmbește și se întreabă în același timp cine sunt. Fereastra dă spre o grădiniță interioară unde își fac siesta alte cinci sau șase pisici. Ce multe pisici! Sunt toate ale dumneavoastră? Mai mult sau mai puțin, zice Remedios Varo. Mă uit la ea; pisicuța neagră e în brațele ei și Remedios Varo zice: *bonic, on eres?, bonic, feia hores que et buscava*¹.

Vrei să ascuți puțină muzică?

Mi se adresează mie sau întreabă pisicuța? Presupun că mie, pentru că pisicuței îi vorbește în catalană, cu toate că de la prima vedere oricine își poate da seama că e o pisică mexicană, o pisică mexicană maidaneză de viță veche de cel puțin trei sute de ani, deși acum când luna se mișcă, făcând pași mici de pisică, de la o dală la alta în toaleta pentru femei, mă întreb dacă în Mexic, înainte de sosirea spaniolilor, erau pisici, și îmi răspund mie însămi, fără pasiune, în mod obiectiv, chiar cu o urmă de indiferență, că nu, nu erau pisici, pisicile au venit cu al doilea sau al treilea val și atunci, cu o voce de somnambulă fiindcă mă gândesc la pisicile somnambule din Mexic, îi spun că da și Remedios Varo se apropie de pick-up, un pick-up vechi, ceea ce nu e deloc curios căci ne aflăm în incredibilul an 1962 și toate lucrurile sunt vechi, toate lucrurile își duc o mână la gură ca mine ca să-și înăbușe un strigăt de uimire sau o confidență inoportună!, și pune un disc, și îmi spune: este concertinoul în la minor de Salvador Bacarisse,

1. Frumușico, unde ești, frumușico, te caut de câteva ore (În cat., în orig.).

și eu îl ascult pentru prima dată pe acest compozitor spaniol și încep să plâng, iarăși, în vreme ce luna sare de pe o dală pe alta, cu cameră lentă, ca și cum filmul acesta l-aș regiza eu și nu natura.

Cât timp l-am ascultat pe Bacarisse?

Nu știu. Știu doar că la un moment dat Remedios Varo ridică brațul pick-upului și consideră audiția încheiată. Și apoi mă apropii de ea (fiindcă nu vreau să plec, trebuie să recunosc) și mă ofer, îmbujorată, să spăl ceștile din care am băut, să mătur pe jos, să șterg praful de pe mobile, să-i lustruiesc cratițele din bucătărie, să mă duc să-i fac cumpărăturile, să-i pregătesc baia, dar Remedios Varo surâde și îmi spune: nu mai am nevoie de nimic din toate astea, Auxilio, dar oricum îți mulțumesc. Nu mai am nevoie de nimic. Nu mai am nevoie de nici un ajutor, spune Remedios Varo. Minte! Cum să nu aibă nevoie de nimic?, mă gândesc în timp ce mă conduce până la ușa de la stradă.

Și apoi mă văd în vestibulul casei sale. Ea e înăuntru și cu o mână ține mânerul ușii. Aș vrea s-o întreb atâtea lucruri. Primul, dacă pot să mai vin s-o văd. Un soare ca un vin alb se extinde acum pe toată strada pustie. Soarele acesta îi luminează chipul și îl colorează cu melancolie și curaj. Bine. Totul e bine. E timpul să plec. Nu știu dacă să-i dau mâna sau s-o sărut pe fiecare obraz. Latinoamericani, din câte știu eu, sărutăm o dată. Un sărut pe un obraz. Spaniolii de două ori. Francezii de trei. Când eram tinerică credeam că cele trei sărutări ale francezilor vor să spună: libertate, egalitate, fraternitate. Acum știu că nu, dar continuă să-mi placă să cred asta. Așa că o sărut de trei ori și ea mă privește de parcă, într-un anumit moment al vieții ei, ar fi crezut de asemenea același lucru ca mine. Un sărut pe obrazul stâng, altul pe cel drept, și un ultim sărut pe obrazul stâng. Și Remedios Varo mă privește și privirea ei spune: nu-ți face griji, Auxilio, n-o să mori, n-o să înnebunești, tu ții sus steagul autonomiei universitare, tu salvezi onoarea

universităților din America noastră, cel mai rău lucru ce ți se poate întâmpla este să slăbești groaznic, cel mai rău lucru ce ți se poate întâmpla este că o să ai năluciri, cel mai rău lucru ce ți se poate întâmpla este să fii descoperită, dar tu nu te gândești la asta, fii tare, citește-l pe bietul Pedrito Garfias (ai fi putut să-ți mai iei o carte la WC, dragă) și lasă-ți mintea să curgă liberă în timp, din 18 septembrie până în 30 septembrie 1968, nici o zi mai mult, asta este tot ce trebuie să faci.

Și atunci Remedios Varo închide ușa și din ultima privire pe care mi-o aruncă, menită să se ciocnească de privirea mea, înțeleg fără menajamente că este moartă.

Și am ieșit din casa lui Remedios Varo mai rău ca o somnambulă, fiindcă somnambului întotdeauna se întorc acasă la ei și eu știam că nu o să mă întorc acasă la Remedios Varo. Știam că o să mă trezesc în stradă, noaptea sau când se luminează de ziuă, ce mai contează, în mijlocul orașului pe care îl alesesem din dragoste sau din furie.

Și amintirile mele care merg fără cap și fără coadă când înainte, când după acea neajutorată lună septembrie 1968 îmi spun, îngăimând, bâlbâindu-se, că am hotărât să rămân în așteptare sub acel soare de culoarea apei, în picioare într-un colț de stradă, ascultând toate zgomotele orașului México, până și pe cel al umbrelor caselor ce se hăituiau ca niște fiare ieșite de curând din bârlogul taxidermistului.

Și nu știu cât timp a trecut, mult sau puțin, fiindcă simțurile mele erau prinse cu ace de gămălie în spațiu, nu în timp, până am văzut că se deschide ușa casei lui Remedios Varo și am văzut-o ieșind pe femeia ce se ascunsese în dormitor sau în baie sau în spatele draperiilor în timpul vizitei mele.

O femeie cu picioare lungi și subțiri, deși fără îndoială, am calculat pe când o urmăream, mai scundă decât mine. Pentru că femeia aceea era înaltă mai ales după canoanele mexicane, dar eu eram și mai înaltă.

Situația mea de urmăritoare îmi permitea să-i văd doar spatele și picioarele, o persoană zveltă cum am spus, și părul, niște plete șatene ușor ondulate ce îi cădeau mai jos de

umeri și care în ciuda unei anumite neglijențe (care s-ar putea confunda, deși nu îndrăznesc, cu delăsarea) nu erau lipsite de farmec.

Adevărul e că toată ființa ei era scăldată în farmec, îmbibată de farmec, cu toate că mi-ar fi greu să precizez în ce consta acest farmec căci era îmbrăcată normal, decent, cu lucruri pe care nimeni n-ar îndrăzni să le considere originale: o fustă neagră și o jachetă crem foarte purtate, din cele ce se pot cumpăra la o tarabă din piață cu câțiva pesos. Pantofii, în schimb, erau cu toc, un toc nu foarte înalt, dar stilizat, niște pantofi care nu se potriveau sută la sută cu restul vestimentației. Sub braț ținea o mapă plină de hârtii.

Contrar așteptărilor mele, nu s-a oprit în stația de autobuz și a continuat să meargă pe jos spre centru. După un timp a intrat într-o cafenea. Am rămas afară și am observat-o pe fereastră. Am văzut-o îndreptându-se spre o masă și arătând ceva ce scosese din mapă, o foaie, apoi alta. Erau desene sau reproduceri de desene. Bărbatul și femeia care stăteau la masă se uitau la foi și apoi au făcut un gest negativ cu capul. Ea le-a zâmbit și scena s-a repetat la masa vecină. Rezultatul a fost același. Fără să se descurajeze s-a dus la altă masă și apoi la alta și la alta, până a vorbit cu toate persoanele din cafenea. A reușit să vândă un desen. Câteva monede, ceea ce m-a făcut să mă gândesc că prețul mărfii îl fixa de fapt bunăvoința cumpărătorului. Apoi s-a dus la tejghea, unde a schimbat câteva cuvinte cu o chelneriță. Ea vorbea și chelnerița o asculta. Probabil se cunoșteau. Când chelnerița s-a întors cu spatele și s-a apucat să facă o cafea, ea a profitat și s-a adresat bărbaților de la tejghea și le-a oferit desenele, dar de data asta le-a vorbit fără să se miște de pe locul ei și unul sau poate doi bărbați s-au apropiat de ea și au aruncat o privire distrată asupra comorii ei.

Avea probabil șaiszeci de ani împliniți. Și arăta mult mai mult. Sau poate avea mai mulți. Și asta s-a întâmplat după

zece ani de la moartea lui Remedios Varo, adică în 1973, nu în 1963.

Atunci am simțit un fior. Și fiorul mi-a spus: măi, Auxilio (fiindcă fiorul era uruguayan, nu mexican¹), femeia pe care o urmărești, femeia care a ieșit pe furiș din casa lui Remedios Varo este adevărata mamă a poeziei, nu tu, femeia căreia îi mergi pe urme este mama și nu tu, nu tu, nu tu.

Cred că a început să mă doară capul și am închis ochii. Cred că au început să mă doară dinții pe care nu-i aveam și am închis ochii. Și când i-am deschis ea era la tejghea, complet singură, stând pe un taburet, bând o cafea cu lapte și citind o revistă pe care probabil o avea în mapă, împreună cu reproducerile desenelor fiului ei adorat.

Femeia care o servise stătea la vreo doi metri distanță, cu coatele sprijinite pe tejghea și privirea pierdută într-un punct dincolo de ferestre, aflat deasupra capului meu. Câteva mese se goliseră. La altele oamenii se ocupau din nou de treburile lor personale.

Atunci mi-am dat seama că o urmărisem, în stare de veghe sau în timpul unui vis, pe Lilian Serpas, și mi-am adus aminte de povestea ei sau de puținele lucruri pe care le știam din viața ei.

Într-o vreme, presupun că prin anii cincizeci, Lilian fusese o poetesă mai mult sau mai puțin cunoscută și o femeie de o frumusețe extraordinară. Numele ei de familie este de origine incertă, pare grecesc (așa mi se pare mie), sună a unguresc, poate fi un vechi nume de familie spaniol. Dar Lilian era mexicană și aproape toată viața ei trăise în DF. Se spunea că în lunga ei tinerețe a avut mulți iubiți și pretendenți, dar Lilian nu voia iubiți, ci amanți și a avut și amanți.

1. În original: *che*, *Auxilio*.... În Argentina și Uruguay, *che* înseamnă „măi, băi”. Lui Ernesto Guevara i se spunea Che Guevara, ca mod de adresare populară și prietenească.

Eu aş fi vrut să-i spun: Lilian, nu mai umbla cu atâta amănţi, o femeie nu poate spera mare lucru de la bărbaţi, vor profita de tine şi apoi te vor abandona la un colţ de stradă, dar eu eram ca o fecioară nebună, iar Lilian îşi trăia sexualitatea aşa cum îi plăcea cel mai mult, intens, dăruindu-se doar plăcerii propriului ei trup şi plăcerii sonetelor pe care le scria în acei ani. Şi, evident, i-a mers prost. Sau i-a mers bine. Cine sunt eu ca să spun asta? A avut amănţi. Eu de-abia am avut amănţi.

Într-o bună zi, totuşi, Lilian s-a îndrăgostit de un bărbat şi a făcut un copil cu el. Tipul era unul Coffeen, poate nord-american, poate englez sau poate că era mexican. Fapt este că a avut un copil cu el şi copilul s-a numit Carlos Coffeen Serpas. Pictorul Carlos Coffeen Serpas.

Pe urmă (cât de pe urmă nu ştiu) domnul Coffeen a dispărut. Poate a lăsat-o el pe Lilian. Poate l-a lăsat Lilian pe el. Poate, şi aşa e mai romantic, Coffeen a murit şi Lilian a crezut că şi ea trebuie să moară, dar era copilul şi a supravieţuit absenţei. O absenţă pe care în curând au umplut-o alţi domni, pentru că Lilian continua să fie frumoasă şi continua să îi placă să se culce cu bărbaţi şi să urle de plăcere până la răsăritul soarelui. În timpul acesta, copilul Coffeen Serpas creştea şi frecventa, de mititel, cercurile mamei sale, şi toţi se minunau de inteligenţa lui şi îi preziceau un viitor promiţător în furtunoasa lume a artelor.

Ce locuri frecventa Lilian Serpas însoţită de fiul ei? Cele dintotdeauna, barurile şi cafenelele din centrul DF-ului, unde se întâlneau vechii ziarişti rataţi şi exilaţii spanioli. Oameni foarte simpatici, dar exact tipul de persoane pe care eu nu l-aş recomanda unui copil sensibil.

Serviciile lui Lilian, în anii aceia, au fost numeroase. A fost secretară, vânzătoare în diverse magazine de îmbrăcăminte de damă, a lucrat o vreme la vreo două ziare şi chiar la un post de radio de trei parale. Nicăieri nu stătea prea mult timp, pentru că ea, mi-a spus nu fără o urmă de tristeţe, era poetă şi simţea

chemarea vieții de noapte și în felul acesta nimeni nu putea avea o slujbă permanentă.

Bineînțeles, eu o înțelegeam, eram de acord cu ea, deși îmi manifestam acordul cu un glas și niște gesturi ce dobândeau în mod automat și inconștient un aer de superioritate gre-țoasă, ca și cum i-aș fi spus: Lilian, sunt de acord cu tine, dar în fond mi se pare o copilărie, Lilian, nu neg că e simpatic și amuzant, dar să nu conteze nimeni pe mine pentru o asemenea experiență.

De parcă eu, pentru că îmi făceam viața între universitate și strada Bucureli, aș fi fost mai bună. De parcă eu, pentru că îi frecventam și îi cunoșteam pe poeții tineri și nu doar pe bătrânii ziariști ratați, aș fi fost mai bună. Adevărul este că nu sunt mai bună. Adevărul este că poeții tineri în general ajung ziariști bătrâni ratați. Și universitatea, iubita mea universitate, își așteaptă șansa chiar aici, mai jos, în gurile de canal ale străzii Bucureli.

Într-o seară, asta tot ea mi-a povestit-o, a cunoscut la cafe-neaua *Quito* un sud-american exilat cu care a stat de vorbă până la închidere. Apoi s-au dus acasă la Lilian și s-au băgat în pat fără să facă zgomot ca să nu-l trezească pe Carlitos Coffeen. Sud-americanul era Ernesto Guevara. Nu pot să cred, Lilian, i-am spus. Da, era el, mi-a zis Lilian cu acel fel al ei de a vorbi când am cunoscut-o eu, o voce foarte subțire, de păpușă stricată, o voce probabil ca cea a licențiatului Vidriera¹ dacă ea ar fi fost licențiată sau dacă ar fi avut măcar bacalau-reatul și ar fi înnebunit și ar fi devenit superlucidă în același timp în plin nefericit Secol de Aur. Și cum e Che la pat? a fost primul lucru pe care am întrebat-o. Lilian a spus ceva ce n-am înțeles. Ce? am zis, ce?, ce? Normal, a zis Lilian cu privirea pierdută pe încrețiturile mapei sale.

1. Protagonistul povestirii omonime de Miguel de Cervantes, din volumul *Nuvele exemplare* (1613). Personajul își pierde mințile și crede că este de sticlă și că se poate sparge în orice moment în mii de cioburi.

Poate era o minciună. Când am cunoscut-o pe Lilian părea că n-o interesa decât să vândă reproduceri ale desenelor fiului ei. Poezia o lăsa indiferentă. Venea la cafeneaua *Quito*, foarte târziu, și se așeza la masa poezilor tineri sau la masa vechilor ziariști ratați (toți foști amanți ai ei) și asculta conversațiile dintotdeauna. Dacă cineva îi spunea, de exemplu, vorbește-ne despre Che Guevara, ea zicea: era normal. Asta era totul. La cafeneaua *Quito*, pe de altă parte, mai mulți foști ziariști ratați îi cunoscuseră pe Che și pe Fidel, pe care i-au vizitat când stătuseră la o fermă din Mexic, și nimănui nu i se părea ciudat că Lilian spunea normal, deși poate că ei nu știau că Lilian *se culcase* cu Che, ei credeau că Lilian se culcase numai cu ei și cu câțiva ștabi care nu frecventau strada Bucureli la ceasuri târzii din noapte, dar în cazul de față nu conta.

Eu recunosc că mi-ar fi plăcut să știu cum fute Che Guevara. Normal, firește, dar cum.

Băieții ăștia, i-am spus într-o noapte lui Lilian, au dreptul să știe cum fute Che. O tâmpenie fără cap și fără coadă, dar tot i-am spus-o.

Țin minte că Lilian m-a privit cu masca ei de păpușă zbârcită, chinuită, de sub care părea că iese la suprafață în fiecare clipă regina mărilor cu alaiul ei de tunete, dar nu se întâmpla nimic. Băieții ăștia, băieții ăștia, a spus și apoi a privit în tavanul cafenelei *Quito* pe care în acel moment îl zugrăveau doi adolescenți cățarați pe o schelă portabilă.

Așa era Lilian, așa era femeia pe care m-am apucat s-o urmăresc începând cu visul cu Remedios Varo, marea pictoriță catalană, până la visul cu străzile mărginașe din DF unde întotdeauna se petrec lucruri ce par că șoptesc sau strigă sau scuipe că acolo nu se întâmplă niciodată nimic.

Și astfel m-am văzut din nou la cafeneaua *Quito* în 1973 sau poate în primele luni ale lui 1974 și am văzut-o venind pe Lilian prin fumul și luminile trasoare din cafenea la unsprezece seara, și vine, ca întotdeauna, învăluită în fum, și fumul

ei și fumul din cafenea se privesc ca niște păianjeni înainte de a se topi într-un singur fum, un fum unde primează mirosul de cafea fiindcă la cafeneaua *Quito* au un aparat de prăjit cafea și în plus este unul dintre puținele locuri de pe strada Bucureli unde au o cafetieră italienească de făcut cafea expres.

Și atunci prietenii mei, poeții tineri din Mexic, o salută fără să se ridice de la masă, îi spun bună seară, Lilian Serpas, ce mai faci, Lilian Serpas, până și cei mai aiuriți îi spun bună seara, Lilian Serpas, ca și cum, salutând-o pe ea, o zeiță ar cobori din înaltul cafenelei *Quito* (unde doi tineri muncitori curajoși munceau cu sârg într-un echilibru pe care nu-l pot considera decât precar) și le-ar prinde în piept medalia de onoare a poeziei, când ceea ce se întâmplă în realitate (dar la asta mă gândesc doar, nu o spun) este că salutând-o în acest mod nu fac decât să-și pună tinerele și zăpăcitele lor capete pe butucul călăului.

Și Lilian se oprește, ca și cum n-ar fi auzit bine, și caută masa la care stau ei (și unde stau eu) și când ne vede se apropie să ne salute și în trecere să încerce să vândă una din reproducerile sale și eu mă uit în altă parte.

De ce mă uit în altă parte?

Pentru că știu povestea ei.

Așa că mă uit în altă parte, în vreme ce Lilian, în picioare sau pe un scaun deja, salută pe toată lumea, în general mai mult de cinci poeți tineri risipiți în jurul unei mese, și când mă salută pe mine nu mă mai uit în pământ și întorc capul cu o încetineală exasperantă (dar nu pot s-o fac mai repede) și îi spun și eu, supusă, bună seara.

Și așa trece timpul (Lilian nu încearcă să ne vândă nici un desen pentru că știe că noi nu avem nici bani, nici chef să cumpărăm, dar permite cui dorește să se uite la reproduceri, curioase reproduceri, făcute nu oricum, ci la o tipografie și pe hârtie satinată, ceea ce spune ceva, măcar despre deosebita înclinație mercantilă a lui Carlos Coffeen Serpas sau a

mamei sale, sihaștri sau cerșetori, dar care într-un moment de inspirație pe care prefer să nu mi-l închipui decid să trăiască exclusiv din arta lor) și puțin câte puțin lumea începe să plece sau să se mute la altă masă, căci la *Quito*, la o anumită oră a nopții, unii mai mult, alții mai puțin, toată lumea și toți vor să vorbească, măcar să schimbe două vorbe, cu cunoscuții lor. Și astfel, naufragiată într-o rotire fără sfârșit, la un moment dat rămân singură privindu-mi ceașca de cafea pe jumătate plină și în clipa următoare (dar aproape fără răgaz) o umbră furișă, care furișându-se atâta pare că atrage asupra ei toate umbrele din cafenea, ca și cum câmpul ei gravitațional atrage numai obiectele inerte, se deplasează spre masa mea și se așază lângă mine.

Ce mai faci, Auxilio? zice fantoma lui Lilian Serpas.

Așa și-așa, îi spun eu.

Și atunci timpul se oprește din nou, imagine banală de duzină pentru că timpul sau nu se oprește niciodată, sau e oprit dintotdeauna, să zicem atunci că acest continuum temporal are un frison, sau să zicem că timpul își crăcănează picioarele și se apleacă și își bagă capul între coapsele mele și se uită la mine pe dos, doar la câțiva centimetri mai jos de cur, și îmi aruncă o otheadă cu un ochi nebun, sau să zicem că luna plină sau în creștere sau întunecata lună în descreștere aluneca iarăși pe dalele din toaleta pentru femei de la etajul al patrulea al Facultății de Litere și Filozofie, sau să zicem că se înalță o tăcere de priveghi în cafeneaua *Quito* și că aud doar murmurele fantomelor de la Curtea lui Lilian Serpas și că iarăși nu știu dacă sunt în 68 sau în 74 sau în 80 sau dacă o dată pentru totdeauna mă apropii ca umbra unui vapor naufragiat spre nemaipomenitul an 2000 pe care nu-l voi vedea.

Orice-ar fi, cu timpul se petrece ceva. Eu știu că se petrece ceva cu timpul și să nu mai vorbim de spațiu. Presimt că se petrece ceva și că pe deasupra nu e prima dată că se petrece, cu toate că fiind vorba de timp totul se petrece prima dată și

nu există experiențe valabile, ceea ce în fond e mai bine, fiindcă experiențele în general sunt o escrocherie.

Și atunci Lilian (care este singura teafără în povestea asta, pentru că a trecut prin toate) mă roagă, din nou, să-i fac un prim și ultim serviciu pe care mi-l va cere în toată viața ei.

Zice: e târziu. Zice: ce bine arăți, Auxilio. Zice: mă gândesc adesea la tine, Auxilio. Și eu o studiez și studiez tavanul cafenelei *Quito* unde cei doi tineri adormiți continuă să lucreze sau să se prefacă urcați pe o schelă foarte prost construită și apoi o studiez iarăși pe ea, care vorbește fără să se uite la mine, ci privind un pahar mare de sticlă groasă cu cafea cu lapte, în timp ce ascult cu o ureche vorbele ei și cu cealaltă strigătele clienților obișnuiți ai cafenelei *Quito* adresate tinerilor de pe schelă, fraze ce alcătuiesc un ritual de inițiere masculină, deduc, sau fraze ce se vor prietenești, dar nu sunt decât prezicătoare ale unui dezastru ce nu va târî cu el doar perechea de zugravi (sau instalatori sau electricieni, nu știu, eu doar i-am văzut, și îi mai văd încă pe când luna traversează înnebunită fiecare din dalele din toaleta de femei ca și cum această călătorie ar conține toată răzvrătirea posibilă, și asta mă înspăimântă), ci și pe ei, pe cei ce strigă, pe cei ce dau sfaturi, pe noi.

Și atunci Lilian zice: trebuie să te duci la mine acasă. Zice: eu nu mă pot duce acasă în noaptea asta. Trebuie să mergi tu în locul meu și să-i spui lui Carlos că mâine mă întorc devreme. Și primul meu impuls este să refuz categoric. Dar atunci Lilian se uită la mine și îmi zâmbeste (ea nu își acoperă gura când vorbește, ca mine, nici când zâmbeste, deși ar trebui s-o facă) și eu nu mai știu ce să spun, pentru că mă aflu în fața mamei poeziei mexicane, cea mai rea mamă pe care o poate avea poezia mexicană, dar unică și autentică, la urma urmei. Și atunci îi spun că da, că o să mă duc la ea acasă dacă îmi dă adresa și nu e foarte departe și că o să-i spun lui Carlos Coffeen Serpas, pictorul, că mama lui nu va veni acasă în noaptea aceea.

Și mă văd mergând spre casa lui Lilian Serpas, dragi prieteni, îmboldită de misterul ce uneori seamănă cu vântul din DF, un vânt negru plin de găuri cu forme geometrice, iar alteori seamănă cu seninătatea din DF, o seninătate ingenunchată a cărei singură însușire este aceea de a fi o nălucire.

O să vi se pară curios, dar eu nu-l cunoșteam pe Carlos Coffeen Serpas. În realitate, nimeni nu-l cunoștea. Sau mai bine zis, câțiva, puțini, îl cunoșteau și aceștia făcuseră să circule legenda, neînsemnata lui legendă de pictor nebun care trăiește închis în casa mamei sale, o casă care uneori apărea decorată cu mobile grele și prăfuite, ieșite parcă din cripta unuia din partizanii lui Maximiliano¹, iar alteori părea mai degrabă o casă închiriată, copia fericită a căminului familiei Burrón² (invincibilii Burrón, Dumnezeu să-i țină mulți ani, când am ajuns în Mexic primul compliment care mi s-a făcut a fost că sunt copia leită a Borolei Tacuche³, ceea ce nu e foarte departe de adevăr). Adevărul, așa cum se obișnuiește din nefericire, se afla exact la mijloc; nu era nici un palat scăpătat, nici o locuință modestă într-o casă cu chiriași, ci o clădire

1. Fernando Maximiliano José María de Habsburg-Lorena (1832-1867), al doilea împărat al Mexicului, cu numele de Maximiliano I, între 1864 și 1867.

2. *La familia Burrón*, comics mexican creat de Gabriel Vargas, în 1948.

3. Borola Tacuche de Burrón, personaj din comicsul menționat.

veche cu patru etaje pe strada República El Salvador, aproape de biserica San Felipe Neri.

Pe atunci Carlos Coffeen Serpas avea probabil peste patruzeci de ani și nici unul dintre cunoscuții mei nu-l mai văzuse de mult timp. Ce părere aveam eu despre desenele lui? Nu-mi plăceau prea mult, asta e adevărul. Figuri umane, aproape întotdeauna foarte slabe și care pe deasupra păreau bolnave, asta desena. Aceste figuri zburau sau erau îngropate și uneori se uitau în ochii celor care privea desenul și făceau semne cu mâinile. De exemplu, își duceau un deget la buze cerând tăcere. Sau își acopereau ochii. Sau arătau palma unei mâini fără liniile din palmă. Asta e tot. Nu pot spune nimic mai mult. Nu înțeleg mare lucru din artă.

Sigur este că mă aflam acolo, în fața intrării casei lui Lilian, și în timp ce mă gândeam la desenele fiului ei, care fără nici o îndoială erau desenele cel mai prost cotate pe piața artei mexicane, mă gândeam și la ce-i voi spune lui Coffeen când acesta mă va pofți înăuntru.

Lilian locuia la ultimul etaj. Am sunat de mai multe ori. Nu mi-a răspuns nimeni și pentru o clipă am crezut că pictorul Coffeen Serpas este cu siguranță la vreun bar din apropiere, căci avea și faima de alcoolîc incorigibil. Și mă pregăteam să plec când ceva ce nu știu să explic foarte bine, o posibilă intuiție sau poate doar curiozitatea mea naturală exacerbată de ora de mers pe jos dinainte, m-a făcut să traversez strada și să mă opresc pe trotuarul de vizavi. La ferestrele de la etajul al patrulea luminile erau stinse, dar după câteva secunde mi s-a părut că văd o perdea în mișcare, ca și cum vântul ce nu sufla pe străzile din DF ar fi alunecat în interiorul acelei case în întuneric. Și asta a fost prea mult pentru mine.

Am trecut strada și am sunat încă o dată. Și fără să aștept să se deschidă ușa m-am întors pe trotuarul celălalt și am văzut cum se dă la o parte perdeaua și de data asta am putut vedea o umbră, silueta unui bărbat care mă privea de sus,

știind că eu îl văd, dar fără să-i pese, de data asta, că îl văd, și atunci am știut că acea umbră este Carlos Coffeen Serpas, care mă privea și se întreba cine sunt, ce fac acolo la acea oră din noapte, ce vești infame îi aduc.

Timp de o clipă am avut certitudinea că nu o să-mi deschidă. Fiul lui Lilian, era de domeniul public, nu vedea pe nimeni. Și nimeni nu dorea să-l vadă pe el. Situația, prin urmare, oricum ai fi întors-o, era ciudată.

I-am făcut semn cu mâna.

Apoi, fără să mă uit la fereastra de sus, am traversat strada pentru a patra sau a cincea oară afișând o siguranță pe care n-o aveam. După câteva secunde ușa de la intrare s-a deschis cu un țâcănit al cărui ecou s-a prelungit în vestibul. Am urcat cu grijă până la etajul al patrulea. Lumina de pe scară era slabă. Pe palierul de la patru, în spatele ușii întredeschise, mă aștepta Carlos Coffeen Serpas.

Nu știu de ce nu i-am spus ce aveam să-i spun și nu m-am întors apoi acasă. Coffeen era înalt, mai înalt decât maică-sa, și se putea ghici că în tinerețe fusese zvelt și arăta bine, cu toate că acum era gras sau mai curând buhăit. Avea fruntea înaltă, dar nu atât de înaltă încât să sugereze că e vorba de un om inteligent sau rezonabil, ci de mărimea unui câmp de luptă, și începând de aici totul era o înfrângere; părul rar și nesănătos care îi acoperea urechile, craniul mai mult decât bombat turtit, ochii de culoare deschisă care m-au privit cu un amestec de neîncredere și de plictiseală. Cu toate acestea (eu sunt optimistă din fire), l-am găsit atractiv.

Ce obosită sunt, i-am spus. După ce m-a privit câteva clipe, fără să mă invite să intru, m-a întrebat cine sunt. Sunt prietenă cu Lilian, am spus, mă numesc Auxilio Lacouture și lucrez la universitate.

Adevărul e că în acele zile nu făceam nimic la universitate. Adică obiectiv vorbind eram din nou șomeră. Dar acolo, în fața lui Coffeen, mi s-a părut mai liniștitor să spun că

lucrez la facultate decât să-i mărturisesc că nu am nici un serviciu. Liniștitor pentru cine? Păi pentru amândoi, pentru mine, care în felul acesta îmi cream un umăr imaginar pe care să mă pot sprijini, și pentru el, care în felul acesta nu vedea că la ore târzii din noapte apare o dublură un pic mai tânără a adoratei și groaznicei lui mame. Nu e o consolare s-o recunosc. Știu asta. Dar asta a fost ce i-am spus și apoi am așteptat să mă invite să intru privindu-l ținută în ochi.

Atunci Coffeen n-a mai avut altă soluție decât să mă întrebe dacă vreau să intru, ca un logodnic reticent în fața logodnicei pe care nu o aștepta. Firește că voiam să intru. Și am intrat și am văzut luminile care încă erau aprinse în interiorul casei lui Lilian. Un antreu mic și plin cu pachete cu reproduceri ale desenelor fiului său. Și apoi un coridor scurt și în întuneric ce dădea spre salonul unde sărăcia în care trăiau fosta poetesă și fostul pictor nu mai putea fi ascunsă. Dar eu nu fac nazuri la sărăcie. În America Latină nimeni (poate cu excepția chilie- nilor) nu se rușinează că este sărac. Doar că această sărăcie avea o caracteristică abisală, ca și cum a intra în casa lui Lilian echivala cu a te scufunda în adâncimile unei fose marine din Atlantic. Acolo, într-o tăcere ce nu era adevărată, îl observau pe intrus resturile carbonizate și acoperite de mușchi sau plancton a ceea ce fusese o viață, o familie, o *mamă* și un *fiu* reali, nu inventați sau adoptați în vârtejul enormității cum erau fiii mei, un inventar sau un antiinventar deosebit de subtil ce se desprindea de pe pereți și vorbea cu un susur provenit parcă dintr-o gaură neagră al amanților lui Lilian, al școlii primare a lui Carlitos Coffeen Serpas, al micilor dejunuri și al cinelor, al coșmarurilor și al luminii care ziua intra pe ferestre când Lilian dădea la o parte perdelele, niște perdele ce acum arătau infect, niște perdele pe care eu, harnică mereu, le-aș fi dat jos imediat și le-aș fi spălat cu mâna în chiuveta de la bucătărie, dar pe care nu le-am dat jos fiindcă nu voiam să fac nimic brusc, nimic ce ar fi putut tulbura

privirea pictorului, o privire care, pe măsură ce treceau secundele și eu stăteam nemișcată, s-a calmat, ca și cum ar fi acceptat în mod provizoriu prezența mea în ultima lui redută.

Și nu mai am nimic de spus. Eu voiam să rămân și am rămas nemișcată și mută. Dar ochii mei au înregistrat tot: sofa înfundată până la pardoseală, masa joasă plină de hârtii și șervețele și pahare murdare, tablourile lui Coffeen acoperite de praf care atârnavă pe pereți, coridorul ce se deschidea ca o temeritate capricioasă și totodată inexorabilă spre camera mamei și camera fiului și baia, spre care m-am îndreptat după ce am cerut voie și după ce am așteptat deliberările pe care Coffeen le-a avut cu el însuși sau cu Coffeen 2 și poate chiar cu Coffeen 3, o baie care nu se deosebea absolut deloc de salon, și despre care eu, în timp ce mergeam pe coridorul întunecos (toate coridoarele erau întunecoase în casa lui Lilian) am presupus în mod greșit că nu are oglindă, și m-am înșelat, căci în baie era o oglindă, o oglindă de altfel normală atât ca mărime cât și în privința locului unde atârna, deasupra chiuvetei, și în al cărei lăptos m-am studiat cu încăpățănare încă o dată, după ce am făcut pipi, fața mea slabă și părul meu blond în stil Făt-Frumos și zâmbetul meu știrb, căci, dragi prieteni, aflându-mă în baia din apartamentul Lilianei Serpas, o baie care cu siguranță nu fusese de mult timp călcată de tălpi străine, mi-a venit să mă gândesc la fericire, așa nitam-nisam, la posibila fericire ce se ascundea sub straturile de jeg din casa aceea, și când ești fericită sau presimți că se apropie fericirea, atunci te uiți în oglinzi fără nici o reticență, mai mult chiar, când ești fericită sau presimți că ești predestinată experienței fericirii, tinzi să reduci măsurile de apărare și să accepți oglinzile, eu cred că din curiozitate sau pentru că te simți bine în propria ta piele, cum ziceau franțuții din Montevideo, să le dea Dumnezeu un strop de sănătate, așa că m-am uitat în oglinda din baia lui Lilian și a lui Coffeen și am văzut-o pe Auxilio Lacouture și ce-am

văzut, prieteni, mi-a produs în suflet sentimente contradictorii, fiindcă pe de o parte mi-ar fi venit să râd, căci m-am văzut bine, cu pielea puțin îmbujorată datorită orei și alcoolului, dar cu ochii destul de deschiși (când îmi pierd nopțile ochii mei se transformă în două fante de pușculiță prin care intră nu monedele pline de triste speranțe ale unor economii himerice, ci monedele de foc ale unui incendiu viitor unde nu mai are sens nimic), strălucitori și deschiși, niște ochi făcuți pe comandă ca să se bucure de o expoziție nocturnă a operei lui Coffeen Serpas, și pe de altă parte mi-am văzut buzele, sărmanele, ce tremurau imperceptibil, spunându-mi parcă nu fi nebună, Auxilio, ce idei îți trec prin cap, întoarce-te în cămăruța ta de pe terasă chiar acum, uită-i pe Lilian și pe vlăstarul ei infernal, uită strada República El Salvador și uită acest apartament ce se menține în ne viață, în antimaterie, în găurile negre mexicane și latinoamericane, în tot ceea ce demult a vrut să ducă spre viață, dar acum conduce doar spre moarte.

Și atunci nu m-am mai privit în oglindă și două sau poate trei lacrimi mi s-au prelins pe la colțurile ochilor. Ah, câte nopți n-am stat să mă gândesc la lacrimi și cât de puține lucruri am clarificat.

Pe urmă m-am întors în salon și Coffeen era tot acolo, în picioare, privind în gol, și cu toate că atunci când m-a auzit că apar de pe culoar (cum ar ieși cineva dintr-o navă spațială) a întors capul și m-a privit, mi-am dat seama imediat că nu se uita la mine, musafira neașteptată, ci la viața din exterior, la viața căreia îi întorsese spatele și care, pe de altă parte, îl mânca de viu chiar dacă el afișa o suverană lipsă de interes. Și atunci, mai mult din voluntarism decât din dorință, mi-am tăiat ultima cracă de sub picioare și m-am așezat, fără să mă invite nimeni, pe sofaua desfundată și am repetat mesajul lui Lilian, că în noaptea aceea n-o să vină acasă, să nu-și facă griji, și că mâine dimineată devreme o să se întoarcă, și am

mai adăugat câteva vorbe de la mine care nu-și aveau rostul, observații banale despre căminul poetesei și al pictorului, un loc încântător, aproape de centru, dar pe o stradă liniștită și fără zgomot, și în trecere nu mi s-a părut o idee proastă să-l pun la curent cu interesul pe care îl stârnise opera sa, am spus că desenele lui, pe care le cunoșteam datorită mamei sale, mi se par interesante, care este un adjectiv ce nu pare adjectiv și servește atât ca să descrii un film care nu vrem să acceptăm că ne-a plictisit cât și pentru a spune că o femeie este însărcinată. Dar interesant este sau poate fi sinonim cu mister. Eu mă refeream la mister. În fond eu despre asta vorbeam. Cred că și Coffeen a înțeles așa, căci după ce m-a privit din nou cu ochii lui de surghiunit a luat un scaun (pentru o clipă am crezut că o să-mi dea cu el în cap) și s-a așezat invers, de-a-ncălarelea, cu mâinile strânse pe stinghiile spătarului, ca un prizonier minimalist.

Țin minte că din momentul acela, ca și cum aș fi auzit în depărtare împușcătura care anunță sfârșitul interdicției de a vâna, am vorbit de tot ce mi-a trecut prin cap. Până n-am mai avut cuvinte. În unele momente Coffeen părea pe punctul de a adormi și din când în când falangele lui păreau că se încordează de parcă ar fi fost gata să se rupă sau de parcă spătarul scaunului care îl despărțea de mine ar fi fost pe punctul de a zbura, de a se pulveriza, de a se dezintegra. Dar la un moment dat, cum am spus, mi s-au sfârșit cuvintele.

Cred că nu mai era mult până la răsăritul soarelui.

Atunci a vorbit Coffeen. M-a întrebat dacă știu povestea lui Erigone. Erigone? Nu, n-o cunosc, dar mi se pare cunoscută, am mințit, temându-mă să nu fac o gafă. Pentru o clipă m-am gândit, nemângâiată, că o să-mi vorbească de o fostă iubire. Toți avem o fostă iubire de care vorbim când nu se mai poate spune nimic și se ivesc zorii. Dar s-a văzut că Erigone nu era o fostă iubită a lui Coffeen, ci un personaj din mitologia greacă, fiica lui Egistus și a Clitemnestrei. Povestea

asta o știu. Sigur că o știam. Agamemnon pleacă la Troia și Clitemnestra devine amanta lui Egistus. Când Agamemnon se întoarce de la Troia, Egistus și Clitemnestra îl asasinează și apoi se căsătoresc. Copiii lui Agamemnon și ai Clitemnestrei, Electra și Oreste, hotărăsc să-și răzbune tatăl și să-și redobândească regatul. Așa că îi asasinează pe Egistus și pe propria lor mamă. Oroare. Atât știam eu. Coffeen Serpas mergea mai departe. A vorbit despre fiica Clitemnestrei și a lui Egistus, Erigone, sora vitregă a lui Oreste, și a spus că era cea mai frumoasă femeie din Grecia, nu degeaba mama ei era soră cu frumoasa Elena. A vorbit despre răzbunarea lui Oreste. O hecatombă spirituală, a zis. Știi ce înseamnă o hecatombă? Eu identificam acest cuvânt cu un război nuclear, așa că am preferat să tac. Dar Coffeen a insistat. Un dezastru, am zis, o catastrofă. Nu, a spus Coffeen, o hecatombă era jertfirea simultană a o sută de boi. Vine din cuvântul grecesc *hekatón*, care înseamnă o sută, și din *bûs*, care înseamnă bou. Deși în antichitate s-au înregistrat și unele hecatombe de cinci sute de boi. Îți poți imagina? a zis. Da, eu pot să-mi imaginez orice, i-am răspuns. O sută de boi sacrificați, cinci sute de boi sacrificați, mirosul sângelui se simțea probabil de la distanță. Participanții amețeau înconjurați de atâta moarte. Da, îmi imaginez, am zis. Răzbunarea lui Oreste e ceva asemănător, a spus Coffeen, teroarea paricidului, a spus, rușinea și panica, însoțitoare iremediabile ale paricidului, a spus. Și în mijlocul acestei terori se află Erigone, fiica adolescentă a Clitemnestrei și a lui Egistus, nespuse de frumoasă, imaculată, care îi privește pe intelectuala Electra și pe eroul eponim Oreste.

Intelectuala Electra și eroul eponim Oreste? Pentru o clipă mi-am zis: Coffeen își bate joc de mine.

Dar nici vorbă. În realitate Coffeen vorbea ca și cum eu n-aș fi fost acolo; cu fiecare cuvânt ce-i ieșea din gură eu mă îndepărtam tot mai mult de casa de pe strada Republica El

Salvador. Deși în același timp, oricât de paradoxal ar părea, deveneam tot mai prezentă, ca și cum absența ar fi reafirmat prezența mea sau ca și cum trăsăturile imaculatei Erigone ar fi uzurpat trăsăturile mele invizibile, sau ofilite de realitate, în așa fel încât pe de o parte eu puteam să dispar, dar pe de altă parte, în vreme ce dispăream, umbra mea se metamorfoza și dobândea trăsăturile lui Erigone și Erigone era într-adevăr acolo, în jalnicul salon din casa lui Lilian, atrasă de vorbele pe care Coffeen le înșira cu înfățișare de curcan sau de flecar (cum ar fi spus Julio Torri, căruia cu siguranță i-ar fi plăcut poveștile astea), indiferent la privirea mea îngrijorată, căci deși nu voiam să-l las singur în noaptea aceea pe Coffeen, îmi dădeam seama că terenul în care se adâncea tot mai mult nu era decât preambulul unei crize nervoase agravate de absența mamei sale, vai, sau de prezența mea neașteptată ce nu înlocuia acea absență.

Dar Coffeen și-a continuat povestea.

Și așa am aflat că, după asasinarea lui Egistus, Oreste s-a proclamat rege și partizanii lui Egistus au fost nevoiți să plece în surghiun. Erigone, însă, a rămas în regat. Erigone, nemișcată, a spus Coffeen. Nemișcată în fața privirii goale a lui Oreste. Numai extrema ei frumusețe izbutește să potolească pentru o clipă furia ucigașă a fratelui ei vitreg. Într-o noapte, cu mintea dusă, Oreste se duce în iatacul ei și o violează.

O dată cu primele lumini ale zorilor Oreste se trezește și se duce la fereastră; peisajul lunar din Argos îi confirmă premonițiile. S-a îndrăgostit de Erigone. Dar cine și-a ucis mama nu se poate îndrăgosti de nimeni, a spus Coffeen privindu-mă în ochi cu un surâs calcinat, și Oreste știe că Erigone este otravă pentru el, pe lângă faptul că prin vene îi curge sângele lui Egistus, suficiente motive ca să fie jertfită. Zile în șir, partizanii lui Oreste îi urmăresc și îi elimină pe partizanii lui Egistus. Noptile, ca un drogat sau ca un alcoolic (comparațiile sunt ale lui Coffeen), Oreste se duce în iatacul lui Erigone

și fac amor. În cele din urmă Erigone rămâne însărcinată. Înștiințată, Electra se prezintă în fața fratelui ei și îi explică inconvenientele acestei situații. Erigone, spune Electra, va naște un nepot al lui Egistus. În Argos nu mai există nici un bărbat prin venele căruia să curgă sângele uzurpatorului, va permite Oreste să răsară, datorită slăbiciunii lui, un nou lăstar al copacului pe care el însuși s-a însărcinat să-l taie? Dar e și fiul meu, zice Oreste. Este nepotul lui Egistus, insistă Electra. Așa că Oreste acceptă sfaturile surorii lui și decide s-o omoare pe Erigone.

Cu toate acestea dorește să se mai culce cu ea pentru ultima oară și în noaptea aceea se duce la ea. Erigone nu bănuiește nimic și i se dăruie lui Oreste fără teamă. Deși este tânără, nu i-a fost greu să învețe cum trebuie să trateze nebunia noului rege. Îi spune frate, fratele meu, îl imploră, uneori se prefacă că îl vede și alteori se prefacă că vede doar o siluetă neagră și solitară refugiată într-un ungher al iatacului (așa interpreta Coffeen un leșin din dragoste?). Un Oreste prostit îi mărturisește planul lui, înainte de a se crăpa de ziuă. Îi propune o alternativă. Erigone trebuie să plece din Argos chiar în noaptea aceea. Oreste îi va da o călăuză care o va scoate din cetate și o va conduce departe. Erigone, îngrozită, îl privește pe întuneric (amândoi stau pe pat fiecare la câte un capăt) și se gândește că în cuvintele lui Oreste se ascunde sentința sa de moarte; aceeași călăuză pe care fratele lui e dispus să i-o dea va fi cel ce va executa sentința.

Frica o face să spună că preferă să rămână în oraș, aproape de el.

Oreste se impacientează. Dacă rămâi aici o să teucid, zice. Zeii mi-au luat mințile. Vorbește de crima lui, încă o dată, și vorbește despre Erinii și despre viața pe care vrea să o ducă atunci când i se vor limpezi mințile, să trăiască precum niște hoinari, el și prietenul lui Pilade, cutreierând Grecia și devenind personaje de legendă. Să fie beatnici, să nu fie legați

de nici un loc, să facă o artă din viețile lor. Dar Erigone nu înțelege spusele lui Oreste și se teme că totul urmează un plan sugerat de cerebrala Electra, o formă de eutanasiu, o dispariție în noapte care să nu păteze cu sânge mâinile tânărului rege.

Neîncrederea lui Erigone, dragi prieteni, l-a mișcat pe Oreste. Așa mi-a spus Carlos Coffeen Serpas. S-a uitat în ochii mei și mi-a spus-o sau mi-a șoptit-o ca și cum vorbele lui ar fi fost tășul unei ostii, ostia-bisturiu, și apoi a spus că doar din momentul acela, adică după ce se emoționase, Oreste s-a putut gândi serios s-o salveze pe Erigone de primejdiile ce o pândeau în aburitul Argos și care erau, în mod fundamental, nebunia lui, furia lui ucigașă, rușinea lui, căința lui, tot ceea ce Oreste numea destinul lui Oreste și nu era altceva decât drumul spre autodistrugere.

Așa că Oreste a stat de vorbă toată noaptea cu Erigone și în noaptea aceea și-a deschis sufletul cum nu făcuse niciodată înainte, iar la sfârșit, cu puțin înainte de a se lumina de ziuă, Erigone s-a lăsat convinsă de nenumăratele argumente expuse convingător și a acceptat călăuza pe care i-o oferea Oreste și a plecat din cetate cu primii zori ai zilei.

Dintr-un turn Oreste a privit-o îndepărtându-se. Apoi a închis ochii și când i-a deschis Erigone nu mai era nicăieri.

Când a spus asta, Coffeen a închis ochii și eu am văzut luna (plină, în descreștere sau în creștere, nu conta) deplasându-se cu o viteză infinită pe fiecare din dalele din toaleta pentru femei de la etajul al patrulea al Facultății de Litere și Filozofie, în anul neatins 1968. Și m-am gândit, cum m-am gândit atunci și cum mă gândesc acum, ce să fac? Să nu aștept să deschidă ochii din nou și să plec din casa aceea ce se dărapăna în

tunelul timpului? Să aștept să deschidă ochii și să îl întreb care este semnificația, dacă avea vreo semnificație, a acelui episod din mitologia greacă? Să rămân nemișcată și să închid ochii și eu, cu riscul pe care îl implica acest fapt, adică să văd în loc de Coffeen și de tablourile pline de praf doar dalele luminate de luna ce pâlpâia în acea lună septembrie în Orașul Universitar? Să-mi spun mie însămi că m-am jucat destul cu focul și prin urmare să deschid ochii și să spun noapte bună sau bună dimineța și să plec pentru totdeauna din acea casă pierdută într-un orizont mexican ce ținea ochii închiși? Să întind mâna și să ating fața lui Coffeen și să-i spun din priviri că înțelesesem povestea (lucru absolut fals) și apoi să mă îndrept cu pași siguri spre bucătărie și să fac un ceai sau mai bine două ceaiuri de tei?

Puteam face toate aceste lucruri. Până la urmă n-am făcut nimic.

Și Coffeen a deschis ochii și s-a uitat la mine. Asta e tot, a spus. A încercat să zâmbească, dar n-a reușit. Sau poate acea grimasă sau acel tic nervos era felul lui de a zâmbi. Restul poveștii este destul de cunoscut. Oreste pleacă la drum însoțit de Pilade. Într-una din călătoriile lui o întâlnește pe sora sa Ifigenia. Trăiește diverse aventuri. Faima lui se extinde în toată Grecia. Eu, când a menționat-o pe Ifigenia, am fost gata să-i spun că ar fi făcut mai bine să se îndepărteze de surorile lui, otravă curată, dar nu i-am spus. Și apoi Coffeen s-a ridicat în picioare vrând parcă să-mi dea de înțeles că este foarte târziu și că el trebuie să continue să lucreze sau să doarmă sau să-și amintească isprăvi grecești într-un colț din salon. Problema era că eu în momentul acela m-am gândit din nou la Erigone și mi-am dat seama dintr-odată de ceva ce nu percepușem înainte în acea poveste. Ceva, ceva, dar ce?

În concluzie, Coffeen a rămas împietrit în poziția care mă invita să plec și eu am rămas împietrită pe sofa, în timp ce privirea mea se plimba pe jos, pe mobile, pe perete și pe

figura lui Coffeen, cu expresia tipică a celui care este pe punctul de a-și aminti ceva, un nume pe vârful limbii, un gând ce începe să se înfiripeze printre descărcări electrice și râuri de sânge și care totuși parcă rămâne în lumea umbrelor sau inform, îngrozit de el însuși sau îngrozit de angrenajul pe care l-a pus în mișcare, mai curând îngrozit de *efectul* pe care îl va produce în mod inevitabil asupra angrenajului, dar care pe de altă parte nu poate amâna întâlnirea, ieșirea, ca și cum cuvântul Erigone repetat până creează un soi de forceps îl va scoate din peștera sa printre răcnete și râsete fără voie și alte atrocități.

Și atunci, când încă nu știam ce îmi amintisem sau gândisem, Coffeen a spus că este foarte târziu și l-am văzut plimbându-se nervos prin salon, ocolind cu o ușurință pe care ți-o dă doar obișnuința obiectele care altădată constituiau confortul și luxul apartamentului lui Lilian Serpas.

Cronos, am spus eu. M-am gândit la povestea lui Cronos. O știi? am întrebat pe un ton acut mai degrabă ca o formă de a mă apăra decât ca o improbabilă urmă a accentului din Rio de la Plata. Istoria lui Cronos, sigur că da, a spus Coffeen cu ochii voalați de o substanță dizolvantă. Nu știu de ce m-am gândit la asta, am spus eu ca să trag de timp. N-are nimic de-a face cu Oreste, a spus Coffeen. Aha, am zis eu fără să-mi acopăr gura și căutând într-un desen al lui Coffeen agățat pe perete un pic de elocvență; desenul înfățișa un om ce înainta pe un drum în vreme ce stelele, care aveau ochi, se uitau la el. Sinceră să fiu, nu putea fi mai prost. Sinceră să fiu, tabloul acela nu invita la elocvență. Sinceră să fiu, m-am simțit blocată și pentru un moment mi s-a părut, ca atunci când vezi la lumina unui fulger ce era înainte ascuns!, că pictorul Coffeen era Oreste și eu Erigone și că acele ceasuri de întuneric vor fi veșnice, adică eu nu voi mai vedea niciodată lumina zilei, arsă de privirea neagră a fiului lui Lilian, care creștea (dar nu se lățea) o dată cu presupunerile și temerile mele până a atins

dimensiunile unui mesteacăn sau ale unui stejar, un copac enorm într-o noapte enormă, unicul copac în singurătatea pampasului, care deschidea ochii, ochi ce o văzuseră dispărând pe Erigone în necuprinsul timpurilor, și mă privea, și ceea ce la început era perplexitate sau simplă necunoaștere, privire ce se cerne peste un necunoscut sau peste o întruchipare a hazardului, s-a transformat încetul cu încetul într-o privire de recunoaștere, și ceea ce înainte era perplexitate a devenit ură, dușmănie, furie ucigașă.

Și atunci am înțeles și am prins din zbor ceea ce nu observasem.

Stai, am spus. Acum îmi amintesc, am spus. Aerul rarefiat datorită zborului a mii de insecte s-a luminat. Coffeen se uita la mine. Eu priveam un aeroport unde nu erau avioane, nici oameni; doar hangare fără umbră și piste de aterizare, pentru că de pe acest aeroport nu plecau decât vise și închipuiri. Era aeroportul bețivilor și al drogaților. Și apoi aeroportul a dispărut și în locul lui am văzut ochii lui Coffeen care mă întrebau ce îmi amintisem. Și eu am spus: nimic. Nimic, nebunii de-ale mele, idei de-ale mele. Am schițat gestul de a mă ridica fiindcă atunci chiar hotărâsem că era de-ajuns pentru noaptea aceea, dar Coffeen și-a pus o mână pe umărul meu și m-a oprit. Ce-o vrea Dumnezeu, mi-am zis. Eu nu sunt o femeie religioasă, dar așa mi-am zis. Și m-am mai gândit: n-o să văd lumina unei zile noi, ceea ce spus așa sună mai curând a kitsch, dar în acel moment suna ca un portal al misterului sau așa ceva. Și, în mod surprinzător, ce am simțit atunci n-a fost frică, ci ușurare, ca și cum faptul că mi-am dat seama dintr-odată de amănuntul pe care îl trecusem cu vederea în povestea lui Erigone m-a anesteziat, și cu toate că salonul din apartamentul lui Lilian Serpas nu era foarte asemănător cu o sală de operație m-am simțit ca și cum aș fi fost dusă într-o sală de operație. M-am gândit: sunt în toaleta femeilor de la Facultatea de Litere și Filozofie și sunt ultima care a rămas. Mă

duceam spre sala de operații. Mă duceam spre nașterea Istoriei. Și m-am mai gândit (fiindcă nu sunt toantă): totul s-a terminat, polițiștii au plecat de la universitate, studenții au murit la Tlatelolco, universitatea s-a redeschis, dar eu continui să stau închisă în toaleta de la etajul al patrulea ca și cum tot zgâriind dalele luminate de lună aș fi deschis o poartă care nu este portalul tristeții în continuumul Timpului. Au plecat toți, în afară de mine. S-au întors toți, în afară de mine. A doua afirmație era greu de acceptat pentru că adevărul este că nu vedeam pe nimeni și dacă toți s-ar fi întors i-aș fi văzut. În realitate, dacă făceam un efort, singurul lucru pe care reușeam să-l văd erau ochii lui Carlos Coffeen Serpas. Dar vaga certitudine continua, în timp ce targa mea alerga pe culoar, un culoar verde-pădure și pe ici, pe colo verde-camuflaj militar și pe ici, pe colo verde-sticlă de vin, spre o sală de operație ce se prelungea în timp în vreme ce Istoria își anunța cu strigăte necontrolate Nașterea, iar medicii anunțau în șoaptă anemia mea, dar cum să mă opereze de anemie? mă gândeam eu. O să am un copil, domnule doctor? murmuram cu un efort imens. Medicii mă priveau de sus cu măștile lor verzi de bandiți, și ziceau că nu în timp ce targa mergea tot mai repede pe un culoar ce șerpuia ca o venă în afara corpului. Cu adevărat n-o să am un copil? nu sunt însărcinată? îi întrebam. Și medicii mă priveau și spuneau nu, doamnă, vă ducem doar ca să asistați la nașterea Istoriei. Dar de ce atâta grabă, domnule doctor?, mă simt amețită! le spuneam. Și medicii cu același refren cu care se răspunde cuiva aflat în agonie: pentru că nașterea Istoriei nu poate aștepta, pentru că dacă ajungem târziu dumneavoastră n-o să mai vedeți nimic, doar ruinele și fumul, peisajul pustiit, și veți sta singură pe vecie chiar dacă o să ieșiți în fiecare seară să vă îmbățați cu prietenii dumneavoastră poeții. Atunci să ne grăbim, le spuneam eu. Anestezia mi se urca la cap așa cum mi se urcă uneori sucul uimirii și nu mai puneam (pentru moment) întrebări.

Mă uitam țintă în tavan și nu auzeam decât huruiala de cauciuc a târgii și strigătele în surdină ale altor bolnavi, ale altor victime ale pentotalului de sodiu (așa mă gândeam), și simțeam chiar o ușoară căldură plăcută care urca încetișor prin oasele mele înghețate.

Când ajungeam în sala de operații vederea mi se împăienjenea și apoi se crăpa și apoi cădea și se făcea cioburi și apoi un trăsnet pulveriza cioburile și apoi vântul purta pulberea în mijlocul neantului sau al Mexicului.

Era momentul să deschid iar ochii și să-i spun ceva, orice, lui Carlos Coffeen Serpas.

Și i-am spus că este târziu și că trebuie să plec. Și Coffeen s-a uitat la mine, ca și cum și el ar fi văzut ceva ce în mod normal se vede în vise, și s-a dat la o parte brusc. Maică-ta se întoarce mâine dimineată, am zis. Am înțeles, a spus Coffeen fără să mă privească.

M-a condus până la ușă. Când coboram primul tronson al scării m-am întors, el era tot acolo, pe palier, fără să închidă ușa, uitându-se după mine. Mi-am dus mâna la gură și am început să-i spun ceva, dar mi-am dat seama brusc că rosteam numai silabe incoerente. A fost ca și cum dintr-odată aș fi devenit gaga. Așa că am rămas cu mâna la gură uitându-mă la el, dar fără să reușesc să-i spun nimic, până când Coffeen, cu un gest în care erai îndreptățit să percepi teamă și oboseală în părți egale, a închis ușa. Câteva secunde am rămas nemișcată. Reflectam. Apoi lumina de pe scară s-a stins și am început să cobor încet, pe întuneric, fără să dau drumul la balustradă.

Pe strada Bolívar am luat un taxi.

Pe când mă îndreptam spre camera mea de pe terasă, care pe atunci era în cartierul Escandón, am izbucnit în plâns. Taximetristul s-a uitat la mine pieziș. Părea o iguană. Cred că și-a închipuit că sunt o curvă care avusese o noapte proastă. Nu plânge, blonduțo, mi-a spus, nu merită, o să vezi că mâine

ai să privești lucrurile cu alți ochi. Nu faceți pe filozoful, i-am răspuns, și aveți grijă cum conduceți.

Când am coborât mi se uscaseră lacrimile.

Mi-am făcut un ceai și m-am apucat să citesc întinsă în pat. Nu țin minte ce-am citit. În mod sigur nu pe Pedro Garfias. Până la urmă am renunțat și mi-am băut ceaiul pe întuneric. Pe urmă a răsărit încă o dată soarele în capitala Mexicului.

Atunci am știut ce am știut și o bucurie fragilă, tremurătoare, s-a instalat în viața mea.

Leșirile seara cu poeții tineri mexicanii mă lăsau epuizată sau goală pe dinăuntru sau cu chef de plâns. Am stat în cartierul Nápoles și în cartierul Roma și în Artenor Salas. Mi-am pierdut cărțile și mi-am pierdut hainele. Dar după puțin timp aveam din nou cărți și, e drept că nu cu aceeași rapiditate, ceva haine. Mi s-au dat slujbe lipsite de importanță la universitate și am fost dată afară din ele. În fiecare zi, cu excepția cazurilor când interveneau cauze de forță majoră, eu eram acolo și vedeam ce nu vedea nimeni. Adorata mea Facultate de Litere și Filozofie, cu rivalitățile ei florentine și răzbunările ei romane. Din când în când mă întâlneam cu Lilian Serpas la cafeneaua *Quito* sau în vreun local de pe strada Bucareli și, cum e firesc, ne salutăm, dar niciodată n-am mai vorbit despre adoratul ei fiu (deși în unele seri aș fi dat orice ca Lilian să mă mai roage o dată să mă duc acasă la ea și să-i spun fiului ei că în noaptea aceea nu se va întoarce acasă) până când într-o zi n-a mai apărut ca fantoma vijeliilor în locurile pe care le frecventam eu și nimeni n-a întrebat de ea și nici eu n-am vrut să fac cercetări ca să aflu unde este, atât de mare era fragilitatea ce se instalase în sufletul meu, lipsa de curiozitate, exact una dintre trăsăturile mele cele mai importante, pe vremuri.

După puțin timp m-a apucat dormitul. Înainte nu dormeam niciodată. Eram persoana fără somn a poeziei mexicane

și citeam tot și sărbătoream tot și nu era petrecere la care să lipsesc. Dar într-o bună zi, la câteva luni după ce-l văzusem prima și ultima dată pe Carlos Coffeen Serpas, am adormit pe scaun într-un autobuz ce mergea la universitate și m-am trezit doar când niște brațe m-au apucat de umeri și m-au zgâlțâit ca atunci când încerci să pui în mișcare o pendulă stricată. M-am trezit speriată. Mă trezise un băiețel de vreo șaptesprezece ani, un student, și când i-am văzut fața a trebuit să fac un efort foarte mare ca să nu izbucnesc în plâns chiar acolo.

Din acea zi dormitul a devenit un viciu.

Nu voiam să mă gândesc la Coffeen, nici la povestea lui Erigone și Oreste. Nu voiam să mă gândesc nici la povestea mea, nici la câți ani îmi mai rămâneau de trăit.

Așa că dormeam, oriunde aș fi fost, în general când eram singură (detestam să rămân singură, când rămâneam singură mă cufundam în somn imediat), dar cu trecerea timpului viciul a devenit cronic și adormeam și când eram cu cineva, cu coatele pe masa unui bar sau stând incomod pe un scaun la un spectacol de teatru universitar.

Seara o voce, cea a îngerului păzitor al viselor, îmi spunea: mări, Auxilio, ai descoperit unde au ajuns tinerii de pe continentul nostru. Taci, îi răspundeam. Taci. Habar n-am. De ce tineri îmi vorbești. Eu n-am habar de nimic. Și atunci glasul murmură ceva, făcea hmhmhm, ceva de genul ăsta, ca și cum l-ar fi convins răspunsul meu și eu spuneam: mai sunt încă în toaleta pentru femei de la Facultatea de Litere și Filozofie și luna topește una câte una toate plăcile de faianță de pe perete până face o gaură pe unde trec imagini, filme ce vorbesc despre noi și despre lecturile noastre și despre viitorul rapid ca lumina pe care nu-l vom vedea.

Și pe urmă visam profeții idioate.

Și micul glas îmi spunea: mări, Auxilio, ce vezi?

Viitorul, îi răspundeam, pot să văd viitorul cărților din secolul al XX-lea.

Și poți să faci profeții? mă întreba glasul cu o intonație misterioasă, dar în care nu era nici urmă de ironie.

Profeții, profeții, ceea ce se cheamă profeții, nu știu, dar pot face unele pronosticuri, răspundeam eu cu vocea catifelată a viselor.

Fă-le, fă-le, zicea micul glas cu adevărat entuziasmat.

Sunt în toaleta de femei a Facultății de Litere și Filozofie și pot vedea viitorul, spuneam eu cu o voce de soprană și parcă lăsându-mă rugată.

Știu, spunea vocea din vis, știu, tu începe cu profețiile că eu le notez.

Vocile, ziceam eu cu glas de bariton, nu notează nimic, vocile nici măcar nu ascultă. Vocile vorbesc doar.

Greșești, dar nu contează, tu spune ce ai de spus și încearcă să vorbești tare și clar.

Atunci trăgeam aer în piept, șovăiam, îmi goleam mintea și în cele din urmă spuneam: profețiile mele sunt acestea.

Vladimir Maiakovski va fi din nou la modă cam prin 2150. James Joyce se va reîncarna într-un copil chinez în anul 2124. Thomas Mann va deveni un farmacist ecuadorian în anul 2101.

Marcel Proust va cădea într-o disperată și prelungită uitare începând cu anul 2033. Ezra Pound va dispărea din unele biblioteci în anul 2089. Vachel Lindsay va fi un poet citit de marele public în anul 2101.

César Vallejo va fi citit în tuneluri în anul 2045. Jorge Luis Borges va fi citit în tuneluri în anul 2045. Vicente Huidobro va fi un poet citit de marele public în anul 2045.

Virginia Woolf se va reîncarna într-o prozatoare argentini-ană în anul 2076. Louis-Ferdinand Céline va ajunge în Purgatoriu în anul 2094. Paul Éluard va fi un poet citit de marele public în anul 2101.

Metempsihoză. Poezia nu va dispărea. Non-puterea ei va deveni evidentă în alt mod.

Cesare Pavese va deveni Sfântul Patron al Privirii în anul 2034. Pier Paolo Pasolini va deveni Sfântul Patron al Fugii în anul 2100. Giorgio Bassani se va ridica din mormântul său în anul 2167.

Oliverio Gironde își va găsi locul ca scriitor pentru tineret în anul 2099. Roberto Arlt își va vedea toată opera ecranizată în anul 2102. Adolfo Bioy Casares își va vedea toată opera ecranizată în anul 2105.

Arno Schmidt va renaște din propria-i cenușă în anul 2085. Kafka va fi din nou citit în toate tunelurile din America Latină în anul 2101. Witold Gombrowicz va avea mare succes în afara zonei Río de la Plata cam prin anul 2098.

Paul Celan va renaște din propria-i cenușă în anul 2113. André Breton va renaște din oglinzi în anul 2071. Max Jacob nu va mai fi citit, adică ultimul lui cititor va muri în anul 2059.

Cine îl va citi pe Jean-Pierre Duprey în anul 2059? Cine îl va citi pe Gary Snyder? Cine îl va citi pe Ilarie Voronca? Acestea sunt întrebările pe care mi le pun.

Cine o va citi pe Gilberte Dallas? Cine îl va citi pe Rodolfo Wilcock? Cine îl va citi pe Alexandre Unik?

Nicanor Parra, însă, va avea o statuie într-o piață din Chile în anul 2059. Octavio Paz va avea o statuie în Mexic în anul 2020. Ernesto Cardenal va avea o statuie, nu foarte mare, în Nicaragua în anul 2018.

Dar toate statuile sar în aer, datorită intervenției divine sau mai adesea dinamitei, cum a sărit în aer statuia lui Heine. Așa că să nu avem prea multă încredere în statui.

Carson McCullers, însă, va continua să fie citită în anul 2100. Alejandra Pizarnik își va pierde ultima cititoare în anul 2100. Alfonsina Storni se va reîncarna în pisică sau în leu-de-mare, nu pot preciza, în anul 2050.

Cu Anton Cehov lucrurile vor fi puțin diferite; se va reîncarna în anul 2003, se va reîncarna în anul 2010, se va

reîncarna în anul 2014. Și în sfârșit va reapărea în anul 2081. Și apoi niciodată.

Alice Sheldon va fi o scriitoare citită de marele public în anul 2017. Alfonso Reyes va fi asasinat definitiv în anul 2058, dar în realitate va fi Alfonso Reyes cel ce îi va asasina pe asasinii săi. Marguerite Duras va trăi în sistemul nervos a mii de femei în anul 2035.

Și micul glas spunea ce curios, ce curios, pe unii dintre scriitorii pomeniți de tine nu i-am citit.

Ca de pildă pe care?

Păi, Alice Sheldon asta, de exemplu, habar n-am cine este.

Eu râdeam. Râdeam un timp. De ce râzi? zicea micul glas. Că te-am prins pe tine, care ești așa de cult, răspundeam eu. Cult, cult, ceea ce se zice cult, nu știu, zicea el, dar am citit. Ce ciudat, spuneam eu ca și cum brusc visul ar fi făcut o mișcare de 180 de grade și eu m-aș fi aflat acum într-o regiune friguroasă, mai mulți vulcani Popocatepetl și Ixtaccíhuatl. Ce e ciudat? zicea micul glas. Că îngerul meu păzitor în vise e din Buenos Aires când eu sunt uruguayană. Ah, păi asta e foarte normal, zicea el. Alice Sheldon își semnează cărțile cu pseudonimul James Tiptree Jr., spuneam eu tremurând de frig. Scrie povestiri și romane științifico-fantastice, spuneam eu. Nu am citit-o, nu am citit-o, zicea micul glas și eu puteam auzi clar cum îi clănțâne dinții. Ai dinți? l-am întrebat mirată.

Dinți, ceea ce se înțelege prin dinți propriu-ziși, nu, răspundea el, dar când sunt cu tine îmi clănțâne dinții pe care i-ai pierdut tu. Dinții mei! mă gândeam eu cu un strop de afecțiune, dar fără nici o nostalgie de-acum. Nu ți se pare că e prea frig? zicea îngerul meu păzitor. Foarte, foarte frig, spuneam eu. Ce părere ai dacă plecăm din locul ăsta așa de înghețat? zicea micul glas. Mi se pare o idee excelentă, spuneam eu, dar nu știu cum o să reușim. Trebuie să fii alpinist ca să pleci de aici fără să-ți rupi gâtul.

O vreme am mers pe gheață încercând să zărim în depărtare DF-ul.

Asta îmi amintește de un tablou de Caspar David Friedrich, zicea micul glas. Era inevitabil, îi răspundeam eu. Ce vrei să insinuezi? zicea el. Nimic, nimic.

Și apoi, după ore sau luni de zile, micul glas îmi spunea trebuie să ieșim de aici pe jos, n-o să vină nimeni să ne salveze. Și eu îi spuneam: nu putem, ne-am frânge (sau mai curând mi-aș frânge eu) gâtul. Și apoi, încep să mă obișnuiesc cu frigul, cu acest aer pur, e ca și cum am trăi din nou în regiunea cea mai transparentă a Doctorului Atl, dar în mod bestial. Și micul glas mă privea cu un sunet atât de cristalin și atât de trist ca poemul vocalelor de Rimbaud și îmi zicea: te-ai obișnuit.

Și apoi, după altă tăcere de luni de zile sau poate de ani, îmi spunea: îți aduci aminte de compatrioții aceia ai tăi care au avut un accident de avion? Care compatrioți? ziceam eu, sătulă ca glasul să-mi tot întrerupă visele cu niște prostii. Cei care au căzut în Anzi și pe care toată lumea i-a crezut morți și care au trăit vreo trei luni în munți mâncând cadavre ca să nu moară de foame, cred că erau jucători de fotbal, a spus micul glas. Erau jucători de rugby, am zis eu. Erau jucători de rugby? Cine-ar fi spus, eu credeam că erau jucători de fotbal. Mă rog, deci îți aduci aminte, nu? Da, îmi aduc aminte, spuneam eu, jucătorii de rugby canibali din Anzi. Trebuie să-i imiți, zicea micul glas.

Pe cine vrei să mănânc? spuneam eu căutându-i umbra ce suna așa de emfatic și de frumos ca poezia *Marș triumfal* de Rubén Darío. Pe mine nu, pe mine nu mă poți mânca, zicea micul glas. Atunci pe cine aș putea mânca? Sunt singură aici. Suntem tu și cu mine și mii de vulcani Popocatepetl și Ixtaccíhuatl și vântul înghețat și atât, spuneam eu în timp ce mergeam prin zăpadă și mă uitam în zare căutând vreun semn al celui mai mare oraș din America Latină. Dar nenorocitul de DF nu se vedea nicăieri și ce voiam de fapt era să adorm din nou.

Atunci micul glas începea să vorbească despre sfârșitul unui roman de Julio Cortázar, acela în care personajul visează că e la un cinematograful și vine cineva și îi spune trezește-te. Apoi s-a apucat să vorbească despre Marcel Schwob și despre Jerzy Andrzejewski și despre traducerea romanului lui Andrzejewski făcută de Pitoll și eu am zis stop, mai puțină vorbărie, știu toate astea, problema mea, dacă e o problemă, nu e să mă trezesc, ci să nu adorm din nou, lucru destul de improbabil căci visele mele sunt frumoase și nici o ființă omească nu dorește să se trezească dintr-un vis frumos. La care micul glas îmi răspundea într-un jargon psihoanalitic care demonstra clar (dacă mai aveam vreo îndoială) că era un glas din Buenos Aires, nu din Montevideo. Atunci eu spuneam: ce curios, frisoanele mele sunt de obicei uruguayene, dar îngerul meu păzitor din vise este argentinian. Și ea, pe un ton profesional, mă corecta: argentiniană, la feminin, argentiniană.

Și pe urmă stăteam tăcută în vreme ce vântul ridica rafale de coliere de gheață ce rămâneau suspendate în aer câteva secunde și apoi dispăreau, privind, amândouă, orizontul imaculat, poate vedeam apărând pe undeva umbra DF-ului, deși, ca să fiu sinceră, fără mari speranțe că o să se ivească.

Până când mica voce a spus: măi, Auxilio, cred că o să plec. Unde? o întrebam eu. În alt vis, zicea ea. În ce vis? îi spuneam eu. Într-unul oarecare, zicea ea, aici mor de frig. Aceste ultime vorbe le-a spus cu atâta sinceritate încât începeam să-i caut chipul în zăpadă și când în sfârșit îl găseam fețișoara ei suna ca o poezie de Robert Frost ce vorbește despre zăpadă și frig și asta mă întrista foarte tare fiindcă mica voce nu mă mințea și era adevărat că îngheța, sărăcuța.

Așa că o luam în brațe ca s-o încălzesc și îi spuneam: când vrei pleacă, nu-i nici o problemă. Aș fi vrut să-i spun mai multe, dar îmi ieșeau numai aceste fraze mai degrabă lipsite de grație angelicală. Și micul glas se freca în brațele mele ca puful unui pulovăr de angora, un pulovăr de angora care era

ușor ca un fulg, și torcea ca pisicile din grădina lui Remedios Varo. Și după ce s-a încălzit i-am spus pleacă, mi-a făcut plăcere să te cunosc, pleacă înainte de a îngheța iarăși. Și mica voce se desprindea din brațele mele (dar parcă îmi ieșea din buric) și pleca fără să spună nici la revedere, nici ciao, nimic, adică o ștergea franțuzește ca un bun înger argentinian păzitor din vise și eu rămâneam singură și storcându-mi creierii ca o nebună, și de atâta gândit ajungeam la concluzia că în esență micul glas nu reușise să-mi smulgă decât prostii. Te-ai făcut de râs ca o proastă, îmi spuneam cu voce tare sau încercam să-mi spun cu voce tare.

Și spun încercam pentru că efectiv încercam, vreau să zic, să deschid gura, să modulez aceste vorbe în solitudinile ninse, dar era așa de frig că nu puteam nici să-mi descleștez fălcile. Așa că cred că ce spuneam în realitate doar gândeam, cu toate că trebuie să spun că gândurile mele erau asurzitoare (sau așa mi se părea la acele altitudini înzăpezite), ca și cum frigul, în timp ce mă omora și mă adormea, m-ar fi transformat, totodată, într-un soi de yeti, o femeie a zăpezilor numai mușchi și păr și voce groasă, deși știam în mod clar că totul se petrecea pe o scenă imaginară și că nu aveam mușchi, nici păr care să mă apere de rafalele înghețate și cu atât mai puțin vocea mea nu se metamorfozase în acel tip de catedrală ce există prin ea însăși și pentru ea însăși și care făcea un unic lucru, puneă o singură întrebare lipsită de substanță, găunoasă, fără somn: de ce?, de ce?, până când pereții de gheață se crăpau și se prăbușeau cu zgomot asurzitor în timp ce se înălțau alții parcă la adăpostul pulberii ridicate de prăbușire și în felul acesta nu era chip să faci nimic, totul era imuabil, totul iremediabil, totul inutil, chiar și plânsul, fiindcă pe înălțimile înzăpezite oamenii nu plâng, pun doar întrebări, am descoperit asta cu uimire, pe înălțimile lui Machu Picchu nu se plânge, ori pentru că frigul afectează glandele ce produc lacrimile ori pentru că acolo până și lacrimile sunt inutile, ceea ce, orice s-ar spune, este culmea.

Așa că iată-mă acolo, legănată de zăpadă și pregătită să mor, când dintr-odată am simțit că picură ceva și mi-am zis nu se poate, probabil că iar am halucinații, în Himalaya nu picură nimic, totul este înghețat. A fost de-ajuns acel mic zgomot ca să nu cad în somnul de veci. Am deschis ochii și am căutat originea acelui sunet. M-am gândit: se topește cumva ghețarul? Întunericul părea aproape absolut, dar n-am întârziat să descopăr că ochii mei întârziiau să se obișnuiască cu el. Pe urmă am văzut luna oprită pe o dală, pe una singură, ca și cum m-ar fi așteptat. Eu stăteam pe jos, cu spatele sprijinit de perete. M-am ridicat. Un robinet de la chiuvetele din toaleta pentru femei de la etajul al patrulea nu era închis bine. L-am deschis de tot și mi-am umezit fața. Atunci luna s-a mutat pe altă dală.

În momentul acela am hotărât să cobor din munți. Am hotărât să nu mor de foame în toaleta femeilor. Am hotărât să nu înnebunesc. Am hotărât să nu ajung cerșetoare. Am hotărât să spun adevărul chiar dacă o să fiu arătată cu degetul. Am început să cobor. Țin minte doar vântul înghețat ce îmi șfichiuia fața și strălucirea lunii. Vedeam stânci, vedeam defileuri, vedeam un fel de piste de schi postnucleare. Dar eu coboram fără să le dau prea multă atenție. Undeva pe cer lua naștere o furtună electrică, dar eu nu-i dădeam prea multă atenție. Eu coboram și mă gândeam la lucruri vesele. Mă gândeam la Arturito Belano, de exemplu, care când s-a întors în DF a început să iasă cu alții, nu cu poeții tineri din Mexic, ci cu persoane mai tinere decât el, mucoși de șaisprezece, de șaptesprezece, de optsprezece ani. Și pe urmă l-a cunoscut pe Ulises Lima și a început să râdă de vechii lui prieteni, inclusiv de mine, să nu-i ia în seamă, să privească totul ca și cum ar fi fost Dante proaspăt întors din Infern, ce zic eu Dante, ca și cum ar fi fost însuși Virgiliu, un băiat așa de sensibil, a început să fumeze marijuana, vulgar iarbă, și să facă afaceri cu substanțe pe care prefer să nici nu mi le imaginez. Dar oricum, în fond, știu asta, continua să fie la fel de simpatic ca întotdeauna. Și, când ne întâlneam, din pură întâmplare, pentru că nu mai aveam aceleași cercuri, îmi spunea ce mai faci Auxilio, sau mă striga Socorro, Socorro! Socorro!!!, de pe trotuarul de vizavi al străzii Bucureli, țopăind ca o maimuță cu

un *taco*¹ în mână sau cu o bucată de pizza în mână, mereu împreună cu acea Laura Jáuregui, care era iubita lui și era foarte frumoasă, dar care era mai înfumurată ca oricine altcineva, și cu Ulises Lima și cu celălalt puști chilian, Felipe Müller, și uneori chiar mă entuziasmam și rămâneam cu ei, dar ei vorbeau *glíglico*², deși se vedea că mă iubesc, se vedea că știu cine sunt, dar continuau să vorbească *glíglico* și era greu să urmăresc meandrele și avatururile unei conversații, ceea ce până la urmă mă făcea să-mi continui drumul prin zăpadă.

Dar să nu-și închipuie cineva că își băteau joc de mine! Mă ascultau! Cu toate că eu nu vorbeam *glíglico* și bieții băieți nu erau în stare să renunțe la jargonul lor. Bieții băieți abandonați. Pentru că asta era situația lor; nu-i dorea nimeni. Sau nimeni nu-i lua în serios. Sau uneori aveau impresia că ei se luau prea mult în serios.

Și într-o zi mi-au spus: Arturito Belano a plecat din Mexic. Și au adăugat: sperăm să nu se mai întoarcă de data asta. Și asta m-a înfuriat foarte tare fiindcă eu l-am iubit întotdeauna și cred că probabil l-am înjurat pe cel care a spus-o (cel puțin în gând), dar mai înainte am avut destul sânge rece ca să întreb unde plecase. N-au știut să-mi spună; în Australia, în Europa, în Canada, într-unul din locurile astea. Și atunci am început să mă gândesc la el, am început să mă gândesc la mama lui, așa de generoasă, la sora lui, la după-mesele când făceam plăcinte la ei acasă, la ziua când am făcut eu tăiței și ca să se usuce i-am întins peste tot, în bucătărie, în sufragerie, în salonașul pe care îl aveau pe strada Abraham González.

Eu nu pot uita nimic. Lumea zice că asta e problema mea.

Eu sunt mama poezilor din Mexic. Eu sunt singura care a rezistat la universitate în 1968, când au intrat polițiștii și armata. Am rămas singură în facultate, închisă într-o toaletă,

1. Turtiță de mălai tipică din Mexic, cu diferite umpluturi (în sp.).

2. Limbaj creat de Julio Cortázar în romanul *Șotron* (*La Rayuela*), capitolul 68.

fără să mănânc timp de peste zece zile, timp de peste cinci-sprezece zile, din 18 septembrie până pe 30 septembrie, nu mai țin minte.

Am rămas acolo cu o carte de Pedro Garfias și cu geanta, îmbrăcată cu o bluziță albă și o fustă plisată bleu și am avut timp berechet să mă gândesc și să mă tot gândesc. Dar atunci nu puteam să mă gândesc la Arturo Belano fiindcă nu îl cunoșteam.

Mi-am zis: Auxilio Lacouture, rezistă, dacă ieși te bagă la zdup (și probabil te deportează la Montevideo, fiindcă, logic, n-ai actele în regulă, proasto), or să te scuipe, or să te bată. Și m-am pregătit să rezist. Să rezist la foame și la singurătate. Primele ore am dormit stând pe veceu, același unde intrasem când a început totul și care de când m-am văzut neajutorată credeam că îmi poartă noroc, dar să dormi stând pe tron este foarte incomod și până la urmă m-am ghemuit pe dale. Am avut vise, nu coșmaruri, vise muzicale, vise cu întrebări transparente, vise cu avioane zvelte și sigure care străbăteau America Latină de la un capăt la altul pe un strălucitor și rece cer albastru. M-am trezit înțepenită de frig și cu o foame de lup. M-am uitat pe fereastră, pe fereastră de la toaletă, și am văzut dimineața unei noi zile în bucățele de campus ca bucățelele unui puzzle. Prima dimineață n-am făcut decât să plâng și să le mulțumesc îngerilor din ceruri că nimeni nu închisese apa. Să nu te îmbolnăvești, Auxilio, mi-am zis, bea câtă apă vrei, dar să nu te îmbolnăvești. M-am lăsat să cad pe jos, cu spatele sprijinit de perete, și am deschis din nou cartea lui Pedro Garfias. Mi s-au închis ochii. Probabil am adormit. Apoi am auzit pași și m-am ascuns în closet (acest closet este colțisorul pe care nu l-am avut niciodată, acest closet a fost tranșeea mea și palatul Duino¹, Epifania mea în Mexic). Pe

1. Palat în stil romantic italian, construit pe stânci abrupte cu vedere spre mare, aparținând prințesei Maria Thurn Taxis, autentică mecena și bună

urmă am citit din Pedro Garfias. Pe urmă am adormit. Pe urmă m-am uitat pe fereastră și am văzut nori foarte înalți, și m-am gândit la tablourile Doctorului Atl și la regiunea cea mai transparentă. Pe urmă am început să mă gândesc la lucruri frumoase.

Câte versuri știam pe dinafară? M-am apucat să recit, să murmur versurile pe care mi le aduceam aminte și mi-ar fi plăcut să le pot scrie, dar deși aveam un pix nu aveam hârtie. Pe urmă mi-am spus: proasto, ai la dispoziție cea mai bună hârtie din lume. Așa că am rupt hârtie igienică și m-am apucat de scris. Pe urmă am adormit și am visat-o, să râzi nu alta, pe Juana de Itarbourou, am visat cartea ei *Roza vânturilor*, din 1930, și prima ei carte, *Limbi de diamant*, ce titlu frumos, foarte frumos, parcă ar fi o carte avangardistă, o carte franțuzească scrisă anul trecut, dar Juana de América a publicat-o în 1919, adică la vârsta de douăzeci și șapte de ani, ce femeie interesantă trebuie să fi fost pe atunci, cu toată lumea la picioarele ei, cu toți acei cavaleri dispuși să-i îndeplinească elegant ordinele (cavaleri cum nu mai există, cu toate că Juana mai există încă), cu toți acei poeți moderniști gată să moară pentru poezie, cu atâtea priviri, cu atâtea complimente, cu atâtea iubire.

Pe urmă m-am trezit. M-am gândit: eu sunt amintirea.

Așa m-am gândit. Pe urmă am adormit iarăși. Pe urmă m-am trezit și timp de ore, poate zile, am plâns pentru timpul pierdut, pentru copilăria mea la Montevideo, pentru figuri care încă mă mai tulbură (care acum mă tulbură chiar mai mult decât înainte) și despre care prefer să nu vorbesc.

Pe urmă am pierdut socoteala zilelor cât am stat închisă. De la fereastră mea vedeam păsări, copaci sau crengi ce veneau din locuri invizibile, tufișuri, iarbă, nori, pereți, dar nu vedeam

prietenă a poetului Rainer Maria Rilke. Poetul a petrecut un timp ca invitat la palatul Duino. Rodul acestei șederi este volumul *Elegii la Duino*, una dintre capodoperele sale.

oameni și nu auzeam zgomote, am pierdut socoteala timpului cât am stat închisă. Pe urmă am mâncat hârtie igienică, poate amintindu-mi de Charlot, dar numai o bucățică, n-am fost în stare să mănânc mai mult. Pe urmă am descoperit că nu-mi mai era foame. Pe urmă am luat hârtia igienică pe care scrisesem și am aruncat-o în closet și am tras apa. Zgomotul apei m-a speriat și atunci mi-am spus că sunt pierdută.

Mi-am spus: în ciuda inteligenței mele și a tuturor sacrificiilor sunt pierdută. Mi-am spus: ce faptă poetică să distrug ce am scris. Mi-am spus: mai bine le-aș fi înghițit, acum sunt pierdută. Mi-am spus: vanitatea scrisului, vanitatea distrugerii. Mi-am spus: pentru că am scris, am rezistat. Mi-am spus: pentru că am distrus ce am scris mă vor descoperi, mă vor bate, mă vor viola, mă vor omori. Mi-am spus: ambele fapte sunt legate între ele, a scrie și a distruge, a te ascunde și a fi descoperit. Pe urmă m-am așezat pe tron și am închis ochii. Pe urmă am adormit. Pe urmă m-am trezit.

Aveam cărcei în tot corpul. M-am mișcat încet prin toaletă, m-am uitat în oglindă, m-am pieptănat, m-am spălat pe față. Ah, ce prost arătam. Ca acum, ca să vă faceți o idee. Pe urmă am auzit voci. Cred că de mult timp nu mai auzisem nimic. M-am simțit ca Robinson când descoperă urma pe nisip. Dar urma mea era o voce și o ușă care se închide brusc, urma mea era un pumn de pietricele aruncate pe neașteptate pe culoar. Pe urmă Lupita, secretara profesorului Fombona, a deschis ușa și ne-am uitat una la alta, amândouă cu gurile deschise, dar fără să scoatem o vorbă. Din cauza emoției, cred, am leșinat.

Când am deschis ochii eram instalată în biroul profesorului Rius (ce tip bine și curajos era și este Rius!), printre prieteni și fețe cunoscute, lume de la universitate, nu soldați, și mi s-a părut așa de minunat că am izbucnit în plâns, incapabilă să fac o relatare coerentă a poveștii mele, în ciuda insistențelor lui Rius, care părea scandalizat și totodată mulțumit de ceea ce făcusem.

Și asta e tot, dragi prieteni. Legenda s-a răspândit pe ariile vântului din DF și ale vântului din 68, s-a contopit cu morții și cu supraviețuitorii și acum toată lumea știe că o femeie a rămas în universitate când a fost violată autonomia în acel an frumos și nefast. Eu am continuat să trăiesc (dar îmi lipsea ceva, lipsea ce văzusem), și de multe ori am ascultat povestea mea, spusă de alții, în care acea femeie care a stat cincisprezece zile fără să mănânce, închisă într-o toaletă, este o studentă la Medicină sau o secretară de la Rectorat și nu o uruguayană fără documente și fără slujbă și fără o casă unde să se odihnească. Și uneori nici măcar nu este o femeie, ci un bărbat, un student maoist sau un profesor cu probleme gastrointestinale. Și când aud poveștile astea, aceste versiuni ale poveștii mele, în general (mai ales dacă sunt trează) nu spun nimic. Și dacă sunt beată nu le dau importanță! Asta nu e important, le spun, asta-i folclor universitar, asta-i folclor din DF, și atunci ei se uită la mine (dar cine se uită la mine?) și zic: Auxilio, tu ești mama poeziei mexicane. Și eu le spun (dacă sunt beată, le strig) că nu, că nu sunt mama nimănui, dar că, da, asta da, îi cunosc pe toți, pe toți tinerii poeți din DF, pe cei care s-au născut aici, și pe cei care au venit din provincie, și pe cei pe care valurile i-au adus de pe alte meleaguri ale Americii Latine, și că îi iubesc pe toți.

Atunci ei se uitau la mine și nu spuneau nimic.

Eu așteptam un timp din prudență făcându-mă că nu pricep și apoi mă uitam iar la ei și mă întrebam de ce nu spun nimic. Și cu toate că încercam să privesc alte lucruri, circulația de dincolo de geamuri, mișcarea lentă a chelnerițelor, fumul ce se ridica dintr-un loc oarecare în spatele tejghelei, ce mă interesa cu adevărat era să-i studiez pe ei cufundați într-o tăcere nesfârșită, și mă gândeam că nu e normal să stea tăcuți atâta timp.

Și în momentul acela reveneau neliniștea și presupunerile și supozițiile exagerate și somnul și frigul ce sfredește și

apoi îți amortește extremitățile. Dar eu mă mișcam tot timpul. Îmi mișcam picioarele și brațele. Respiram. Îmi oxigenam sângele. Eu dacă nu vreau să mor n-o să mor, îmi spuneam mie însămi. Așa că mă mișcam și în același timp, din înaltul cerului, deși acolo nu exista cer, îmi vedeam corpul mișcându-se printre defileuri înzăpezite, pe costișe de zăpadă, pe infinitele întinderi albe ca spinarea fosilizată a lui Moby Dick. Dar eu continuam să merg. Am mers și am mers. Și din timp în timp mă opream și îmi spuneam mie însămi: trezește-te, Auxilio. Așa ceva nu suportă nimeni. Dar eu știam că pot să suport. Așa că mi-am botezat piciorul drept voință și piciorul stâng nevoie. Și am rezistat.

Am rezistat și într-o după-masă am lăsat în urmă imensul teritoriu acoperit de zăpadă și am zărit o vale. M-am așezat pe jos și am privit valea. Era mare. Semăna cu fundalul unor picturi renascentiste, dar la modul bestial. Aerul era rece, dar nu-ți tăia obrazul. M-am oprit în partea de sus a văii și m-am așezat pe jos. Eram obosită. Voiam să respir. Nu știam ce-o să se aleagă de viața mea. Poate, mi-am zis, o să-mi găsească cineva o slujbă la facultate. Am respirat. Aerul era minunat. Se însera. Soarele începea să apună mult mai departe, în alte văi extraordinare, poate mai mici decât valea enormă peste care dădusem eu. Lumina ce plutea peste acel peisaj era totuși suficientă. O să încep coborâșul, m-am gândit, de cum îmi recapăt un pic forțele și înainte de căderea nopții o să fiu în vale.

M-am ridicat. Îmi tremurau picioarele. M-am așezat iar. La câțiva metri de locul unde stăteam era o limbă de zăpadă. M-am apropiat de ea și m-am spălat pe față. M-am așezat din nou. Ceva mai jos era un copac. Pe o ramură am văzut o vrabie. Pe urmă o pată verde a traversat aerul. Am văzut un *quetzal*¹. Am văzut o vrabie și un *quetzal*. Amândouă pe aceeași

1. Pasăre cățărătoare din America tropicală, cu penaj verde strălucitor cu ape, cu pieptul și abdomenul roșii, cu capul mare și un fel de creastă verde

creangă. Buzele mele crăpate au murmurat: pe aceeași creangă. Mi-am auzit glasul. De-abia atunci mi-am dat seama de imensa tăcere ce se cernea peste vale.

M-am ridicat și m-am apropiat de copac. Pe furiș, fiindcă nu voiam să sperii păsările. De acolo, vederea era mai bună. Dar trebuia să merg cu grijă, uitându-mă în jos, căci erau bolovani împrăștiați pe acolo și riscul de a aluneca era mare. Când am ajuns lângă copac păsările zburaseră. Atunci am văzut că la celălalt capăt al văii, spre apus, se căsca o prăpastie fără fund.

Oare înnebunesc? m-am gândit. Așa au fost nebunia și teama lui Arthur Gordon Pym¹? Îmi redobândesc judecata cu o viteză vertiginoasă? Cuvintele plesnesc în capul meu, ca și cum înăuntru ar fi o uriașă care țipă, dar afară este o liniște absolută. Spre apus cobora soarele și umbrele, jos, în vale, se alungeau și ceea ce era verde acum era verde închis și ceea ce era maro acum era gri închis sau negru.

Atunci am văzut o umbră diferită, ca aceea pe care o proiectează norii când se mișcă repede pe o pășune întinsă, deși această umbră nu era proiectată de nici un nor, la capătul din răsărit al văii. Ce e asta? m-am întrebat. Am privit cerul. Pe urmă am privit copacul și am văzut că vrabia și *quetzal*-ul se așezaseră iar pe aceeași ramură și se delectau nemișcate cu liniștea văii. Apoi am privit prăpastia. Mi s-a strâns inima. Prăpastia aceea marca sfârșitul văii. Nu-mi aminteam de nici o vale cu o orografie asemănătoare. De fapt, în clipa aceea mi s-a părut că mă aflu mai curând pe un podiș decât într-o vale. Dar nu. Nu era un podiș. Podișurile, prin propria lor natură, nu au pereți naturali. Dar nici văile, mi-am spus, nu se termină în prăpăstii de nepătruns. Dar poate că unele da. Apoi am privit umbra ce se întindea și avansa din celălalt capăt, ca

mătăsoasă (în sp.).

1. Protagonistul romanului *Aventurile lui Arthur Gordon Pym* de Edgar Allan Poe.

și cum ar fi ieșit și ea din zona cu zăpadă, dar prin alt loc decât mine. În depărtare, zburând deasupra vulcanilor multiplificați, se forma în tăcere o furtună electrică. Atunci mi-am dat seama că vrabia și *quetzal*-ul aflați pe creangă, la un metru și jumătate deasupra mea, erau singurele păsări vii din toată acea vale. Și mi-am dat seama că umbra ce aluneca pe pășunea întinsă era o masă de tineri, o nesfârșită legiune de tineri ce se duceau undeva.

I-am văzut. Eram prea departe ca să le disting chipurile. Dar i-am văzut. Nu știu dacă erau tineri în carne și oase sau fantome. Dar i-am văzut.

Probabil erau fantome.

Dar mergeau, nu zburau, cum se zice că zboară fantomele. Așa că poate nu erau fantome. Mi-am dat seama de asemenea că în ciuda faptului că mergeau împreună nu erau ceea ce în mod obișnuit se numește o masă; destinele lor nu se împleteau într-o idee comună. Îi uneau doar generozitatea și curajul lor. Am presupus (cu palmele lipite de obraji) că și ei rătăciseră prin munții înzăpeziți și că se întâlniseră pe drum și au mers împreună până ce au alcătuit o armată care acum înainta pe câmpie. Ei pe o latură și eu pe cealaltă. Am văzut culmile munților ca o oglindă, abolite legile fizicii, cu două fețe; într-o față a oglinzii mă vedeam eu și în cealaltă se vedeau ei.

Se îndreptau spre prăpastie. Cred că am știut asta de când i-am văzut. Umbră sau masă de copii, se îndreptau în mod inevitabil spre prăpastie.

Pe urmă am auzit un murmur pe care aerul rece al inserării în vale îl ridica spre poale și țăncuri, și am rămas stupefiată.

Cântau.

Copiii, tinerii, cântau și se îndreptau spre prăpastie. Mi-am dus o mână la gură, ca și cum aș fi vrut să-mi înăbuș un strigăt, și am îndreptat-o spre ei pe cealaltă, cu degetele întinse și tremurând de parcă aș fi putut să-i ating. Mintea mea a vrut să-și amintească de un text care vorbea de copii ce pleacă la

război cântând, dar n-a izbutit. Minteaa mea era cu fundu-n sus. Drumul prin nămeți mă golise pe dinăuntru. Poate am fost întotdeauna așa. Nu sunt o femeie foarte inteligentă.

Am întins amândouă mâinile, cerând parcă cerului puterea să-i îmbrățișez, și am strigat, dar strigătul meu s-a pierdut pe culmile unde mă mai aflam încă și nu a ajuns în vale. Slabă, zbârcită, rănită, cu mintea sângerând și ochii plini de lacrimi am căutat păsările ca și cum bietele de ele m-ar fi putut ajuta în acest ceas când totul pe lume se stingea.

Ramura era goală.

Am presupus că păsările erau un simbol și că în această parte a poveștii totul era simplu și firesc. Am presupus că păsările erau însemnul băieților. Nu mai știu ce am mai presupus.

Și i-am auzit cântând, îi mai aud cântând încă, acum când nu mai sunt în vale, foarte încetișor, un murmur ce de-abia se aude, pe copiii cei mai frumoși din America Latină, pe copiii prost hrăniți și pe cei bine hrăniți, pe cei ce au avut tot și pe cei ce n-au avut nimic, ce cântec frumos zboară de pe buzele lor, ce frumoși erau, ce frumusețe, chiar dacă mergeau umăr la umăr spre moarte, i-am auzit cântând și am înnebunit, i-am auzit cântând și n-am putut face nimic ca să-i opresc, eu eram prea departe și nu aveam forță să cobor în vale, ca să stau în mijlocul acelei pășuni și să le spun să se oprească, fiindcă se îndreaptă spre o moarte sigură. Singurul lucru pe care l-am putut face a fost să mă ridic în picioare, tremurând, și să ascult până la ultima răsuflare cântecul lor, să ascult mereu cântecul lor, pentru că deși pe ei i-a înghițit prăpastia, cântecul lor a continuat să plutească în aerul văii, în ceața din vale care pe inserat se înălța spre poale și spre țăncuri.

Așa că băieții fantome au străbătut valea și s-au prăbușit în prăpastie. O moarte scurtă. Și cântecul lor fantomă sau ecoul cântecului lor fantomă, ceea ce e ca și cum ai spune ecoul nimicului, a continuat să mărșăluiască în același pas cu ei, pasul curajului și al generozității, în urechile mele. Un cântec

de-abia auzit, un cântec de război și de iubire, pentru că fără îndoială copiii se îndreptau spre război, dar o făceau amintindu-și atitudinile teatrale și suverane ale iubirii.

Dar ce fel de iubire au cunoscut ei? m-am gândit când valea a rămas pustie și numai cântecul lor continua să-mi răsună în urechi. Iubirea părinților lor, iubirea câinilor și a pisicilor lor, iubirea jucăriilor lor, dar mai ales iubirea dintre ei, dorința și plăcerea.

Și cu toate că acel cântec pe care l-am auzit vorbea de război, de faptele eroice ale unei generații întregi de tineri latino-americiani sacrificați, eu am știut că vorbea mai ales de curaj și de oglinzi, de dorință și de plăcere.

Și acest cântec este amuleta noastră.

Blanes, septembrie 1998